

ARGIA

POLITIKA

Azken tortura
kasuen testigantza

NAZIOARTEA

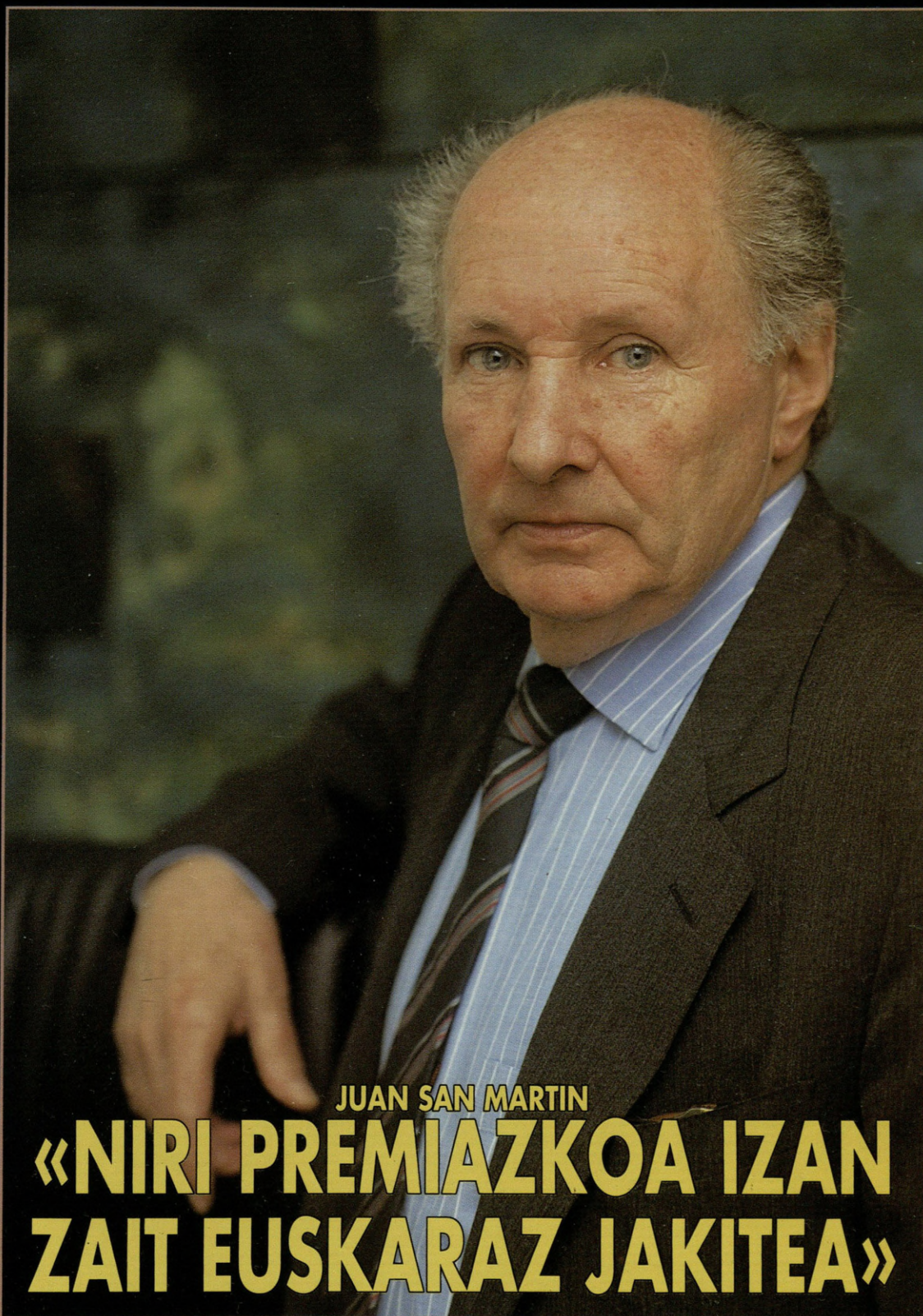
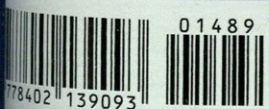
Jacques Delorsen
agurra hamar
urteren buruan

MAHAINGURUA

Euskalduntze
alfabetatzeak
nondik-nora jo
behar du?

ABORTOA

Lege berriak ez du
medikuen
kontzientzia
eragozpena
arautuko

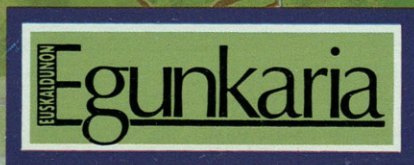
JUAN SAN MARTIN

«NIRI PREMIAZKOA IZAN ZAIT EUSKARAZ JAKITEA»

ARTE BIRTUALA, ERREALITATE UGARITAKO ETORKIZUNA

Zure Egunkaria

Pobreen lurrikarak

ASTE osoan zehar ikusi ahal izan genituen, eta ARGIAk berak ere artikulatu bat egin zuen Kolonbiako lurrikara beldurgarriari buruz. Argi dago asko mundu mailako teknologia aurreratuenak ere motz gelditzen direla askotan natura 'haserretzen' denean. Eta nabaria da, baita ere, badituela naturak haserretzeko motiboak egin dizkiogunaren ondoren.

Dena den, Kolonbiako irudi ikaragarriak ikusi ondoren, komentatu nahi nuen kasualitatea ematen duela baina mota honezako desgraziak beti herri pobreetan gertatzen direla. Toki aberats eta luxuzkoetan naturak ez du desgrazia handiegirik eragiten. Eta eragiten dituenean, Kalifornian bezala, laguntzak, aseguru etxeak eta konponketak berehalakoak dira.

Pobreei, gero eta pobreago, gaitzak bat bestearen gainean eranstean zaizkie. Eta ez du itxurarik hortik aterako direnik. Herri garatuak beren PIBetik eman beharreko %0,7 hori oroitzen kaxoian gorde eta beti bezala jarraituko dugu, gure aurpegia zuritzearen hegazkin pare bidaltzen botila eta gure aropa zahar erabiliez.

IRAKUR- LEAK MINTZO

Europako hauteskundeak egin berriak dira, eta inor gutxi kezkatu da Europatik kanpora edo Europan bertan (zati bati ez zaio Europa deitzen mapetan ez baldin bada; hots, pobreari) gertatzen denaz. Kontua diru mordoak gastatu eta eurak lana edukitzea da, dirua gastatzen jarraitu ahal izan eta noizbehinka botikaz betetako abioi bat bidaltzeko. Eta ia inor ez da lotsatzen.

**Mariaxun Gabilondo
Hernani (Gipuzkoa)**

Izkutuko itunen bat?

HAUTESKUNDE kanpaina bitartean ero moduan ibili dira espainiako PP eta PSOE,

muturrekoka, ustelkeria kasuak direla eta. Hauteskundeak iritsi eta badirudi PPkoek ongi aprobetxatu dutela arma hori, jipoi izugarria emanez sozialistei.

Euskal Herrian, ordea, isildu egin dira hasiera batean oso altu ibili ziren ahotsak. Osakidetza, Azpiegitura eta antzekoak izan genituen: batzordeak, jndea espetxera, ikerketa... Zertan gelditu dira horiek denak? Zer gertatu da benetan? Horrelako beste zenbat daude? Galdera mordoak gelditu da erantzun barik eta ez dirudi, gainera, erantzunak jakingo ditugunik.

Ematen du alderdiek, agintean daudenak noski, nolabaiteko paktua egin dutela isilean eta ahalik eta izkutuenen eramateko gaia, eta politikari askok baietz esan diola horri. Gaia epaitegietan dagoela atxakia moduan erabiltzen dute gero luzatu eta azkenean ezer ez jazotzeko.

Eginda daude 'lapurretak', eta betikoek ordaindu beharko dituzte inolako zalantza barik. Guk, herritarrok.

**Joxean Ugarte
Elgoibar (Gipuzkoa)**

H I R U G A R R E N B E G I A

Ehizean hasita, Errioxaraino

UZEI, Elhuyar eta beste hainbat hiztegitan barneratu gara ikerketa lan nekaezinean; inguruko ehiztari fin eta amorratuenekin solasean aritu gara; telebistan bota dituzten animaliei buruzko dokumental saio oro ikusi... eta hala eta guztiz ere noraezean. Ez digula inork adierazten ahal azken alean zetorren hori zein abere mota den. «Eskuina hemegonia ehizatuz». Ehizari buruzko datuak bai, eta eskuina ize-neko espezieaz ere zerbait badakigu —ugaztun, narasti, harrapari... izendapenak norberari utziko dizkiogu—; baina ehizatu beharreko zorioneko *he-*

megonia horrek ihes eginen dio erabat gure jakituria entziklopedikoari. Etsita, egileen arakaketan jardun behar izan dugu eta argitu zaigu, azkenerako, *begemonia*-ren atzetik dabilela Ipar Euskal Herriko eskuina. Forma akatsez jaiotako animalia dela *hemegonia*.

Eskuinak indarrak bezala, ARGIAk akatsak ere bildu egin nahi izan ditu, eta titulu *kriptikoaren* gainean bertan zetorkigun bestea. Infograma. *Abstemtziola*. Ikusia genuen, ikusia genuenez, m espainolik b edo p letren aurrean, baina t baten atarian... Hori bai, m-z ahoskatuta hitzak izaera lo-

diagoa lortzen du, garrantzizkoagoa, hauteskundeekin adosago dagoena. Datuak dakartzaten koadroetan oro har PSOE eta PP azaltzeak, hots, EE eta UPN eranskinak ez azaltzeak espazioarekin zer ikusia du, hautagai zerrenden izen orokorrekin eta, finean, badakigula sigla bakoitzak zer esan nahi duen (esan bakarrik ez, zer egin nahi duten ere susmatzen dugu).

Adituen iritzi zorrotzez hornitua, hauteskundeetan eta emaitzen tratamendu polita biribildu ziguten, erlojuaren aurkako lasterketan **Berzin** bera gaindituz, guztia lagun koadrilak

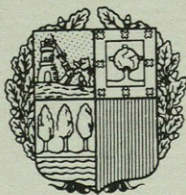
igande gaueko eta astelehen goizeko orduak lanean utzita. Gonbidapen eder moduan, hauteskondeei buruzkoak hausnartu eta mamitu (edo nazkaren nazkaz orrialdeok denak batera begiratu ere egin gabe pasatu); eta burua lasaitzera Errioxa aldera jo, aldizkariak egin zuen bezalaxe, istorio eta beharrezko datuak eskuan.

Hauteskunde emaitzei *maltzur* erreparatuta, ez ahal zuten Errioxan Araba Euskaraz-era hainbeste euskaldun batera abiatua neo-kolonialismo *vendetta* moduan ulertuko!

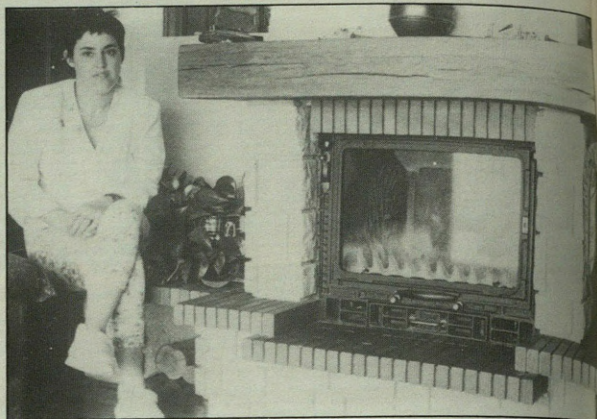
MIKEL ELORZA

7. Politika kronika. AITZIBER YARZA.
8. Azken tortura kasuen testigantzak. AITZIBER YARZA.
10. Nafarroako sozialistek osatu dute hamaikakoa. AITZIBER YARZA.
12. Politika ttantaka.
14. Nazioarte kronika. XABIER LETONA.
16. Jacques Delorsen agurra hamar urteren buruan. XABIER LETONA.
18. Nazioarte ttantaka.
20. Lemoiz bonoetan. MYRIAM GARTZIA.
21. Agustin Mendiola, Euskadiko Kooperatiben Federazioko zuzendariarekin elkarrizketa. MYRIAM GARTZIA.
22. Euskalduntze-alfabetatzearen etorkizunari buruz mahaingurua. ALBERTO IRAZU.
30. Abortoaren legeari buruz eztabadia. MYRIAM GARTZIA.
34. Juan San Martin: «Niri premiazkoa izan zait euskara jakitea». ALBERTO IRAZU.
40. San Juan suaren txinpartak. AMAGOIA IBAN.
42. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
44. Arte birtuala, errealitate ugaritako etorkizuna. JOXI GOIKOETXEA.
48. Bideoklipetako irudi ikunak diruaren erruz. PATXI GAZTELUMENDI.
50. Tatsuya Yoshida, instrumentu-gizonaren bat-bateko proposamenak. JOXI GOIKOETXEA.
52. Kultura Agenda.
54. Argitalpenak.
56. Kultura ttantaka.
58. Aukeran.
64. Denborapasa.
66. 17 urte t'erdi apurtzen. IMANOL ALVAREZ.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

POLITIKA: Hego Euskal Herrian izandako azken atxilotetetan gehienek torturak salatu dituzte. Hauen berri jakiteko torturatuen testigantza zuzenak jaso ditugu eta beraiek esandakoa laburbildu. Hotzikara sortzen duten oihu hauek, ordea, ez dute oihartzunik izan. Errudunek egindakoa ordainduko dutela ere ez dago esperantza handirik, prozesuaren azken maila den Garzon epaileak hauek salatzeke gogo handirik ez baitu azaldu. /10

MAHAINGURUAN: Euskalduntze alfabetatze munduan zenbait akordio garrantzitsu sinatu direla, EKBk oraintsu alor honi buruzko eztabaida proposamena plazaratu berri duela... mahainguruan bildu ditugu Iñaki Ugarte irakaslea, Xabier Elortza HABEko ikuskatzailea, Beni Agirre Bertan euskaltegi homologatuen elkarteko lehendakaria, Joxe Felix Diaz de Tuesta euskara teknikaria eta Juan Mari Mendizabal AEK-ko ordezkaria. /22

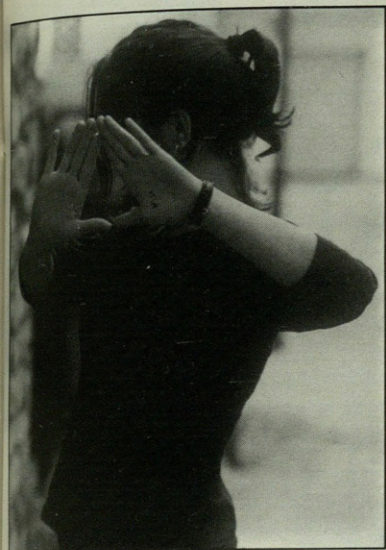

Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamendua

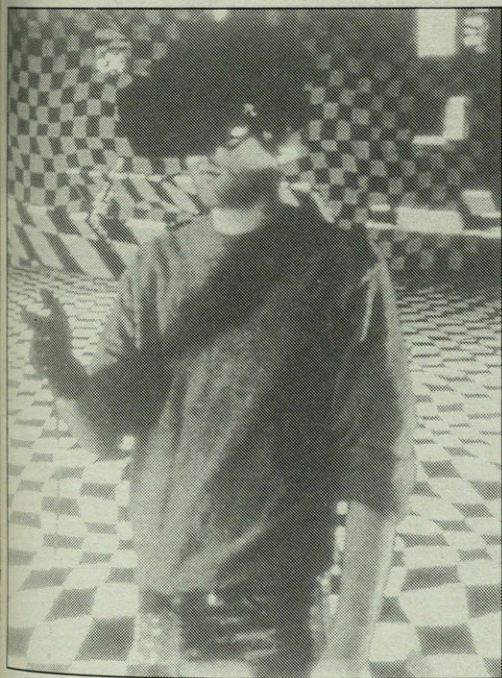

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

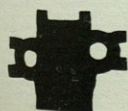

ABORTATZE LEGEA: Lege berriaren aurreproiektua bukatzeaz dagoenean, azken hauteskunde europarren ondorioz, berriro ere zalantzan jartzen da, nonbait, honen aurrera egitea. Belloch ministroak martxan jarritakoa, hala ere, zehaztapen lege bat izaten jarraituko du honek dituen hainbat arazo konpontzeke geldituko direla, osasun publikoko profesionalen kontzientzia eragozpena kasu. /30

JUAN SAN MARTIN: Ez da erraza, lerro gutxi batzuetan, Juan San Martinek urteetan egindako lan eta joraturiko alor guztien berri ematea, zerrenda amaitezina litzateke eta. 1989ko martxotik Euskal Autonomi Elkartearen Ararteko izana, iritsi zaio postua ondorengoaren eskutan uzteko unea. Erdiko elkarrizketan, hamaika gaiz solastu zaigu eibartarra, denetan ere iritzi koalifikatua duela erakutsiz. /34

ARTEA: Errealitate ugari eraikitzeak aukera eskaintzen digu arte birtualak. Teknologia informatikoei esker, txori baten moduan hegaz egin dezakegu, asmatutako kobazulo batean sartu edo herri bateko kaleetan zehar ibil gaitezke inguruko objektuak ukituz. Etorkizuneko arteak emandako lehen urratsen nondik norakoak ekarri ditugu kulturako orrialdeetara. /44

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kuxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Garbiñe Ubeda.
GERENTZIA: Joxe Mari Irazusta.
ADMINISTRAZIOA: Aitor Aznar.
PUBLIZITATEA: Josu Martikorena, Pello Zubiria.
PROMOZIOA: Jose Luis Olaziregi.
HARPIDETZAK: Olatz Korta.
BIDALKETA: Koldo Azkue, Pedro Benitez «Zapa».

ERREDAKZIOA

LASARTE: Joxi Goikoetxea, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Juan Jose Petrikorena, Aitziber Yarza.
BILBO: Myriam Gartzia, Xabier Letona.
IRUÑA: Patxi Larrion.
URRUÑA: Ixabel Etxeberria.

ERREDAKZIO LAGUNTZAILEAK

LASARTE: Ritxi Lizartza, Bego Montorio, Jon Odriozola, Joxemi Saizar, Patxi Sarriegi.
BILBO: Maite Artola, Monika Belastegi, Patxi Gaztelumendi, Mikel Lizaso, Nere Portillo, Lierni Uribarren, Arritxu Zelaia, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.
GASTEIZ: Susana Calleja, Olatz Irizar, Leire Lopez de Aberasturi, Itziar Martinez de Santos.
IRUÑA: Iñigo Herce, Ixiar Rozas, Ander Usabiaga, Miren Valverde.

KOLABORATZAILEAK

Iñaki Agirresarobe, Joxerra Aizpurua, Gurutz Ansola, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Patxi Azpillaga, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Iñaki Barcena, Itxaro Borda, Pablo Cabeza, Sergio G. Cruzado, Jean Louis Davant, Joxan Elosegi, Ramon Etxezarreta, Luis Fernandez, Julian Florez, Ander Gillenea, Garikoitz Garaialde, Joxan Goia, Andres Gostin, Joxe Anjel Iturbe, Joxemari Iturralde, Joxe Lacalle, Josu Landa, Karmelo Landa, Juan Jose Lapitz, Jon Larrañaga, Xabier Lekuona, Emilio Lopez Adan, Iñaki Martiarena «Mattin», Xabier Mendiguren Elizegi, Imanol Murua Uria, Iñaki Murua, Bea Narbaiza, Ihintza Ostolaza, Jaione Ogiza, Joxe Mari Ostolaza, Jesus M. Rodriguez Ibabe, Juanjo San Miguel, Jon Sarasua, Eulogio Talavera «Tala», Arantza Tapia, Txillardegi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Fernando Villar, Iñaki Zarata, Patxi Zubizarreta.

HIZKUNTZ ARDURADUNA: Mikel Elorza.
ARGAZKILARIA: Leire Arzuaga.
DISEINUA, INFOGRAFIA ETA MUNTAKETA: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. Tlf: 37 15 45. Faxe: 36 10 48.
BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxe: 410 37 15.
NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruña. Tlf: 17 80 78. Faxe: 17 80 77.
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña. Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA: Antza, S.A.L.

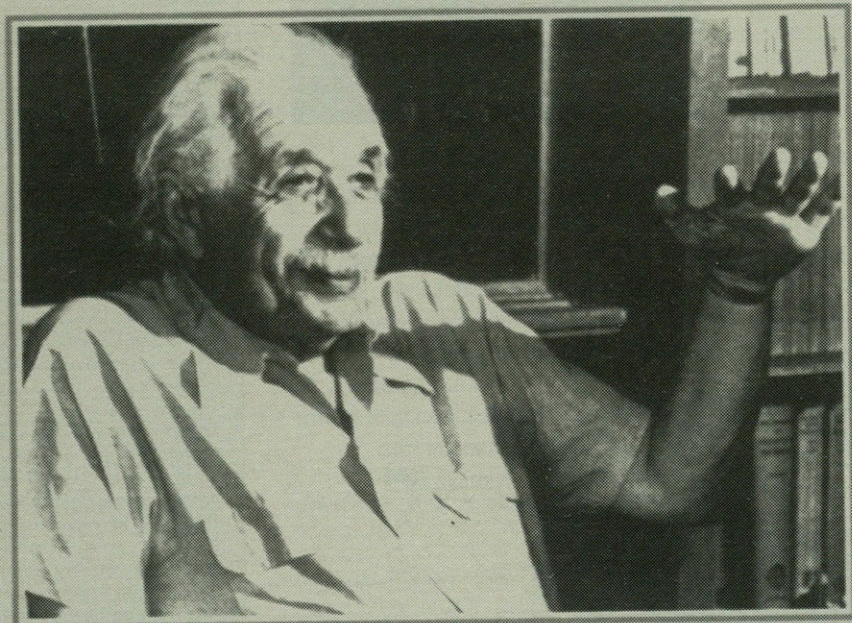

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

MUNDUARI BURUZKO NIRE PENTSAMOLDEA

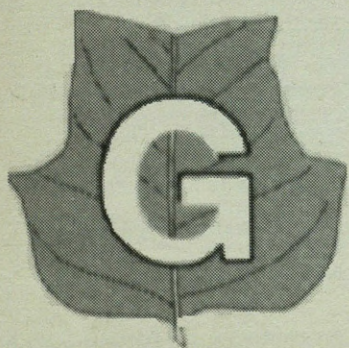
Albert Einstein

Pakezaletasuna, Politika, Eljioa,
Filosofia eta Zientzia
munduan izan den pentsalaririk
garrantzitsuenetakoak azterturik.

220 orrialde 1.200 pezetatan.

PUNTAKO KULTURA, JADA-
NIK, EUSKARAZ.
EROSI, IRAKUR!!

GAIAK ARGITALDARIA

Taktiken bi aldeak

AZKEN hauteskundeek ez dituzte oro har alderdi abertzaleentzat emaitza onak ekarri eta batzuentzat biharmona oso gogorra izan da. EAk Karlos Garaikoetxearen dimisio saioa jasan du eta hemendik aurrera jasan beharko dituenak ez dira makalagoak izango. Garaikoetxearen ordezkioa lortzea, Eako kide nahiz botoemaile guztiak ongi ikusiko dutena, ez da erraza izango. Bitartean, nola ez, EAJ egoera honi zukua atera nahian, Albisturren laguntzarekin gainera.

Albisturren ustez, Garaikoetxearen dimisioak «abertzaleen arteko burbiltzea ekar dezake bera bor egotea

oztopo baita berriro batzeko». Beste hainbeste esan zuen Anasagastik. Ahaztu zaie, ordea, Garaikoetxearekin batera jende asko joan zela, eta gainera borroka luzeen ondorio izan zela eta bik ez dutela borrokatzen batek nahi ez badu. EAJn badira makina bat pertsona abertzaletasunaren sektore horren batasunaren alde ezer gutxi egiten duetanak eta agian hauek joatea ere beharrezkoa izango da batasuna nahi bada behintzat. Ez dirudi etxean geratu diren hainbatek, EAJk horrela jarraituz gero, 'aitaren etxera' bueltatzeko prest direla.

Hainbatek EAren zuzendaritzak

hartutako erabakiekin ados ez dardelako botoa ez ematea erabaki duela pentsa daiteke, baina bestelako arrazoirik ere izan da, eta hauen artean EAJren jarrera bera. EAJk etengabe piztu du abertzaleen batasunaren ideia, Abertzaleen Batasunaren Aldeko foroa bezalakoak bultzatuz, baina aldiz, eguneroko lanean bestelakorik erakutsi du akordioak PSE-EErekin eginez. Ongi pentsatutako taktika, arerio bat gutxiago izatea bada helburu, abertzaletasunari, ordea, mesede gutxi ekarri diona, azken hauteskundeetako emaitzak begiratzea besterik ez dago.

Iruñea, berriro ere, poliziaren bortizkeriagatik protagonista, Juantxo Molina gazteak begi bat galdu baitu, bere etxera joan nahi izatearen delitu larria egiteagatik. Baina guztia ez da negatiboa izan, poliziak amore eman behar izan baitu eta ondorioz Iruñeako gaztetxea konpontzen hasiak dira jada makina bat gazte. Gazteen eta auzokideen artean lortutako garaipena, Eguzki irratia lagun zutela. Ikasgai ederra errepresioa gauzak konpontzeko bideztat aipatzen dutenentzat.

(Argazkia: Joxe Lacalle)

TAKTIKA landua baita ere Muskiz eta Artxandako atentatuen inguruan garatu dena. Politikari guztiak ETak ez zuela beregain hartuko bazekitela esanez edo Atutxak esandakoak ETak dioena baino fidagarriagoa dela azalduz. Ongi dakite, ordea, ETak egiten dituen ekintza guztiak beregain hartzen dituela, eta sabotaiak ekintzak errebindikatzen ez baditu ere, ez duela hauek gerra zikinaren ondorio direla esaten. Iritzi publikoan agian garaipena lortuko zuten, baina demokraziak ezer gutxi irabazi du, benetako egilea harrapatzeko inolako asmorik ez baitute azaldu.

Taktika honen erdian, komunikabideak, pribatuak nahiz publikoak. «Gaur, justu gaur, hauteskunde egunean atera du ETak Artxanda eta Muskizeko atentatuekin inolako harremanik ez duela azaltzen duen komunikatua» esanez zabaldu zuten berria ETBn, beraiek hauteskunde taktiketaz ezer ez balekitez bezala, objektibitate ikasgaiak emanez.

Aitziber Yarza

Javier Otano aukeratu dute PSNko idazkari nagusi berri

Aurpegi berriak, bide zaharrek

Sektore kritikoak porrot nabarmena jasan du PSNren 5. kongresuan. Sektore honetako kideak batzorde eragiletik kanpo geratu dira eta ideologi mailan orain arteko bidearekin jarraituko dela erabaki da. Batzorde eragilearen % 65 berritu bada ere, honek ez du aldaketa handirik ekarriko, Javier Otanoren taldeak alderdia Urralburuk ezarritako ildoetik eramango baitu.

BATZORDE eragilea, batzorde erregionala eta batzorde federala berritu ditu PSNk bere 5. kongresuaren ostean. Pertsonen dagokien berrikuntza nabaria izan bada ere ez da gauza bera gertatu ideologia aldetik, eta alderdiak orain arteko bidea jarraituko du.

Gabriel Urralburuk, bere postua Roldan aferak beregan izan duen eragina dela medio idazkari nagusi postua uztea erabaki zuenetik,

Javier Otanoren izena aipatu da etengabe, eta azkenean hala izan da. Javier Otano 48 urtetako tuterarra da, kongresuan botoen % 73 lortu ostean idazkari nagusi berria. Orain arte Nafarroako Parmalentuko lehendakari eta alderdiko idazkari nagusiorde izandakoak, Gabriel Urralbururen itzal izateari utzi eta honek utzitako hutsunea beteko du. Batzorde eragilean honetaz gain berrikuntza

ugar eman dira. Kide kopurua 20tik 25era igo da eta aurreko batzorde eragiletik zortzik soilik berritu dute beraien postua. Alderdiko lehendakari postua ere berritu da, Jesus Malonen heriotzaren ondoren postua hutsik baizegoen. Lehendakari berria Francisco San Martin da. Aipatzekoa da idazkariorde postua Blanca Garciak beteko duela eta bozeramaile postua, berri, Aladino Colinek izango

duela. Jendeari dagokionez, berrikuntzak nabariak badira ere, izen hauek orain arte Urralburuk jarraituko duen bidetik abiatuko direla adierazten dute.

Batzorde eragile honetatik kanpo geratu dira sektore kritikoko ordezkariak, beraien zerrenda alternatiboa aurkezteari uko egin baizioten.

Ez zen horrela gertatu, ordea, batzorde erregional eta federalerean. Zerrenda alternatiboa aukeztu ondoren, ordezkaritza lortu baizuten.

Kritikoak gutxiengo

Federiko Tajadura buru duen sektore kritikoak botoen % 24 lortu zuen batzorde erregionalerako bozketan eta ondorioz, sektore kritikoko zazpi kide izango dira bertan, sektore ofizialeko 20rekin batera.

Batzorde Federala aukeratzeko orduan kritikoek botoen % 22 lortu zituzten eta ondorioz, Federiko Tajadura, Gabriel Urralburu eta Manuel Lopez Mazuelasekin batera izango da bertan.

Baina borroka batzordeak osatzeko orduan ezetik ideologia mailan ere

GABRIEL URRALBURU

20 urte ondorengo agurra

EZKAROZEN jaio zen 1950ean. Apaiz izana, egun Olivia Balda iruindarrarekin ezkondua dago. 1973an sartu zen PSOEn eta 1974ean Nafarroako PSNren sortze-agiria sinatu zutenetako bat da. Garai hartan PSE barruan zegoen delegazioa zen Nafarroakoa, baina gerora Urralburu berak Nafarroa bereizi beharra zegoela defenditu zuen. 1975ean harreman politikoetarako idazkari postua lortu zuen. Ordezkaritza politikoa gisa lehen pausoa 1977an eman zuen Madrilgo Gorteetako

diputatu bihurtu baitzen; 1979-82 legegintzandian berritu zuen kargua. Urte horretako PSNko lehen kongresuan alderdiko idazkari nagusi hautatu zuten eta postua 1991n egin zen azken kongresura arte guztietan ia erabateko adostasunez berritu izan du. 1984ean PSNk hauteskundeak irabazi zituen eta Urralburu Nafarroako lehendakari izan da. Kargua 1987an berritu zuen. 1991n, ordea, lehendakari postua galdu zuen Juan Cruz Alliren mesedetan.

Javier Otanok
Gabriel
Urralburu
ordezkatuko du
PSNren
zuzendaritzan,
hala ere, honek
ez du aldaketa
handirik
ekarriko
Urralburuk
irekitako
bidetik
jarraituko baitu
Otanok.

Aukera galdu zen

PSN-REN 5. Kongresua Nafarroako sozialismoaren barruan sakonki berritzeko aukera gisa ikusten zen, bai ideia, bai pertsona eta baita politika egiteko erari dagokionean ere. Zenbait kidek hori posible zela pentsatuz gure ekarpen ideologikoa adiarazteko hiru zuzenketa aurkeztu genizkion txosten nagusiari bertan eztabaidatuak izan zitezten. Zuzenketa hauen zati batean gure aurreko gestioaren autokritika egiten zen, batez ere UPN-PP gobernuaren oposizio serio ezari, beste batean, etorkizunerako estrategia azal-

tzen genuen, eta azkenik, egoera sozial berria eskatzen ari den alderdi eredu berria. Ziur geunden eta gaude zuzenketa hauek gizarteak orokorrean bidaltzen duen mezua jasotzen duela, eta zehazki gure botoemaileek azken hauteskundeetan bidali diguten mezua. Eta planteatu genuen ideia hauek kongresuko ordezkarien artean oihartzunik izanez gero, hauek aurrera eramateko gai zen talde bat aurkeztuko genuela.

Zoriturrez ez da horrela izan, kideek ez dute mezu hau ulertu eta guk eskatzen genuen aldake-

taren ordezkariak Batzorde Eragilean ez egotea ekarri du.

Gure lerro ideologikoa eta alderdiak politika egiteko duen era aldatzeko aukera galdu da, aukera historikoa esango nuke nik, baina hazia botata dago. 5. kongresu honetan defendatu ditugun ideiak etorkizuneko ideiak dira, ez dago zalantzarik, eta errealitate bilakatuko dira, zoriturrez hauteskundeetan izandako 'jipoien' on-

JOSE LUIS URIZ
PSN-PSOeko Foru Parlamentaria

dorioz bada ere. Iristen direnean alderdi honetan hauek martxan jartzeko prest dagoen jendea izango da. Baikor izan beharra dago, nahiz eta kongresu honetan gertatutakoa gertatu, etorkizuna gurea da.

eman zen. Azken hauteskundeetako emaitza txarrak eta aurreko batzorde eragileko hainbat kide ustelkeria kasuetan bustirik azaldu izanak sektore kritikoaren iritziak indartuko zituela bazirudien ere, ez da horrela gertatu. Kritikok aurkeztu

zituzten zuzenketetatik bakarrik gainditu zuen kongresuan eztabaidatuak izan zitezten beharrezkoa zuten % 20. Kongresuan eztabaidatua izan zen zuzenketa bakar horrek 29 ordezkarien aldeko botoa jaso zuen, hau da, % 17, zuzenketaren

bultzatzaileek lortze espero zuten % 30etik oso urrun. Kongresuan eztabaidatu ziren 216 zuzenketetatik % 75 onartu baziren ere, honek ez du aldaketa handirik ekarri, txosten nagusiaren muina ez baizuten ukitzen. Azkenean, orain arte

Urralburuk bideratu duen proiektuaren bidetik jarraituko du PSNk eta sektore kritikoak kongresu honetan jasanda porrotaren inguruko ausnarketa egin beharko du.

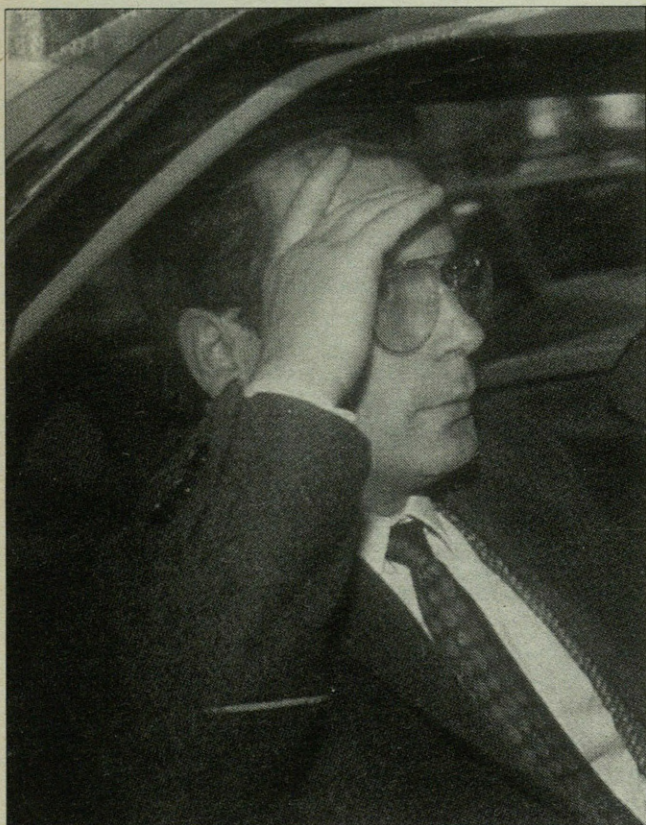
Aitziber Yarza

Hego Euskal Herrian azken atxilotu gehienek salaketak aurkeztu dituzte

Torturaren maratonia

Hiru egun Goardia Zibilaren eskutan pasatu ondoren, sendagileek adierazi zioten 30 maratoni jarraian egin izan balitu bezala zegoela. Pertsona arrunt batek 160 entzima dituen bitartean maratoni batean parte hartu ondoren profesional batek 1.200 inguru ditu. Kopuru honetatik gora izateak giltzurrunetan sendaezinezko gaitza ekar dezake. Madrilgo koarteleatik itzulita, 24.000 entzima zituen Enkarni Martinezek.

Garzon epaileak tortura kasu guztien berri izaten du, beste aldera begiratzea, ordea, nahiago izaten du.

EDOZEIN egunetako gau batean hasi zen istorio edo historia hau, Euskal Herriko edozein herriko edozein etxetan Goardia Zibila edo Polizia Nazionala sartzen denekoa. Etxea ordu luzez miatu ondoren etxean bizi den pertsona atxilotuta eramaten dute, inkomunikaturik. Bere etxetik pertsona izaten atera dena, polizientzat pertsona izateari uzten dio, horrela diote behintzat atxilotuek. Manuel intxauspe «Txoko»-ren esanetan, «koartelean sartu orduko trapu zahar bat bezala tratatu ninduten». Edo Enkarni Martinezek dioen bezala, «mundu guztiak zapaltzen dituen labezomorroa bainitza tratatu ninduten». «Ni iritsi nintzeanean izugarritzko ikusmina piztu zen Antiguako koartelean —azaldu digu Joseba Kamiok—. Goardia zibil batek lepotik heldu eta beste

batek argazkia atera zigun, ni trofeoa banintz bezala».

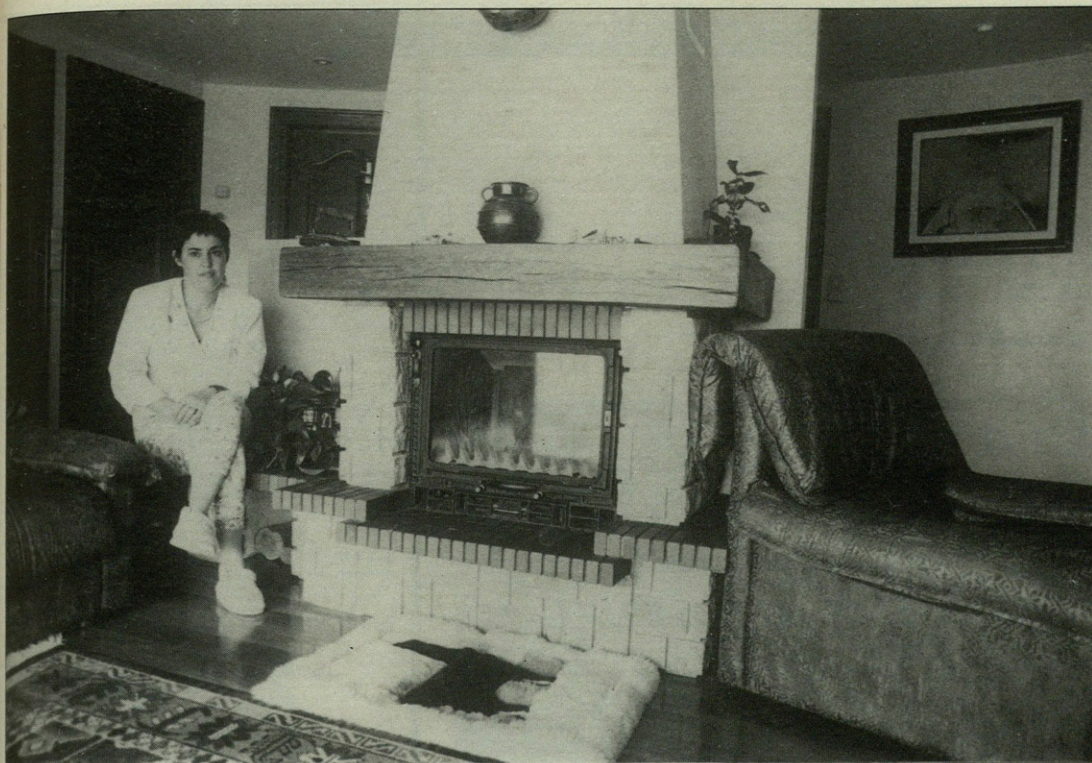
Hemen hasten da hiru egunetako bidaia luzea. Kolpeak, «zaparrada gisa erortzen dira, amaigabeak dira», azaldu digu Txokok. Gero flexioak, eta nekearen ondorioz oxigeno gehiago behar denean, boltsa. «Arnasarik gabe geratzen behin baino gehiagotan erori nintzen lurrera. Azkeneko saioetan bi tipo nituen nire atzean itzuliko ez banintz erreanimazioa egiteko». Patxi Lizaso usurbildarrak kontatu digu.

Elektrodoak gorputz osoan

Elektrodoak ere erabili direla salatu dute hainbat atxilotuk, eta Lizasok berak salatu du: «Gerritik behera leku guztietan jarri dizkirate elektrodoak, eta gerritik gora besoetan». Bestelakorik ere izaten da, Martinezek azaldu duenez. «Azken saioan ordu t'erdi aritu ziren etengabe iletik tiraka, eta atxilotua den edozeini ilea abalik eta motzen edukitzea opa diot, izugarria baita».

Baina min fisikoaz gain

Enkarni
Martinezek oso egoera txarrean irten zuen koarteleetik, orain bere osasun egoerak hobera egin badu ere. Enkarnik azaldu digu berari gertatu zaiona inor gehiagori gerta ez dakion salatzen dituela torturok.

psikologikoa ere hor dago. Etengabeko mehatxuak pertsona berari nahiz senitartekoei, era guztietako umiliazioak eta baita maita duzun pertsona ondoko gelan daukatela sinestaraztea. «Nire 16 urteko semea ondoko gelan zutela sinestartarazi zidaten, eta ni jasaten ari nintzena berak ere jasan beharko zuela. Azkenean gezurra zela ohartu nintzen», azaldu digu Enkarnik. Tartean Euskal Herritik Madrilerako bidaia. Kasu batzuetan musika bolumen izugarrian jarrita joan dira Madrileraino; bestetan, esku-burdirak bizkarrean lotuta eta estututa zituztela. «Bidean hiruzpalau aldiz baxatu nintzen esku-burdirak oso estu nituela eta eskuak ez nuela sentitzen, baina ez zidaten jaramonik egin eta Madrilerira iritsi nintzenerako more-more eginda nuen».

Bi edo hiru egun etengabeko tratu txarrak ezartzen aritu ondoren, ironiarako eta pertsonaren buruarekin

jokatzeko tartea ez dute galdu goardia zibilek. Patxi Lizasori horrela mintzatu zitzaizkion ofiziozko abokatuaren aurrera eraman aurretik: «Barkamena eskatzen dizugu, basieratik egia esaten aritu baitzara, baina hau gure eginkizuna da. Oso ongi portatu zara, ez baituzu beste pertsonen izenik eman eta guri ez zaigu gustatzen errugabeak egurtzea». Enkarni Martinezen kasuan urrutirago ere joan ziren. «Hirugarren egunean goardia zibil bat etorri eta hala esan zidan:

«Goardia zibilek errugabea nintzela ikustean oso ongi portatu nintzela esan zidaten, beste pertsonen izenak ez nituelako eman» ● PATXI LIZASO

‘Enkarni, sentitzen dut, badakit errugabea zarena; orain benetan sinesten dizut, barka iezadazu. Ni izan naiz gebien jo zaituena. Baina sinesten dizudala ikus dezazun, mesede bat egingo dizut. Abokatuarekin epailearengana eramango zaitugu, eta bemendik garbi ateratu zaituzten zer esan behar duzun azalduko dizut. Zuk epaileari esan behar diozu ez duzula ezer esango Entzutegiko epailearen aurrean zauden arte. Goazen. Gelditu. Oroitzen al zara esan dizudanaz? Orain zuk mesede bat zor didazu. Ireki begiak eta begiratu iezadazu. Aurpegia ikusten didazu? Ba badakizu ni naitzela gebien jo zaitudana, bemendik aurrera egunen batean kalean ikusten bagara garagardo batera gonbidatu behar nauzu». Eta pasadizo honen ironia maltzurarekin amaitzeko, Enkarniri epailea zela esan ziotena, goardia zibila zen, ez epailea.

Hiru egun irauten duen historia honen amaiera epailearen aurrean gertatzen da, Garzonen aurrean. Honek, ordea, nahiago izaten du begiak itxita edukitzea. «Berari bost axola zitzaion ni nola nengoen, gorputzean nituen ubeldu guztiak ez zituen ikusi ere egin nahi izan», adierazi digu Enkarni Martinezek. Joseba Kamio ere zentzu horretan mintzatu zaigu, «ez zidan jaramonik egiten». Patxi Lizasok zorte okerragoa izan zuen: «Poliziek argi esan zidaten inolako salaketarik ez nuela, ofizioazkoak ere argi esan zidan garbi nengoela. Garzonek, ordea, froga balistiko bat egin behar zuela aipatuz (nik ez nuen inolako armarik) bi egunetarako espetxera bidali ninduen, gerora aske utzi ninduen arren».

Azken urtean, Torturaren Aurkako Taldeak azaldu duenez, 84 pertsonak salatu zituzten torturak.

Aitziber Yarza

E Z P A L A K

■ ERAIKITZEN
TALDEAREN SEI
HILABETEKO FRUITUAK

ARBONAN egindako bileran Eraikitzen-ek Iparralderako autonomia proiektua aurkeztu zuen. Proiektua sei hilabeteko erreflexioaren emaitza da. Hala ere, egileek proiektu hau ez degoela itxia eta herritarrek eztabaidatu eta kritikatzeari nahiko luketela azaldu zuten. Bileran proiektua aurkezteaz gain eztabaida ere eman zen.

Bat etorri ziren Iparraldean instituzio baten beharraz, Iparraldea inguru geografikotan banatzearen ideia batzuentzat utopia den arren. Kultura eta euskara arloetan ere adostasuna nagusi, gizarte eta ekonomian ez bezala.

Bileran sorpresarik ere izan zen Michel Intxauspe diputatu eskuindarra bertan izan baitzen. Intxauspek etorkizun baikorra ikusten dio departamenduari; hala ere, argi utzi zuen, helburua ez dela inola ere «zuek nahi duzuen bezala Euskal Herri batua lortzea, baina botere autonomikoa duen erakunde bati ezinbestekoa deritzot».

■ SALVEAN
ATXILOTUTAKOENTZAT
18 HILABETE ESKATZEN
DITUZTE

FISKALAK 18 hilabeteko espetxe zigorra eskatzen du 1993ko Salve eguneko istiluetan atxilotuak izan zirenentzat. Atxilotuak guztira 40 izan ziren eta hauetatik hogeiren baten inguruko eskaera egin du fiskalak. Fiskalak gertaerak desorden publiko eta autoritatearen agenteen aurkako eraso bezala definitu ditu.

■ ARMADAKO KIDERIK EZ
DA JOANGO

ESPAINIAKO Gobernuak hilabete honetan onartuko du Armadako beregituraketa planaren lehen zatia. Plan honen arabera lau edo bost brigada desagertuko dira. Ordea, murrizketa honek ez du eraginik izango Euskal Herrian eta hainbat eraikuntza itxiko badira ere, hauetako kideak mantenduko direnatan geratuko dira.

«PPren helburua ez da EAJren aliatua izatea»

**Jaime Mayor Oreja, EAeko
PPko lehendakaria.
El Mundo, 94-VI-18**

*«Bada garaia EAJ eta EA,
abertzaletasun demokratiko
indartsua nabi duen jende
guztiak, bi emaitzak batu eta
ikus ditzala».*

**Eli Galdos, Gipuzkoako
diputatu nagusia.
El Diario Vasco, 94-VI-13**

«Belaunaldi txandaketa
ematea ona izango litzateke».

Karlos Garaikoetxea, EAKo lehendakaria.
El mundo, 94-VI-15

G O R D E T Z E K O A K

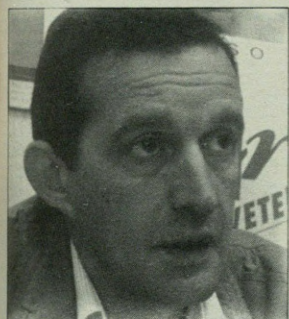
PSN BUEREN ETA GAZTE KONTSEILUAREN BITARTEKARI

JAVIER Otano Nafarroako Legebiltzarreko lehendakariak adierazi du Carlos Buereni Nafarroako Gazte Kontseiluko kideak bilera batean bil daitezela eskatuko diola. Bilera honen helburua Jaime Iribarren Kontseiluko lehendakariaren egoeraren berri izatea litzateke. Bitartean, Kontseiluak erabaki du Jaime Iribarrenek lehendakari izaten jarraituko duela.

K A R T A J O K O A N

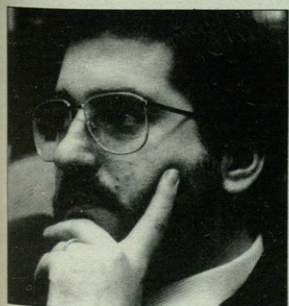
enbido...

...ordago!

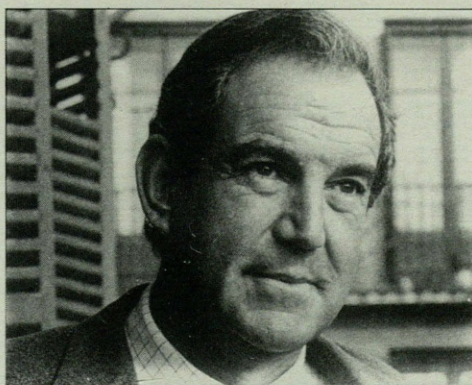
«Guk ere noizbait gora egin behar genuen»

Andoni Perez Ayala, IUren hautagaia Europako hauteskundeetan.
El Diario Vasco, 94-VI-13

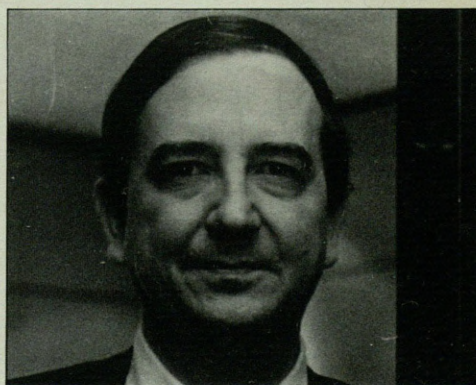
«Europako hauteskundeek PSE-EE indartu dute abertzaletasunaren porrot historikoaren aurrean».

Jesus Egiguren, Gipuzkoako PSE-EEko idazkari nagusia.
El Mundo, 94-VI-16

KARLOS GARAIKOETXEA

Hauteskundeetako emaitzak jakin ostean EAKo lehendakariak dimisioa aurkeztea erabaki zuen, batzorde eragileak onartu ez bazion ere. Garaikoetxeak Arzalluzen alderdiari egotzi zion abertzaleen indar galtzea. «Ardurak behar diren lekuan ezarri behar dira. Denak gara arduradun, baina instituzioen zuzendaritza eraman dutenek eraman dute. Donostiako Udaletxetik gu kendu eta hori Araba bezalako tokitan abertzaletasunaren indarra mantentzearen truke zela esan zuten. Egun, ordea, mugimendu haren emaitza ikusten ari gara, hain zuzen leku horietan estatu mailako alderdiak igo direla» ●

IÑAKI ANASAGASTI

Ez zituzten oso begi onez ikusiko EAJkoek adierazpen hauek, berehala erantzun baitzuten. Anasagastik azaldu zuenez, «gure alderdian oso ongi ezagutzen dugu Garaikoetxea, eta benetan dimititu nahi izan balu atzeraezineko dimisioa aurkeztuko luke. Baina dimisioa bere menpe dagoen batzorde eragileari aurkeztu dio honek ezezkoa emango ziola jakinez». Anasagastiren esanetan, «berri ona izango litzateke abertzaletasunarentzat dimisioa betierekoa izatea, eta euskal gizarteari egin diezaiokeen mesederik onena bere etxera joatea dela ulertzen ez duen bitartean ez dugu ezer lortuko» ●

Occhettoren bide bukaera

EUROPAKO hauteskundeei ez zaie garrantzi handiegirik ematen, ez herritarren aldetik eta, oro har, ezta alderdietatik ere. Alabaina, ia edozein hauteskundek moduan, hauek ere emaitza garrantzitsu eta esanguratsuak uzten dituzte mahai gainean. Italian, esaterako, Acchille Occhetto PDSko buruzagia, politikaren taula gainetik modu hits samarrean desgertarazteko balio izan dute, besteak beste. PDSk jaso duen jipoia ez da horrenbestekoa izan, baina bai Occhetto jubilaziora bidaltzeko ainakoa. Europako mugimendu komunista Moskutik aldentuz eta eurokomunismoan murgilduz, boterean ikusi izan zuen ia, baina Gladio eta abarren esku beltzek, egoer ondo baino hobeto

lotua zuten: «Komunismoa geldiarazteko berriro faxismoa behar bada, horrela izango da». Azkenean fazismoa hautesontzietatik heldu da.

Occhettok, egin zezakeen gauzarik onena egin du, ezkerak jadanik beste erabateko indarra eta buruzagitza behar baititu. Politiko garbi moduan mantendu bada ere, ezkerreko mugimenduak ezin esango du hori esan seguruenik, garai batean ezkerrean barruan egin zituen triskantza politikoetan era guztietako txakurkeriak daude eta. Hamarkadetan zehar Europako komunismo biguinaren errentzia izan denak, erreferentzia guztiak galduak dauzka jada, bere ezkerrek bezala; ez bakarrik noraezean dabilelako, baita eskuina fronte guz-

tietan egiten ari den indar erakusketatik ere.

GERRA hotsa berriro indarrez ageri da PSOEren lerroetan. Felipe Gonzalez Hego Amerikan zegoen bitartean Alfonso Gerrak konspirazioa ia gertu utzi du Felipezaleei XXXII. kongresuko garaipena irenstarazteko. Pujol prest ageri da Gonzalez defendatzeko, baina horrek inoiz baino sendoago utziko du bere aurrean, eta aurrera begira mesedea ondo ordainaraziko dio.

Dena den, Gerrak benetan aurrera jotzen badu, Ez da Gonzalez aurrera aterako duen Pujol edo Arzallusik izango. PSOE, gaur egun bizi duen

Apirilaren bukaeran Ruandan gerra zibila birsortu zenetik, bertako hilketa eta sarraskiek egunero lagundu dituzte komunikabideetako lerro eta ahotsak. Afrikar Batasunerako Erakundeak (OUA) iragan astean egin zuen gailurrean gobernari eta gerrilarien artean adostutako su etenak ez ditu borrokak geldiarazi. Eta borroken erdian, egoera gehiago nahaspilatzeraz datozen notiziak: Ruandako gobernuak Juvenal Habyarimana lehendakariaren abioia bota zuen misila belgen soldaduek kontrolatutako guneetatik etorri zela mantentzen duen bitartean, Belgikako «Le Soir» egunkariak soldadu frantsesei leporatzen die misil jaurtiketa. Bitartean, Frantzia buru, nazioarteko komunitatearen eraginkortasuna eta azkartasuna inoiz baino ageriago geratu da: jadanik 500.000 pertsona baino gehiago hil direnean, partehartze militarra egunetako gauza moduan aurkeztu du. Asmatzea ez da samurra izango, baina lotsa apur bat gehiago ere beharko litzateke.

TERMINOLOGIA

Kamaleoi. Bere kolorea ingurukoen arabera aldatzen duen narraztia.

Italiako iparraldean sustraitua dago —orain Erroman ere bai—, ea nor den asmatzen duzun. Beti federalismoaren zurrunbiloan jardun arren, hasieran Aosta bailara, Hego Tirol, Friul edota Italiako okzitaniar mugimendu txikiekin ibili zen; baita Europako Legebiltzarrean alderdi nazionalistak biltzen zuten Europako Aliantza Askea taldearekin. Ondoren Italia batu baina federalaren garai indartsua etorri zen, eta Berlusconi eta fazistekin batera gobernakide izatera ere bai. Europako hauteskundeetako jipoiaren ondoren, urtebeteren buruan Legak ezker gutzia bere inguruan bildu behar zuela iragarri zuen hilaren 14ean. Biharkoan Bakuninen eskutik abiatuko da.

egoeran, ezin da gobernuan mantendu barne gatazka handian murgilduta. Gobernua, Gerra eta bere sektorearen eskuan dago, Gonzalezen eskuan baino. Bi alternatiba izan daitezke, beraz.

Lehenbizikoan, nazionalisten laguntzarekin beste hiru urte irautea, horrek, barne gatazketan adostasunera heltzea eskatzen du —sail samarra—, horrela hauteskundeetara indarrak ondo metatuta heltzeko. Edo bigarren alternatiban, barne gatazka konpontzerik ez badago, ezkerrederako joerari heldu eta udal hauteskundeak eta orokorrak bateratzea. Azken kasu honetan ez litzateke baztertu behar Gonzalezek bere lekua gerristaren bati uztea. Baina nola onartu egoera hau, XXXII. kongresutik garaile aterata? Aznarrek, hornezkeroko eskuak sutan izango ditu.

Xabier Letona

Ezkerra

OCCHETTOREN dimisio tristea Europako ezkerrentzat (edo zentro-ezkerrentzat) kolpe nahiko handia izan daitekeelakoan nago. Demokrazia Kristauaren mende Erdiko agintaldiaren ondoren, erregimena ustelaren ustelaz jausi denean Italian, ezkerrek ezin izan du txanda hartu. Hauteskunde orokorretan Berlusconik irabazi zuen eta Europarretan berriz, garbiago gainera. Ezkerra minoria da: Italia eskuinekoa da. Eta Europa ere bai.

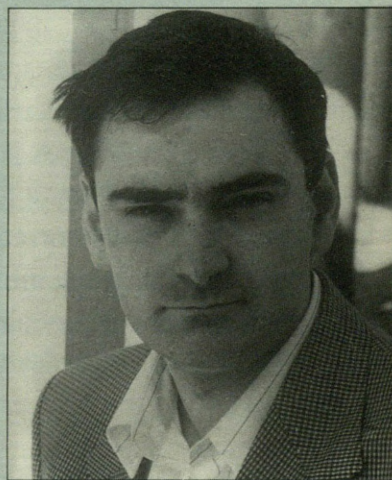
GAZTEAK ere ez dira esperantza. Italiako hauteskundeetan, senaturako 25 urtetik gorakoek bakarrik bozkatzeko dute, eta ondorioz, senatua ezkertiarra da kongresu «gazteagoa» baino.

Gazteriarena bezala, beste horrenbeste paradoxa ageri zaizkigu 90etako Europa honetan. Sindikalagintza bera, eginkizun kontserbatzailea da hein handi batean. Sarritan salatu izan da hau azken aldian: soilik lana dutenen eskubideak defendatzen dituzten elkarte korporatiboak direla sindikatuak (funtzionarioen sindikatuak, bereziki).

Beste adibide bat: orain, titiak eta ipurdiak ezkutatzea da ezkerrekoa, eta erakustea eskuinekoa (ikus Tele-5). Eta ezkerrearen alternatibak? Bernard Tapie Frantziar eta «El Mundo» Espainiar. Berlusconi alter-egoa bata, eta Cope irrati-kate pseudo-faxistaren egunkari faboritua bestea (Luis Roldanena ere bai!). Halako alternatibekin, Miterrand eta Gonzalez maita ditzagun lortu behar dute horiek.

HEMEN ere, ondoezik behar du ezker abertzaleak, azken emaitzei erreparatu badie. Zentro-ezker abertzalea ere zertan da? EUEkoak Jan-goiko eta Lege-Zarrera doazela, eta EA, ai EA, ia-ia... ea! Garaikotxeak ere Occhettoarena egin behar zuela sinestarazi zigun, baina ez: alarma faltsua. Espazio bat bete behar dutela diote, espazio huts bat dagoela euskal panorama politikokoan eta hori betetzea dagokiela. Espazio hutsa? Batzuen buruan!

68ko maiatz, utopia urrun hura: Jurasikoan izan zela iruditzen zaigu, eta hainbatetan egin diegu barre orduko iraultzaileei. Ametsak zein erraz zapuztu zituzten leporatu diegu. Baina ondorengo belaunaldi-koek ere zer egin dugu? Gure amets eta utopiak zer dira? Eskua jarri dut bularrean. Ezkerrek: bihotza ezkerrean daroagu oraindik.

LUIS FERNANDEZ

Kazetaria

EBko Batzordeko lehendakartzan 10 urte jardun ondoren

Agur Delorsen aroari

Aste honetan EBk datozen 10 urteetan etxe barnea kudeatuko dion pertsona hautatuko du, hots, Batzordeko lehendakaria. Orain arte Jacques Delors frantziarrak jardun du lan horretan, eta aurrerantzean hiru izen aurrikusten dira postu horretarako: Jean Luc Dehaene Belgikako lehen ministroa, Ruud Lubbers Holandako lehen ministroa eta Leon Brittan, Europako Batzordeko komisario britainiarra.

EKAINAREN 24 eta 25ean EBko estatuburu eta lehen ministroak Greziako Corfu irlan bilduko dira, besteak beste, Delorsen ordezkaria hautatzeko. Han izango dira, duela 10 urte Fontainebleau egon ziren bezala, Helmut Kohl Alemaniako kantzeleria eta François Mitterrand Frantziako lehendakaria. Delorsen sasoiari hasiera eman zioten agintari nagusi berberak emango diote orain amaiera hamarkada esanguratsu honi.

Itxaropenetik zalantzara

Gosaltzen ari ziren Mitterrand eta Kohl, «Hamarren Europak» (orduan Espainia eta Portugal ez zeuden)

1984eko ekainaren 26 hartan Fontainebleau egindako gailurrean. Orduan atera zuten aurrera Delors. Hamar urte geroago, iragan maiatzaren 31n, Mitterrand eta Kohl berriro bildu ziren Mulhousen, eta berriro ere Batzordeko lehendakartzaz ere jardun zuten. Corfura, beraz, hariak ondo lotuta doaz.

Delorsek Erromako Hitzarmen hartan diseinatutako Europako integrazioaren 10 urte garrantzitsu zuzendu ditu, tartean Espainia eta Portugalen sarrera, beste lau kide berriri bidea egin die eta, besteak beste, Maastrichteko Ituna onartu da. Amaitu ote du, beraz, bere zeregin politikoa Delorsek? Europako Batzordean bai

gutxienez, baina etxean izan dezake akaso lanik: Frantziako lehendakartza. Europako hauteskundeetan Michel Rocarden emaitzak kontuan hartuz gero ez da txantxetako erronka, noski, baina bere popularitatea kontuan hartuta akaso galtzeko aukera ere ez. Apustuari heltzekotan, seguruenik bere bizitza politikoan parean izandako aldaparik gogorrenaren aurrean egongo da.

Jacques Delors Parisen jaio zen 1925ean. Beste buruzagi sozialista asko bezala, gaztetan ezker muturreko taldeetan murgilduta ibili zen. Sasoi haietan «Delors kamarada» zen. Baina, berriro ere beste askori legez, adinak gaztetako odol be-roa hoztu eta eskuinerantz jo zuen apurka, denborarekin sozialdemokrazian kokatu arte.

Ekonomia eta Zuzenbide ikasketak egin zituen eta zazpi urtetan zehar Frantziako Bankuan jardun zuen. 1969an Jacques Chaban kultura eta gai soziale-tarako ministroaren kontseilari moduan aritu zen eta 1976an Frantziako Alderdi Sozialistan sartu zen. 1979an Europako Legebil-

tzarreko diputatu hautatu zuten eta 1981ean, Mitterrand Frantziako lehendakartzara heldu zenean, Ekonomia ministroa izendatu zuten. Zenbakiakin dohatsua zen antza, edo Mitterrandek gura bezala konbinatzen bide zituen, bi urte geroago Ekonomia, Finantza eta Aurrekontuen

JEAN LUC DEHAENE

Belgikako lehen ministro demokristaua da, flandriarra, Kohl eta Mitterranden hautagai nagusia. EBk daraman integrazio bidearen zaletu amorratua, (britainiarrek «eurointegratat» daukate) eta Belgika estatu federala bihurtu duen konstituzio al-daketaren bultzagile nagusienetakoa izan da.

**Hamar urte
EBko
Batzordeko
lehendakari
moduan jardun
ondoren,
Jacques
Delorsek, 65
urte dituela,
politikagintza
utzi edo
1995ean
Frantziako
lehendakari-
tzarako
lasterketan
sartuko den
erabaki behar
du.**

ministerioak bere ardura-
pean jarri baitzituen. Hor
jardun zuen 1984ean, Mi-
tterranda eta Kohlek bultzat-

tuta Europako Batzordera
iritsi zen arte.

Lehendakaritzara heldu
zenean, Europa larri aterat-

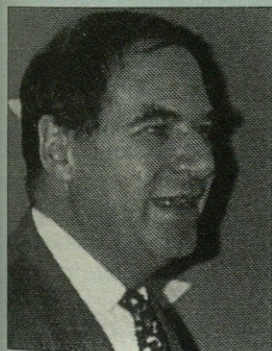
zen ari zen petrolioaren bi-
garren krisialditik, eta Mar-
garet Thatcherren EKren
kontrako harrikadak ez zi-
ren edozelangoak. 1984etik
1986rako tarte horretan,
1992rako barne mugak
ezabatzea proposatu zuen,
merkatu batua egiteko li-
buru zuria atera zuen, Es-
painia eta Portugal EKra
sartu ziren, eta Europako
Agiri Bakuna sinatu zen.

Delorsek bere ibilbide
politikoko une argitsuene-
takoak bizi zituen, eta Mar-
garet Thatcherrek berak ere
zera esan zuen 1986an Lon-
dresen izandako gailurraren
inguruan: *«Delorsen gora-
kada bizi dugu, batez ere
Batzordeko lehendakari gi-
sa eginkizun berria izan
duelako, alegia, lehen le-
rroko aktorearena»*. Izan ere
1988an, lehenbiziz, Komu-
nitarearen politika bost ur-
tetan aurrera eramateko
aurrekontu bat onartzea lor-
tu zuen eta, halaber, neka-
zaritza politika nolabait lo-
tzea.

Nazioarte mailan EKren
sendotzea handitu ahala,
Delorsek Berlingo Harresia
edota SESB eta abarren po-
rrotak ikusi zituen bere
eserlekutik. Maastrichteko
gailurrean ere gogor jardun
eta aurrera ateratzea lortu
zuen, baiha bi zulo garran-
tzitsurekin: Erresuma Batua
eta Danimarka.

Azken urteetan, Maas-
trichteko ibilbide zehatze-
tatik abiatu da EB, baina
dinbili-danbala, aldi berean
noraezean: Maastrichtek
EBko herritarrengan eta
zenbait gobernutan sortu-
tako desadostasunak, diru
batasunaren ezintasuna,
Jugoeslavia ohiko gerra,
ongizate gizartearen galera,
langabezia, xenofobia...
Delors une bixian jaitsiko
da EBren trenetik: batetik
inoiz baino batasun tresna
eta estatu gehiago eta, aldi
berean, inoiz baino zalantza
handiagoekin.

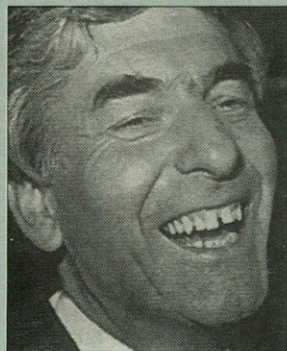
Xabier Letona

RUUD LUBBERS

Holandako lehen minis-
troa da baina Dehaeneren
atzetik dago, nahiz eta
orain Europako hautes-
kundeetan lortu dituen
emaitza onekin bere per-
sona gainbaloratu egin
den.

1982z geroztik lehen
ministro moduan ari da eta
horrek ere asko esan gura
du bere alde.

LEON BRITTON

Britainiarra izanagatik ere,
batasun zaleenen artean
kokatzen da. Europako
komisarioa izan da orain
arte eta, GATTeke nego-
ziaketetan bera arduratu
da Europa eta EEBB-en ar-
teko.

Halaber, Thatcher lehen
ministro britainiar ohiaren
Merkataritza eta Industria
ministroa izan zen.

HISTORIA ETA GERO

■ EGUZKI GOZOA, EGUZKI KRUELA

BATZUEK oso zorte txarra dute, zalantza barik. Batzuk eguzkitan bainujantzia eta arintasunez beteta patxadan etzanda dauden bitartean, besteek jantzi astun kasko eta fusilaz abiatu behar gora eta behera. Batzuk eguzki izpiak, hondarra eta ur gazia zaintzen eta besteak, aldiz, iragan asteen Kolonbian izandako Latinoameriako gailurra zaintzen.

■ TELEBISTAREN ERRONKA ISLAMISTA

ALGERIAN azken boladan, bakea eta adostasuna izan ezik, ia edozer gauza posible dela esan liteke. Adibidez preso dagoen Ali Belhadj FISeko bigarren buruzagiak Liamine Zerual lehendakariari telebista eztabaida baterako erronka luzatzea. Jakina, lehendakariak ez du horrelakorik onartuko baina

buruzagi islamistak nolabaiteko oihartzuna lortu du eta, bidez batez, zergatik ez, bere arrazoiak lehendakariaren maila berberera eraman. FISek erronkaren berri orain plazaratu bada ere, Zeruali bidalitako gutuna apirilekoa da.

■ CIU NAGUSI ATZERRIAN ERE

KATALUNIAN nagusi agertzea akaso harritu dezake norbait, autonomikoe-tan ezik, PSOE ateratzen baita garaile. Oro har, ez da harrigarria beraz CiU-rena. Baina bada harrigarria Murtziako Ojos herrian CiUk gehiengoa lortzea eta gainera erabatekoa. Arrazoiak? Antza, bertako «Bartolo» goitizeneko pertsona ezagunak Miquel Rocarekin honen proiektu erreformazalean parte hartu zuen, eta orain bere familia guztiak berak bezala bozkatu du: CIU. Familia oso handia duenez, CIU nagusi. Ez da beste sekreturik.

E L E M E L E

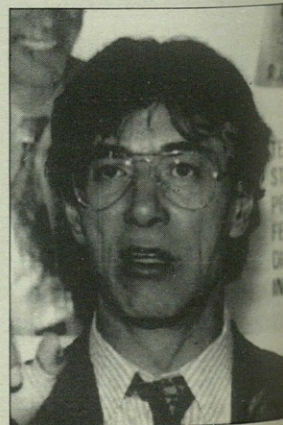
«Latinoamerikako historian inoiz izan den bloketarik handienari buruz berba bat ere ez esateak harritu egiten nau, Kubarekin ez da gura berba egiterik odoletan itotzea baino, gosez makurtaraztea.

Latinoamerikar izpiritu horretan balako zerbait entzutea ere atsegingo nuke.

Fidel Castro, Kubako estatuburua.

«Urtebeteen Ipar Liga ezker guztia bere atzean eramango duen alderdia biburtu behar da».

Umberto Bossi, Ipar Ligako buruzagia.

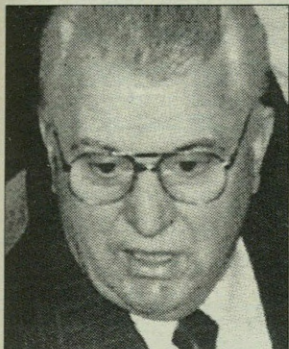

O I H A R T Z U N A K

«D EGUNA»-REN NEGOZIOA NORMANDIAN

NORK dio ezin dela oroitzapenetatik bizi? Galde diezaietela Normandiako zenbait biztanleri, edota gertakizun historiko garrantzitsuak bizi dituzten gu-
neetako biztanleei. Besterik gabe, bakarrik oraingo 50. urteurreneko ekital-
dietan 47 milioi libera (ia 1.000 milioi pezeta) gastatu ziren. Baina horrez gain,
negozioa batipat turistikoa da: 65.000 pertsonak 6.500 turismo enpresetan lan
egiten dute. Iaz, 5,6 milioi pertsonak lo egiteko lekua eskatu zuten Norman-
diako bost departamentuetako hoteletan. Kanpinak eta aterbeak kontuan
hartuz gero, kopurua 12 milioi pertsonetara igotzen da. Turista bakoitzak, batez
beste, 2,6 egun pasatzen ditu bertan eta eguneko 210 eta 230 (5.000-6.000
pezeta gastatzen ditu) libera artean gastatzen.

*«Andropov SESBeko
gobernura iritsi zenean,
guztioak jakin genuen
benetako gobernari bat iritsi
zela».*

**Leonid Kuchma,
Ukrainiako
lehendakaria.**

*«Ez dugu eramango aurrera
ez kapitalismoa ez
sozialismoa; baina, bistan
da, sozialismoak medikuntza
eta bezkuntza dobainik
izatearen abantailak
dauzka».*

**Vitaly Masol, Ukrainiako
lehen ministro berria.**

*«Eraso egiten badigute
gerrarako prest gaude».*

**Kim Il Sung, Ipar Koreako
lehendakaria.**

MEDITERRANIOAN TROPIKOAN BAINO BASO GALERA HANDIAGOA

BETI pentsatu izan da, edo joera hori izan da gutxienez, tropikoan ematen dela
baso galerarik handiena. Ez, bada. Oraintsu FAOk (Nekazaritza eta Elikagaie-
tarako Nazio Batuen Erakundeak) jakitera eman berri duen azterketa batean,
1981 eta 1990 artean, Mediterranioko baso galtzea % 1,1ekoa izan zen eta
tropikoan, aldiz, % 0,8koa. Baso galtzearen arrazoiak desberdinak dira Medi-
terranioko iparraldean eta hegoaldean. Iparraldean arrazoi nagusiak, industria,
hiri garapena eta turismoa diren moduan, hegoaldean leherketa demografikoa
eta honek dakarren abeltzantza izugarria eta egurra errekin eta eraikitze-
material moduan erabiltzea dira.

Lemoiz bonoetan

Estatu espainiarrak 548.265 milioi pezeta itzuli beharko dizkio Iberdrolari Lemoiz eta Valdecaballeros-eko zentraletan egindako inbertsioengatik.

BADIRUDI hainbeste alditan Euskal Herrian aldarrikatutako «Lemoiz apurtu!» errealitate bihurtu-

ko dela. 1984ean, zentral nuklearraren moratoria agindu zenetik hainbat esames sortu ditu Bizkaiko kostaldean dagoen honek. Baina Espainiako Gobernuak duela gutxi onartutako Sektore Elektriakoaren Antolaketa Legeak (LOSE) Lemoiz, Valdecaballeros eta Trillo II zentralen eraikuntza erabat gelditzea agindu du. Honen arabera, Lemoizen jabea den Iberdrolak 548.265 milioi pezeta (23,8 miliar libera) jasoko lituzke, 378.238 milioi pezeta Lemoizen egindako inbertsioengatik eta beste

170.027 milioi pezeta Valdecaballeroseko zentral nuklearraren duen partaideztzagatik —azken hau ere atzera bota baita—.

Titularizazioaren aukera

Diru kopuru hau berriro Iberdrolaren esku gelditze-ko, legeak 25 urteko epea ezarri du eta tarifa bidez jasoko duela agindu. Hala ere, zor hau titularizatzeko, Iberdrolak esan du ez duela zor guztia merkatututako eta honen % 20 inguru inbertsio bezala utziko

duela. Zor hau titularizatzearen arduraduna BBV dugu. Dena den, bono hauek zenbait arazo tekniko dituzte Espainian bonoen iraupena 15 urtekoa baita. Horregatik, Espainiako Tesoroarekin akordio batzue-
tara heltzeko aukera dago aktibo hauek epe luzeagora jaulkitzeko.

Iberdrolako iturriek esan dutenez, enpresak zentral nuklearra epe laburrera hondatzeko asmoa du eta ez du baztertzeko zentralaren zenbait material berreskuratu edota saltzea. Bitartean, Lemoizen hondatzea Espainiak Hondakin Enpresa publikoaren esku geldituko da eta honen kostuak erregai nuklearraren bigarren zikloan lortutako sarreraren % 1,1ekin estaliko dira, hau da, tarifetatik zehaztutako portzentaia honen bidez ■

DIRUAREN HOTSA

ALIZIA
STÜRTZE

ERATUZ doan eurohierarkiaren (Alemania, Frantzia, hiri mediterraneoak, eta abar) Shetland Iretatik Gibraltarreraino hedatzen den Arku Atlantikoa bazter ari da geratzen: langabezia tasa altuagoak, Europako merkatal trukeen portzentaia baxua, portuak Europako ardatzarekin gaizki loturik, garraiobide —azpiegitura— eta ekipamendu-inbertsio oso murrizak, desertifikazioaren mehatxua... Euskal Herriko ekonomia ere, Arku Atlantikoko beste erregioen bazterketa berbera ari da jasaten. Europa, gero eta gehiago, Ekialde eta Iparraldera begira dago Komunitateko gastu publikoaren % 0,4 baino ez diren egiturazko eta kohesio fondoak modernizatzeko baino, sektore batzuk botatzeko erabiltzen ari dira, aukera alternatiborik gabe.

Arku Atlantikoan gaudenon etorkizunak ilun dirudi. Haren inguruan proiektu bat antolatu

Arku Atlantikoaren gainbeheraz

beharko litzatekeela diote batzuek: espezializazioa eta PYMEen arteko sarea eratu, hirien hierarkizazioa hinterlandarekin ondo komunikatzeko, teknologia berriak, baso handi baten eraikuntza Komunitatea lehen zur-merkatua delako (dirudienez, multinazionalak dagoeneko dirua sartu dute Nafarrako zur-erreserban), balio handiagoko trafikora (zabor toxikoen trafikoa ote?) dedikatu diren Bilbo bezalako superportuak antolatzea, hainbat industria kontaminagarri jartzea, turismoa, ingurugiroa zainduz eta zonalde batzuk dirudunen bigarren etxebizitzat gordeaz (Donostia, akaso?)... Beste batzuen ustez, ordea, baztertzeko gaituen erregionalismo aleman-franko-saxoiari aurre egin behar zaio, Maastricht kontrako internazionalismoa antolatuz eta nazio-erakuntzarako estrategia prestatuz, Europako beste herri zantpatuekin batera.

Agustin Mendiola, Euskadiko Kooperatiben Federazioko zuzendaria

«Ez dut MCC berririk ikusten kooperatiben artean»

Pasatu den astean munduko 53 herrialdeko kooperatiba enpresen 500 ordezkari izan ziren Euskal Herrian. Bertan esandako tesien artean, euskal kooperatibismoa munduan erreferentzia dela. Agustin Mendiolarekin aritu gara gai honetaz.

ARGIA. Dirudienez, kapital sozialeko enpresak modan jarri dira. Kooperatibismoaren garai berri baten lekuko gara?

A. MENDIOLA. Azken urteotan neurririk gabeko liberalismoak eta erraz eta

bizkor lortutako irabaziak goraipatzen ekin eta ekin ibili ostean, logika guztien arabera, zorabioak harrapatu du gure gizartea, azken bi urteotan ekonomiak jasan duen krisi sakon eta orokorraren ondorioz. Koope-

ratibek, behar bada, aipatutako jarrera ekonomiko tamalgarri horien antitesia direlako edo, urte batzuk lehenago baino erakarpen gehiago dute gizartearen-tzako, nahiz eta euren egin-kizuna berbera izan.

Kooperatiben etorkizunari dagokionez, bestalde, berrituta dagoela uste dut, balio handiko giza baliabideak ditugulako eta ideia liluragarri bat dutelako kooperatibetako gizon-emakume horiek: gizarte zehatz batean konprometituta dauden enpresak garatu nahi dituztela.

A. Aurreko astean egindako jardunaldietan euskal kooperatibismoa erreferentzia dela esan omen zen. Hala al da?

A.M. Arrasateko kooperatiben esperientzia munduko kooperatibismoaren erreferentziarik onenetakoa da. Funtsean lan elkartuko kooperatiba delako, Europa eta munduko beste herrialdeetan nagusi den kooperatibismoaren alderantziz; oro har kontsumo kooperatiba legeztatuaren den errealitatean errotzen baitira

hauek. MCCk ekarpen handiak egin ditu lan elkartuaren barruan, industria alorreko kooperatibez gain, beste eremu batzuetan sartu direlako —banaketa, maileguak, irakaskuntza, eta abar—.

Bestalde, munduko beste inon baino maila handiagoa lortu da integrazioa eta ahalmen ekonomikoa kontuan hartzen badira.

A. Euskal kooperatibismoaren arazo nagusia, MCC izan ezik, enpresen tamaina da.

A.M. Handicap horren menpe dauden kooperatibek zailtasun galantak izango dituzte egoera gainditzeko. Puntu-puntu jarri behar dira, eta horretarako ez dago txatxarkeriatan ibiltzerik ahailekin eta sakrifizioak egiteko orduan.

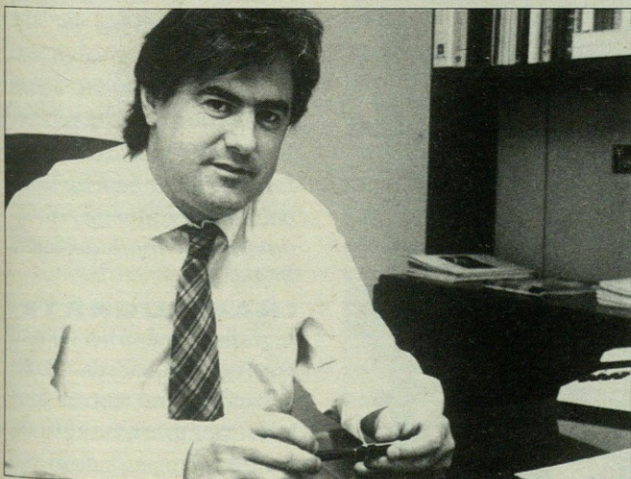
A. MCC euskal kooperatibismoaren giltzarria dugu; noizko berririk?

A.M. Nahiago nuke oker banenbil, baina ez dut MCC berririk ikusten epe ertainera. Ez diot uko egiten ilusioari, baina egun ez dut nabaritzen MCC korporazioak lortu duen kooperatibaren neurri berdineko enpresa egitasmo berririk.

A. Nolako eragina izan du kooperatiben lege berriak?

A.M. Interes handiko ekarpenak izan ditu, finantzaketarako zein egitura organiko eta funtzionalei dagokienez. Bestetik, enpresak elkarrekin lotzeko beste era batzuk ere arautzen ditu, korporazioak edo bitariko kooperatibak adibidez.

Myriam Gartzia

«Arrasateko esperientzia munduan erreferentzia onenetakoa da».

ETORKIZUNERAKO GILTZARRIAK

Ez da gauza samurra helduen euskalduntze alfabetatzearen eremuan planteia daitezkeen eztabaida guztiak zortzi orrialdeetan biltzea. Ez zen hori, hala ere, gure xedea. Berriki bi akordio garrantzitsuren izenpetzea ikusi duen sektore honetako agenteak mahai baten ingurua elkartze soila, baina, osasungarria da. Hona hemen mahainguru luze baten laburpena.

ARGIA. AEK-k oraintsu sinatu berri du akordioa HABErekin. Bertan euskaltegi homologatuen elkarteak ere akordioa izenpetu du. Bi hitzarmen horien balorazioa egitea eskatuko nizueke lebenbizi.

JUAN MARI MENDIZABAL. Akordioa aurrerapausoa izan da, urte askotan herri ekimena eta Administrazioaren artean egondako gatazkak helduen euskalduntze alfabetatzea bloketu egin duelako. Momentuz, elkarrizketan ari gara, eta ikusi beharko da desblokatze honetatik akordio orokorragoa lortzen den. Hori bai litzatekeela aurrerapauso handia.

BENI AGIRRE. Nire balorazioa ere positiboa da. Oraingo hitzarmen hau pauso koalitatiboa da. Batez ere orain arte modu militante huts batean egiten zen lanak behar zuen babesa izango duelako aurrerantzean; eta besteak beste, baliabide ekonomiko eta didaktikoak abalbidetatuko dizkigulako.

IÑAKI UGARTE. Akordioen irakurketa positiboa egin behar da. Baina badago beste zerbait kezkatzen nauena, kalitate handiko lau euskaltegi publiko itxi direla berriki. Oraindik ez dut administrazioan sektorea bere osota-

Ezkerretik
eskuinera, Joxe
Felix Diaz de
Tuesta euskara
teknikaria, Beni
Agirre Bertan
euskaltegi
homologatuen
elkarteko
lehendakaria,
Xabier Elortza
HABEko
ikuskatzailea,
Iñaki Ugarte
irakaslea, eta
Juan Mari
Mendizabal
AEK-ko
Gipuzkoako
arduraduna.

sunean dagokion lekuan kokatzeko borondaterik ikusten. Bigarren mailakotzat hartuak gareneko sentazioa oso zabaldua dago.

A. *Akordio hauek sinaturik, itxura batez orain arteko zenbait arazori irtenbidea emango zaiela, zein lehenbait heldu behar die burrengo urteotan helduen euskalduntze alfabetatzeak?*

J.M.M. EKBk egin berri duen azterketan datu benerik ez diren kezkarriak azaltzen dira: 1981-1986 bitartean askoz bizkorrago eman zela helduen euskalduntzea 1986-1991 bitartean baino, bigarren bosteko horretan moteltze izugarria gertatu

■ «Oraindik ez dut administrazioan sektorea osotasunean dagokion lekuan jartzeko borondaterik ikusten» ●
IÑAKI UGARTE

zela. Helduen euskalduntze alfabetatzeak lehen mailako izaera hartu behar du hizkuntz politikaren barruan, politika sektorial bat garatuz plangintza orokorrago horretan. Politika horrek elkar-lanean oinarritua egon behar du.

Bestalde, irakasleen prestakuntzarena oinarritzko gaia da. Metodologia aldetik ere lan handia dago egiteko. Sektore eta lan eremu berrietara zabaltzea ere ezinbestekoa da: gurasoak, lan mundua... alfabetatzea ere lehen mailako eginbeharra dugu. Azken alor honetan ez

dut uste gehiegi asmatu denik, eskaintza birplanteatu beharra dago.

XABIER ELORTZA. Eguneroko jarduna sendotu behar da, orain arte ia formalak izan diren zenbait lorpen egunerokotasunean garatuz. Antolamenduari dagokionez, funtzioen berazterketa eta finkatzea egitea premiazkoa da, finantzaketa sistema ere egokituz.

Bestalde, batez ere didaktika alorrean, areago joan beharra dago. Hor bado horrelako diskurtso mailan jardute bat, bide komunikatiboak direla-eta, eguneroko jardunean hainbeste islatzen ez dena. Horretarako formakuntza politika sendoa ezarri behar da.

Bigarren puntua hainbat fronte berrindartzera jotzea da: taldeko irakaskuntzaren osagarri bezala ikaslearen ikasketa autonomoaren bidea indartzea; euskaltegiaren oraingo espazio hegemonikoa gaintzea; eta orain arteko zenbait ikas-modulu malgutu beharra. Azkenik, eskolaratze prozesuaren abiapuntua eza gutza helburuetan baino erabilera helburuetan jarri behar da.

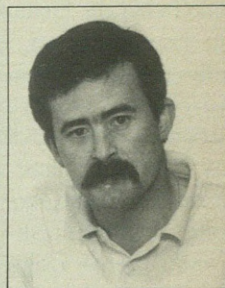
B.A. Irakaskuntzaren kalitatearen aldekoak izan behar dute lehentasunek. Hor lehentasun pedagogikoek leku handia dute —eta hor erabileraren arazoa eta eremu berriena daude, besteak beste—. Bestalde, helduen euskalduntze alfabetatze politikak orokorrari begira, EAEko mugez gain Euskal Herri osoan harreman sendoagoa edukitzea eta prozesua modu globalago batean eramateko premia dago.

JOXE FELIX DIAZ DE TUESTA. Lehentasunak markatzerako or-

B A N A N B A N A N

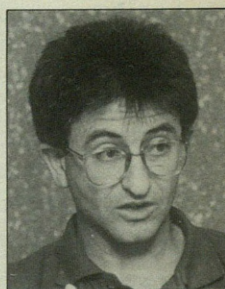
● XABIER ELORTZA ●

HABEko ikuskatzailea 1985etik. Arriaranen (Gipuzkoa) jaioa orain 35 urte. Didaktika alorrean lan egindakoa, lan munduan zenbait euskalduntze programa aurrera eramaten ari da.

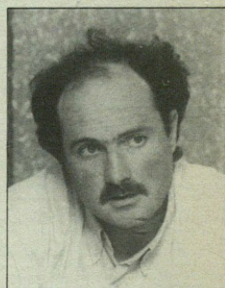
● JOXE FELIX DIAZ DE TUESTA ●

Arrasateko Udaleko euskara teknikaria. Arrasate Euskaldun Dezagun taldeko partaidea. 40 urte.

● JUAN MARI MENDIZABAL ●

AEK-ko Gipuzkoako arduraduna. 39 urteko elgoibartarra. Alfabetatze eta Euskalduntze Koordinakundean hastapenetatik alor honetan lanean ari dena.

● BENI AGIRRE ●

41 urteko hernaniarra. Bertan euskaltegi homologatuaren elkarteko lehendakaria. Esperientzia handiko gizona euskalduntze munduan.

● IÑAKI UGARTE ●

35 urteko irundarra. Egun Oreretako udal euskaltegiari dihardu irakasle lanetan. 1983tik ari da lanean helduen euskalduntze alfabetatzean.

duan, sektore honetan inbertitutako baliabide eta emaitzen azterketa sakona egin behar da. Emaizak ondo ezagutu ezean, alferrik ariko gara; eta nik dakidala, horrelako azterketa zehatz-mehatzik ez da egin. Edozein sektoretan lehen-tasunak markatzeko unean lortu diren emaitzak eta lortu-nahi direnak aztertu behar dira. Eta nire datuen arabera, emaitza horiek ez dira behar bezalakoak izaten ari.

I.U. Emaizak ez direla nahi adina onak diozu, eta neurri batean hala da, baina emaitza horien balorazio positiboa ere egin daiteke. Nola hobetu? Batetik baliabideak daude, eta baliabide

«Taldeko irakaskuntzaren osagarri bezala ikaslearen ikasketa autonomoaren bidea indartu behar da» ●

XABIER ELORTZA

egokiak eskuratzetik urrun gara. Lehen esan dudanaren ildotik, helduen euskalduntzea bigarren mailakotzat jotzen ote den horrekin lotzen dut baliabide eskasia. Nik hau beti hezkuntza

arautuarekin alderatzen dut. Hara Administrazioak zein ahalegin egin duen sektore hori behar bezala ordenatzeko. Gure sektorean ez da hori gertatzen. Hori oinarriko baldintza da gero emaitza egokiak jasotzeko.

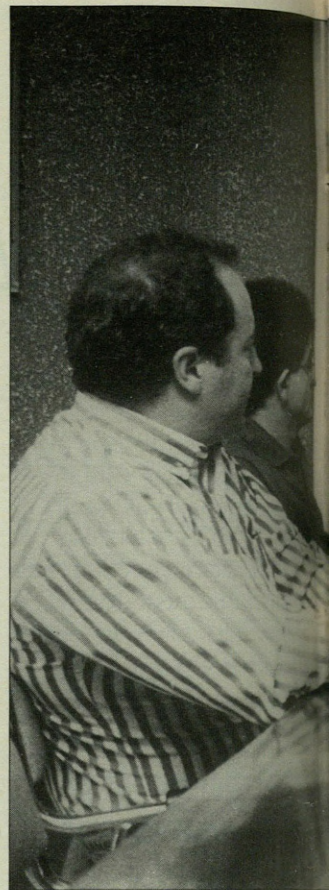
J.F.D. Udal euskaltegie-tan gutxienez baldintza minimoak dituzue. Bai behintzat sektoreko beste batzuekin alderatuta.

I.U. Zeuk esan duzu, gutxienezko baldintzak.

J.F.D. Baina ez dakit sektore horretako emaitzak ezagunak ote diren, nik Arrasateko udal euskaltegi-ko datuak ezagutzen ditut, ondoen funtzionatzen ari denetako bat, eta emaitzak asko hobetu daitezke. Alde batetik, uste dut sektorera erakarri nahi diren ikasleen tipologia zehaztu behar dela, emaitzak hobeak izan daitezkeelako talde batzuekin besteekin baino. Uste dut tipologia horrek gaztea, egin-beharrik gabea... izan behar duela. Askotan ikasleakitsu-itsuan erakarri nahi izaten dira, edozein eratakoak. Kopurua txikitu arren ere, etekin handiagoa aterako litzateke norekin lan egin nahi den jakinda. Baina etorri nahi duen orori, noski, ongi etorria.

A. Bat al zatozte emaitzen azterketa ezkor honekin?

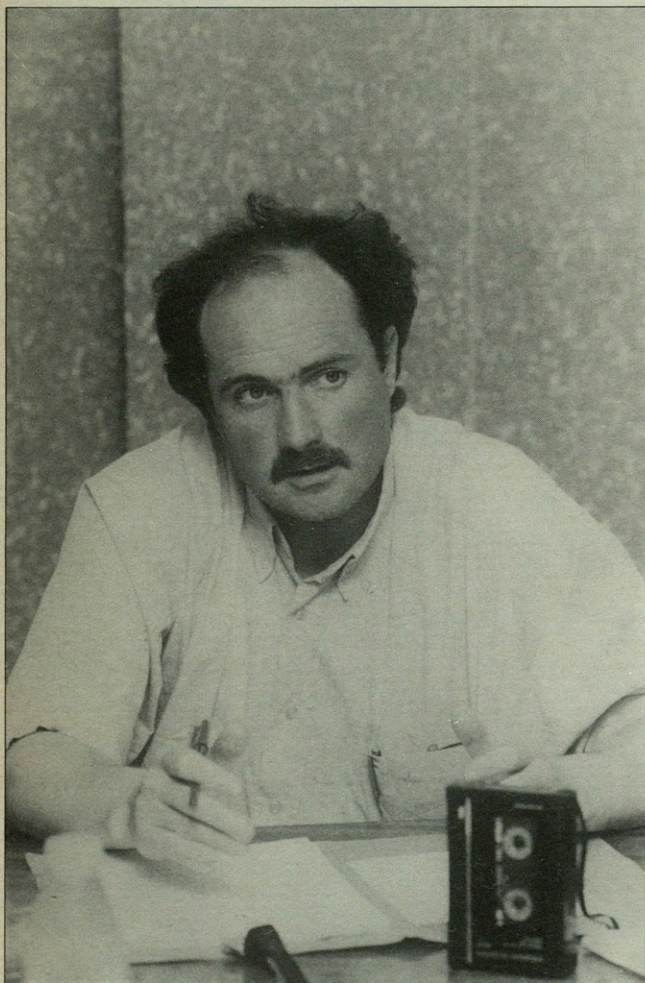
J.M.M. Emaizten balorazio normalizaturik ez dago egiterik. Guk sekulako arazoa dugu horretarako. HABEk, baina, badu ikasleen jarraipen zehatza egiteko bitartekorik. Ezin dugu abstrakziorik egin azken urteotan zein egoeratan lan egin dugun, zatiketa handia egon da herri ekimena eta instituzioen artean, eta horrek dena goitik behera baldintzatu du. Orokortasun horretan pozik gaude gure

emaitzekin.

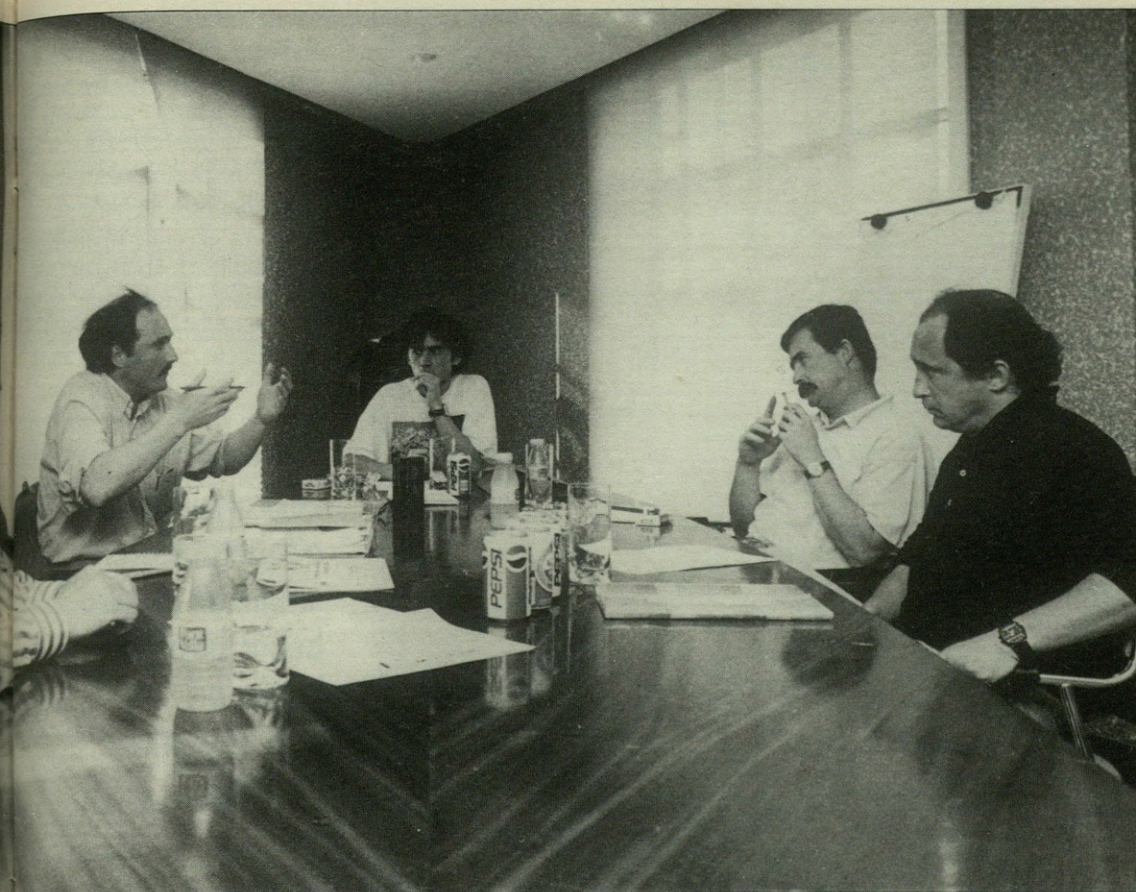
Plangintza osoa falta da, euskalduntzea eta alfabetatzearena, erabilera nola sustatu, helduei nola lagundu euskal bizimoduan integratzen. Sektore honi begirako politikaren diseinua falta dela, hizkuntz politikaren barruan lehentasunak erabat markatu gabe, noraezean ibiliko gara. Aurre-egoerak aztertu, helburuak finkatu eta baliabideak horren arabera diseinatu gabe ezinezkoa izango da emaitzez era normalizatuan hitz egitea. Mantentzearekin ia nahiko egin dugu.

B.A. Euskaltegioi bi arlo betetzea tokatzen zaigu, alde batetik gizartearen morroi gara, bestetik euskalduntzearen eragile izatea. Gizarteak berak eskatzen ez duena guk zirikatu behar dugu eska dezan. Helburua Euskal Herria euskalduna izatea da, eta horretarako

Juan Mari Mendizabal baikor azaldu zaigu AEK-k eta HABE sinatu hitzarmenaz. Akordio orokorrago baten ataria izango dela espero du, baina.

Helduen
euskalduntze-
ren emaitzak,
baliabideak,
didaktika
alorreko egin
beharrak...
hamaika gai
mahaigaineratu
ziren ekainaren
13an burutu
mahainguruan.

gauza asko behar dira, eta horien artean gizarteak hori modu eraginkorrago batez eska dezan zirikatzea.

Nik ez dut nire kargu hartuko porrot irudipen hori. Azter ditzagun euskaltegiak, euskaraz hitzik jakin gabe datorren ikasle mordoa, eta handik denbora baterako emaitzak. Baldintza oso eskasekin, emaitza handiko lana egiten ari gara. Euskaltegia hizkuntza politikaren alderdi txikia da. Euskaltegi kanpoko alderdiak ere funtsezkoak dira ikaslea euskaldunduko bada.

J.F.D. Baliabideak hobe bideratuta eta didaktika alorrak hobetuta, % 20-40 hobetu daitezke emaitzak. Ez akaso epe motzera, baina posible da.

X.E. Uste dut Benik arrazoi duela euskaltegi kanpoko alderdiek emaitzetan duten eragina azpimarratzera-koan, errealitatea osotasu-

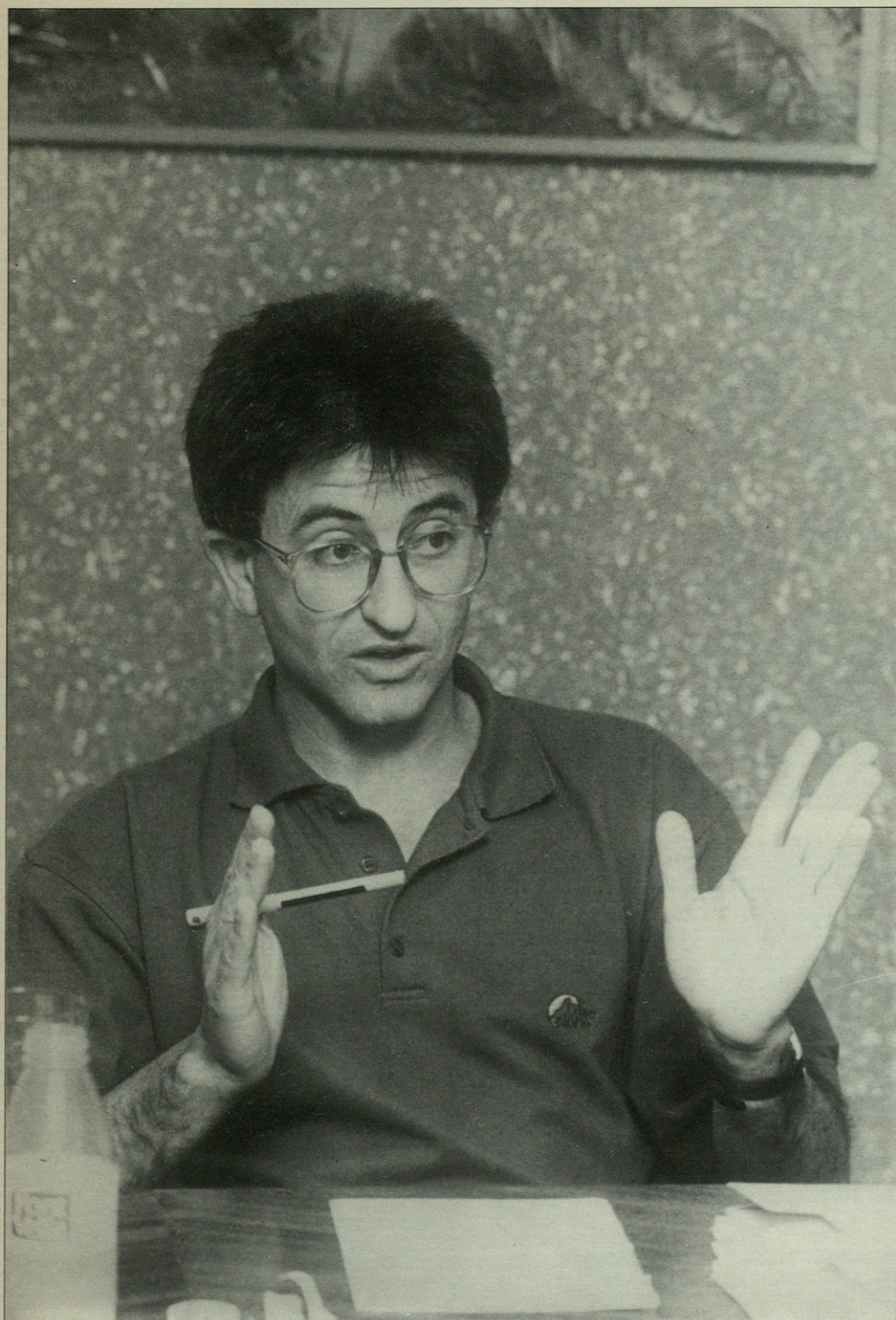
nean ulertu behar da. Arazoa ez da baliabide mailakoa, baizik eta euskaltegiek, egun, euskalgintza sektoreko gainontzeko agenteekin ez duela lankidetzat biderik.

Ezin da sektorearen bizkar- rera porrot salaketarik bota.

A. Zein egin behar ikusten dituzue arlo didaktikoan? Erabilera helburu izango

Ezker eskuin, Juan Mari Mendizabal, Joxe Felix Diaz de Tuesta eta Beni Agirre.

Joxe Felix Díaz de Tuestaren aburuz, «sektorera erakarri nahi den ikaslen tipologia zehaztu behar da, emailza hobeak izan daitezkeelako talde batzuekin besteekin baino. Tipologia horrek gaztea, egin beharrik gabea... izan behar du».

duen metodologia indartu beharra aipatu du Xabierrek.

J.M.M. Erabilerarena betidaniko kezka izan da AEKn. Beti izan dugu uste hori, eta metodologia komunikatiboan aurrera egin den heinean asko aurreratu da. Baina horrek irakasleen prestakuntza sakona eska-

tzen du, teoriiaz aparte. Eta bitarteko horiek non daude? Titulu asko eskatu dira hemen, eta jendeari bitarteko gutxi eman. Erabileraren arazoak erabat gainditzen du bai AEK baita sektorea ere. Umeen euskalduntzean milaka programa osagarri martxan dauden bezala, helduentzat eskaintza oro-

korretik at ez dago ia ezer. **X.E.** Erabilera ez dugu orain deskubritu. Kezka etengabea izan da, baina gauza da zenbateraino asmatu edo posible izan den eginbehar horiei erantzutea. Erabilera ez nuke aparteko elementutzat joko, baizik eta ezagutzaren abiapuntu bezala. Planteamentuaren sorburutzat.

■ «Helduen euskalduntze alfabetatzearen emailzak ez dira behar bezalakook izaten ari» ●

JOXE FELIX DIAZ DE TUESTA

J.F.D. Uste dut erabileraren alderdia ahaztu samar egon dela. Diru gutxiago gastatuko nuke oro har helduen euskalduntze alfabetatzearen zenbait alorretan —publizitatea kasu— eta ahalegin berezia egingo nuke erabilera programak bultzatzen. Lehengora itzuliz, ikasle gutxiagorekin aritu arren, emailza hobeak lor daitezkeela uste dut.

X.E. Helduen euskalduntzeari kendu eta erabileran gehiago gastatzea baino, gehiago da erabileraren ikuspegia sektorean txertatzea.

J.M.M. Ezin dugu esan diru gutxiago gastatu behar denik garbi ez dugunean sektoreak zein funtzio bete behar duen hizkuntz politikan. Bigarren mailakotzat jo izan dena lehen mailan jarri beharraz ari garenean, murrizketez hitz egitea ez da bidezkoa.

B.A. Kontua da helduak ez

direla klaseetan bakarrik euskalduntzen. Beste gai-
nontzekoa ere hor dagoela.

A. Irakasleen prestakuntza
mahai gainean jarri da. Ur-
te askotan gatazka puntua
izan dena.

X.E. Formakuntza prozesu
sendoa eskaini behar da
sektoreko profesionalen ar-
tean. Herri honetan ez dugu
inolako formazio akademi-
ko espezifikorik izan hiz-
kuntzen irakaskuntzan ari-
tzeko, eta are gutxiago sek-
tore honetan. Badirudi sek-
toreak gaur egun duen di-
mentsioarekin, eta bertako
profesionalen profila azter-
tuta, urte batzuetarako pro-
fesionalak badauzkagula.
Dagoeneko martxan dau-
den graduondoko ikasketen
bidez, edo dena dela, horre-
lako birpasa bat egin behar
da.

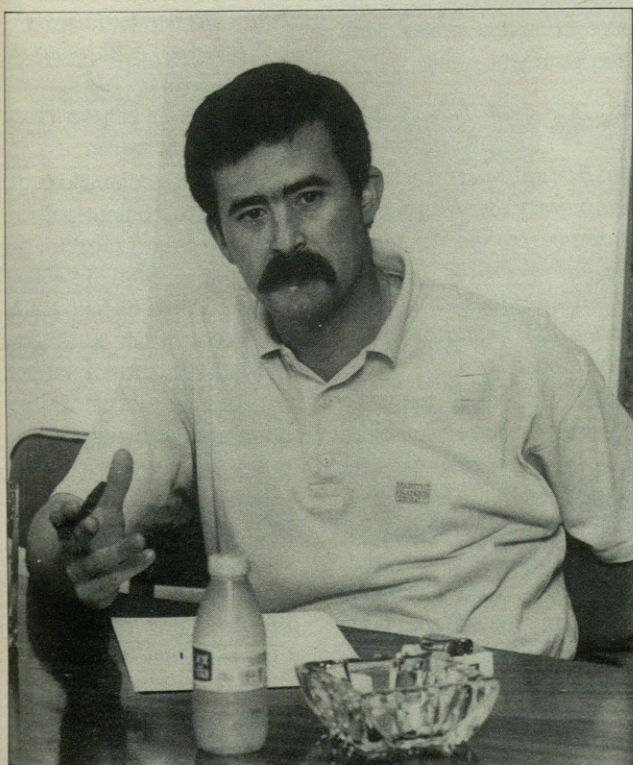
J.M.M. Ados nago pres-
takuntzan lan handia da-

goela egiteko. Baina egu-
neroko gogoeta eskatzen du
horrek. Didaktika funtzio-
namendu iraunkor batzuk
zentroetan eta bitartekoak.
HABEren jardunean ez dira
apenas alderdi horiek kon-
tuan hartu.

A. Azken urteotako ikasle
kopuruei begiratuta, man-
tentze batetaz hitz egin dai-
teke. Koantitatiboki, baina,
ez da hazkunde garrantzi-
tsurik izan. Zertan da eus-
karaz ikasteko motibazioa
gaur egun?

B.A. Aspaldi ez da horre-
taz azterketarik egin. Egun-
go motibazioa lan-profila-
rekin askoz ere lotuago da-
goela dirudi, baina.

X.E. Motibazio integratzai-
lea deitzen den hori —eus-
kal gizartean integratzeare-
na eta—, frankismoaren
ondoren indar gehiagoz
eman zen. Egun hori ere ba-
dagoen arren, ordukotik ez-

Xabier Elortzaren iritziz, «formakuntza prozesu sendoa
eskaini behar da sektoreko profesionalen artean».

Beni Agirreren hitzak dira:

Susa
NOBELA

Gaztelazkoen irakuntzaren
burka oinarri dira
Gaz-Paris elkartean
bitarteko 105 laborari zuzenak

BAKEAN UTZI ARTE

ITXARO BORDA

SUSA industrialdea 1-2 Lasarte ☎ 37 15 45

«Irakaskuntzaren kalitatearen aldekoak izan beharko dute lebertasunek. Eta zentzu borretan lebertasun pedagogikoek leku handia dute. Bestalde, helduen euskalduntze alfabetatze politika orokorrari begira, EAEko mugez gain Euskal Herri osoan barreman sendoagoa edukitzea eta prozesua modu globalago batean eramateko premia dago».

berdina da. Bat oso beroa zen, baina hotzera azkar pasatzen zen. Egungoa helduago da, ez horren beroa, baina konstanteagoa.

Motibazio instrumentala ugaltu egin da azken urteotan. Euskaltzaleen ikuspuntutik, idealena hori aldatzen joatea litzateke, bilakatzen joan daitekeen elementua baita. Eskolak ematen aritu garen guztiok dugu ikaslearen motibazioaren emari den eboluzioaren berri. Erabilera ematen den neurrian motibazioaren eboluzioa gertatzen da.

J.M.M. Gizartean euskaraz ikasteko motibazioa oso bazterrean dago. Helduen euskalduntzeak behar duen esfortzuar erantzuteko adinakoa ez da inondik ere. AEKra oso funtzionario gutxi etortzen dira, kaleko eskaria dugu geurea, eta motibazioa maila, gizartean, kezkatzekoa da.

I.U. Hori erlatiboa da. Ez dut uste motibazioa bazter batean dagoenik, jende motibatu asko dago, eta motibazio maila asko ere.

J.F.D. Euskararen kon-

trako jarrerak gero eta ageriagoak dira. Orain urte batzuk baino okerrago gaude horretan.

B.A. Hori ez da horrela. Lehen isil-isil egoten ziren kontra zeuden horiek. Orain bere kontrako jarrera azaltzen dute.

A. Bakoitzak bere aldetik, sektore honetako agente ezberdinek matrikulazio kanpaina ezberdinak egiten dituzue. Ez al da garaia kanpaina orokor indartsu baten bidez ikasle kopuruan hazkunde koalitatiboa bilatzen hasteko?

X.E. Akaso bai, baina ez du uste erabat euskaltegietatik ernaldutako gauza izan behar duenik. Transmisio kanpainetan, esaterako, elkarre, guraso eta ikastolen lankidetzaz egin da horrelako kanpaina solterik, hots, inplikatuak direnekin. Sektorekako lan hori egin daiteke.

J.M.M. Legeriaren malgutasuna ere behar da, ordea, legeria oso estua baita egun. Guk horrelako hamaika saio egin izan ditugu,

eta asko hankaz gora jarri ditu Administrazioak.

I.U. Oraingo mugak hautsi eta dinamika berrietan sartzea premiazkoa da. Dinamismo falta izugarria dago. Matrikulazio kanpainak egin behar dira, baina kanpaina orokorrekin baino emaitza hobek ematen dituzte sektorialek. Biak uzartu behar dira.

B.A. Arlo honetan sekulako gabezia dago. Ezin da euskara berreskuratu plangintza publizitario sendorik gabe. Administrazioak tabakoaren kontra sekulakoa egin duen bezalaxe, zer dela eta ez da egiten alor honetan behar duen indarra emateko?

J.F.D. Ni ez nago horrekin ados. Baliabideak premiazkoagoak diren arloak badaude.

A. Helduen euskalduntzea plangintza orokor baten barruan kokatzea aipatu da behin eta berriz. Euskal Herri osorako egitasmoa eta eskualdekako plangintza mailakatuak ezinbestekoak izango dira, baina.

X.E. Gure muga jakina da. Nafarroako Hizkuntz Politika Zuzendaritzarekin harremana badugu. Ipar Euskal Herrian ez da hain erraza interlokutoreak aurkitzea. Europako Elkarteak txosten bat prestatu du oraintsu, eta hor esaten da hizkuntza bera duten administrazioek, eta estatuek bereziki, erakundeak indartu behar dituztela elkarlanerako. Beharrezanez egokitutako euskalde eta lurraldekako planteamentua ezinbestekoa da, bestalde.

J.M.M. Herri ekimenak nazio osoan dihardu, eta hor badaude bideak lanean airtzeko. AEK-k aurkeztu ditu aurtun programak Ipar Euskal Herrikoen lana lagun-

Zutikakoan lasai ziren denak. Eseritakoan hasi zen bi ordu pasatxoaz luzatu zitzaigun mahaingurua berotzen.

tzeko, eta EAEko Kultura Sailean ezetza izan da erantzuna. Eskualdekako kontu horretan ere berdinean gaude, ebazpeneria estuegia da. Herri mugimendua sustatuz helduen euskalduntze alfabetatzea nazio osoan indartuko da.

B.A. Gauza askotan bezala ekonomia da eragileetako bat. Europa batu horretaz ari garela, ekonomi agenteak komentitzen baldin badiugu hemengo hizkuntza euskara dela, pausoa handia litzateke. Eta honekin, ez diot herri dinamikari ezer kendu nahi.

A. *EKBk oraintsu aurkeztu du «Euskalduntze alfabetatzerako oinarri berriak» ize-neko eztabaida proposamena. Zer irizten diezue borko lerro nagusiei?*

X.E. Proposamen zehatzagoa espero nuen. Laburbilduz, egitasmo bat, borondate bat, hausnarketa bide bat, hainbat punturen beharren azpimarraketa ikusten da hor, hausnarketa bidea. Ez da batere zehatza.

B.A. Ez dut ezer berririk irakurri, eta hor esaten diren gauza asko orain 10 urte esaten ari garen berak dira. Egun, hitzarmen hauek

gauza kointurala izan arren, pauso koalitatiboa eman da. Nik uste EKBk gaur egiten duen proposamenarekin ez duela asmatzen hemendik 5 urtera arazoa nondik nora joango den. Beste gauza bat da EKBk proposatutako elkarrizketa mahai hori beharrezkoa dela.

J.M.M. Helduen euskalduntze alfabetatzea bigarren mailako kontua da hizkuntz politikaren barruan. Eta hori astindu egin behar da. Gauza berriak ez direla? Baina nork astintzen du gai hori? Plangintza orokorrak direla diozu, lan handia dago baina bada horiek zehazten. Baina akaso hori ez da lehentasuna ere. Txostenak arazoa mahaigaineratu egiten du.

I.U. Baina ez da sakonerraino iritsi. Bada garaia alor hau gainontzeko hezkun-

tzaren maila berean jartzeko. Eta dut esaten horrekin organikoki ezeren menpe egon behar duenik. Baina kalitate eta zerbitzuari begira, bada garaia horretarako.

B.A. Ados, eta sakontzea hortik egin behar da. Orain 8 urte ez zen aurrikuspen hori egiten, eta erratu egin gara zentzu horretan. Hemendik 5 urtera irtenbidea, inon egotekotan, hor dago. Hori mahai gainean jarri eta gauza bagara nolabaiteko forma emateko, hizkuntz politikaren barruan gure atalari dagokiona egiten hasiko ginetke. Bai EAEn bai Euskal Herri osoan ere.

J.M.M. Lan hori zabalik dagoela gogorarazi nahi dizuet, edozeinen ekarpenekin osatzeko.

«Administrazioak sekulako kanpaina egin du tabakoaren aurka, zergatik ez da egiten euskalduntzea indartzeko? ●

BENI AGIRRE

Alberto Irazu

Hego Euskal Herrian 1.000tik gora abortatze eskaera egin dira 1994ean

DELITUS FEMENINUS

Gizartean eztabaida zabaldua da aspaldi. Baina egun Hego Euskal Herriko errealitate bestelakoa da. Espainiako abortatze lege berriaren aurreproiektua bukatzeaz, ebakuntza hau behar duten emakumeen % 96 klinika pribatuetara jotzera behartuta daude.

ESPAINIAKO Kode Penal berritik atera eta abortatze lege berezia egingo zela adierazi zenetik, lege honen inguruan hainbat zurrumurru aditu dira. Dirudienez, oraingoz aurreproiektua besterik ez den hau ez da —hasieran pentsatzen zen bezala—, epe lege bat bezain aurrerakoa

Orain arte, Espainiako abortatze legeak ez zuen emakumearen gain uzten azken erabakia.

izango, eta 1985eko uztai-lean onartutako zehaztapen legeari zenbait aldaketa egitea baino ez da izango. Zehazki, legeak bere horretan jarraituko luke eta orain arte zehaztapen etikoa izan dena zehaztapen intimoa bilakatuko litzateke. Hala adierazi zuen, behintzat, Isabel Valdecables-ek, Justizia Ministerioko aholkulariak Iruñean: «*Aborto terapeutikoa mantentzen da, lehen bezala emakumeak frogatzen badu arazo psikiatrikoak dituela; berdin aborto eugenesikoaren kasuan, 22 asteko epean, baurrak arazoak izanez gero; hirugarren baldintza gehitu da, eta hor sartzen dira bortxaketaren ondorioz sortzen diren haurdunaldiak, baina 12 astetan emakumeak abortatzeko duen eskubidea ere, barne arazo larriak dituela argudiatzen badu.*

Barne arazo hauek, ekonomikoak, familia alorre-

koak edo beste edozein motakoak izan daitezke, Valdecablesen ustez. «*Emakume batek ez duelako abortatzen arazoak ez baldin baditu.*» Zehaztapen berri

honen arabera, «*legeak onartzen du emakumeak abortatzeko duen eskubidea, eta kasu honetan ezinezkoa da epaile batek erabakitzea emakume horren*

1985ean Espainian abortatzea hiru kasuetan despenalizatu zenetik, eman diren epai gehienak abortatze klandestinoen kontra izan dira.

Epeak edo zehaztapenak

EUSKAL Herrian bi abortatze lege ditugu. Lehenengoa Frantziako Legebiltzarrak 1975ean onartu eta 1979an zenbait aldaketa jasan zituen, eta bigarrenak Espainiakoak 1985ean onartu zuena.

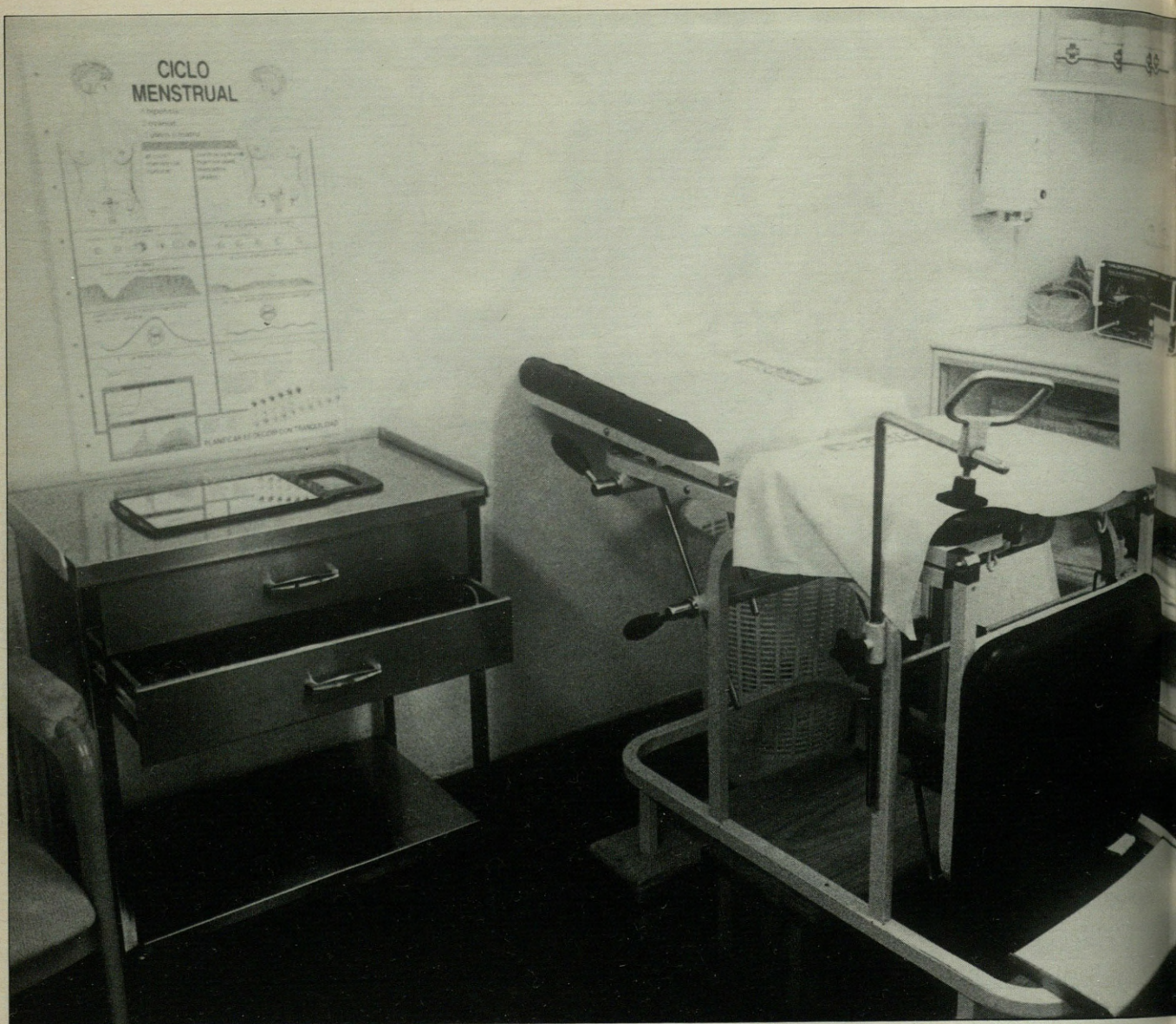
Bi lege hauen funtsezko desberdintasuna ezaugarri zehatz honetan oinarritzen da: Hego Euskal Herrian ezartzen dena zehaztapen legea dugu eta haurdunaldia eteteko espezialista baten baimena behar du. Aldiz, Ipar Euskal Herrian epe legea dugu, eta zehaztutako 12 astetan eginez gero, emakumea da erabakitzen duena.

Beraz, Frantzian emakumeari haurdunaldia mozteko eskubidea onartzen zaio 12 asteko epean —hau da, ernalketatik 10 aste inguru bitarte— beti ere espezialista bat kontsultatuz gero —adin txikikoek gurasoen baimena behar dute—. Hala

ere, 12 asteko epe hau bigarren hiru hilera zabal daiteke, beti ere bi medikuren agiriak eta epailearen aginduek hala diotenean.

1985ean Espainiako Gobernuak onartutako abortatze legeak haurdunaldiaren etetea onartzen du, baina soilik hiru baldintzatan. Lehenbizikoa, haurdunaldiaren lehenengo 12 asteetan egin behar dena, bortxaketa edota delitu sexualen ondoriozko haurdunaldi kasuetan, hauek frogatuak direla. Bigarren zehaztapena emakumearen bizitza eta osasuna arriskuan dagoeneko da: kasu honetan ez da epe aldetiko mugarik eta mediku baten agiria behar da. Hirugarrena abortatze eugenesiko bezala ezagutzen dena, hau da, fetok malformazioak ageri dituen. 22 asteko epean egin daiteke eta bi medikuren aldeko iritzia behar du.

Haurdunaldia eteteko, emakumeen % 96k klinika pribatueta jotzen dute.

Bertan ebakuntza baten prezioa 35.000 pezetatik 300.000 pezetara doa, erabiltzen den materialaren kostua 1.500 pezetakoa izanik.

egoera zein den, berak bakarrik baitaki zer gertatzen zaion».

Baina Europako hauteskondeek gauza asko jarri dituzte kolokan, hauen artean lege berria. Roberto Lertxundi ginekologoak hala diosku. «Nabiko eszeptikoa naiz, legea oso aurrerakoia baita. Hirugarren zehaztapenaren arabera, emakumeak ez du behar mediku zein beste espezialista baten agiririk; teorian zehaztapen legea dena, praktikan epe legea bilakatzen da».

Lege berria onartu edo ez, Hego Euskal Herrian zehaz-

tapen lege batekin jarraituko dugu. Miren Ortubai Deustuko Unibertsitateko Zuzenbide Penaleko irakaslearen ustez, «lege honek beti eskatuko du agiri edota baimen berezia. Epe legeak erabakia emakumearen esku uzten duen bitartean, zehaztapen legeak espezialista batzuen agiria eskatzen du. Noski, lehenengoa da benetan emakumearen erabakia errespetatzen duena; bigarrenak, aldiz, emakumea adin txikiko pertsonatzat du».

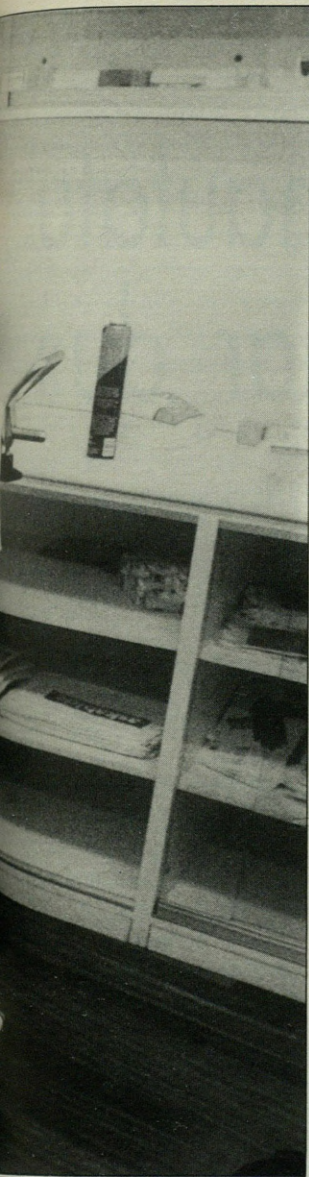
Baina egun, legea baino, aplikazioa da arazoa, hainbat medikuren kontzientzia

eragozpenak horren lekuko..

Usteak erdia ustel

Ez dirudi, hala ere, lege berriak gai hau arautuko duenik. Gai honetaz Roberto Lertxundik «osasun sistema publikoak emakumeekiko duen elkartasun eza» salatu eta «medikuen kontzientzi eragozpena arautzea ezinezkoa» dela adierazi. Miren Ortubai «honen arautzea beharrezkoa» dela deritzo. bere ustez, «kontzientzia eragozpen kasu gehienak profesional hauei legeak

Osasun sistema publikoaren elkartasun eza

DIRUDIENEZ, Espainiako Gobernua-ren abortatze lege berrirako aurreproiektuak ez du medikuen kontzientzia eragozpena arautuko. Une honetan gai hau da, besteak beste, abortatze legearen aplikaziorako oztopo, eta horretarako Nafarroa dugu eredurik garbiena. 1990ean Pablo Valverde ginekologoa legez kanpoko abortatzeak egiteagatik zigortu zutenetik, Nafarroan ez dira haurdunaldi etenak egiten osasun publiko ginekologo gehienek eragozpena dutela aitzakia. Eta kasu gehienetan, hala behar duten emakumeek Euskal Autonomi Elkartera zein Aragoi aldera jo behar dute.

Pablo Valverdek berak azaldu digunez, «kontzientzia eragozpena arautzen ez den bitartean ez dira ospitale publikoetan haurdunaldi etenak egingo, hori baita gebienek erabiltzen duten aitzakia. Gure kasua epaitu zutenean argi gelditu zen, erizainak, sukalde laguntzaileak, zeladoreak... ospitalean dabiltzan hainbat profesionalek kontzientzia eragozpena hartzen zuten aitzakia moduan, erantzukizuna euren ez izan arren».

Hala ere, osasun sistema publikoaren jokabide honek beste ondorio batzuk ekarri ditu ginekologo honek esan digunez. «Abortatzea klinika pribatuaren negozio itzela bilakatu da». Une honetan, haurdunaldi etetearen prezioa klinika pribatu batean, 35.000 pezetatik (1.520 bat libera) 300.000ra doa, ebakuntza honetan erabiltzen den materialaren kostua 1.500 pezetakoa denean. «Negozioa ikusita, sistema publikoko mediku askok kontzientzia eragozpena argudiatzen dute baina gero pribatuki egiten dituzte, diru itzela irabazten baitute». Ipar Euskal Herria dugu, Hegoaldeko egoera larri honen aurrean, eredugarria, legeak agintzen duenaren arabera, ebakuntzaren kostuaren % 80 emakumeari itzultzen baitzaio.

«Emakumearen erabakia errespetatzeko eta osasun sistemaren zerbitzu publikoa bermatzeko lehenengo eta behin epe lege bat behar dugu eta bigarrenez, medikuen kontzientzia eragozpena arautu —jarraitu du Pablo Valverdek—, ezin baitugu abantzi une honetan egiten diren abortatzeen % 96 inguru klinika pribatuetan egiten direla».

dira».

Une honetan, 100 emakumetik soilik 4ek abortatzen dute ospitale publikoetan, gainerakoek klinika pribatuetara doaz. Kontzientzi eragozpenak beste ondorio bat azalarazten du: klinika pribatuaren negozioaren handitzea. Merche

Agundez abokatuaren ustez, «argi gelditu da azken urteetan —ja ez dago abortatzearen kontrako epairik—, abortatu nahi izanez gero klinika pribatutara jo eta ordaintzea nahikoa dela. 1985ez geroztik, abortatzea hiru zehaztapen borien arabera despenali-

zatu zenetik, eman diren epaiak abortatze klandestinoen inguruan eman dira; ekonomikoki abulena izan eta balako baliabideak erabiltzera behartuta dauden emakumeen aurka».

Myriam Gartzia

ALDIZKARIAK * EGUNKARIAK PEÑA

BAZKIDE ZERBITZUAK
BETIDANIK GALDAKAON

GALDAKAON
TEL: 456 42 77 / 456 01 72

«Arartekoak herritarrak hautatu hizkuntzan erantzun behar du»

Ez da lan erraza, lerro gutxi batzuetan, Juan San Martinek urteetan egindako lan eta jorraturiko alor guztien berri ematea. Zerrenda amaitezina litzateke eta. Eibartarrak, Ararteko lanean bost urte igaro ondoren, etapa berriari ekingo dio aurki, postua ondorengoari utzita. Hemendik aitzina, bertako lehendakari izendatu baitute, Europako Ombudsman Institutuan ariko da lanean. Hona hemen bere hitzak.

ARGIA. *Euskal literaturaz kezka berezia izan duzu beti, baita hamaika lan argitaratu ere; nola ikusten duzu gaur egungo euskal literatur produkzioa?*

JUAN SAN MARTIN.

Aurrerantz doa, baina ez opa dugun neurrian. Prosan asko aurreratu da, gauza interesgarriak egiten dira eta bide onetik doa. Hala ere, prosista batzuek pentsatzen dute orain sortu dutela hiz-

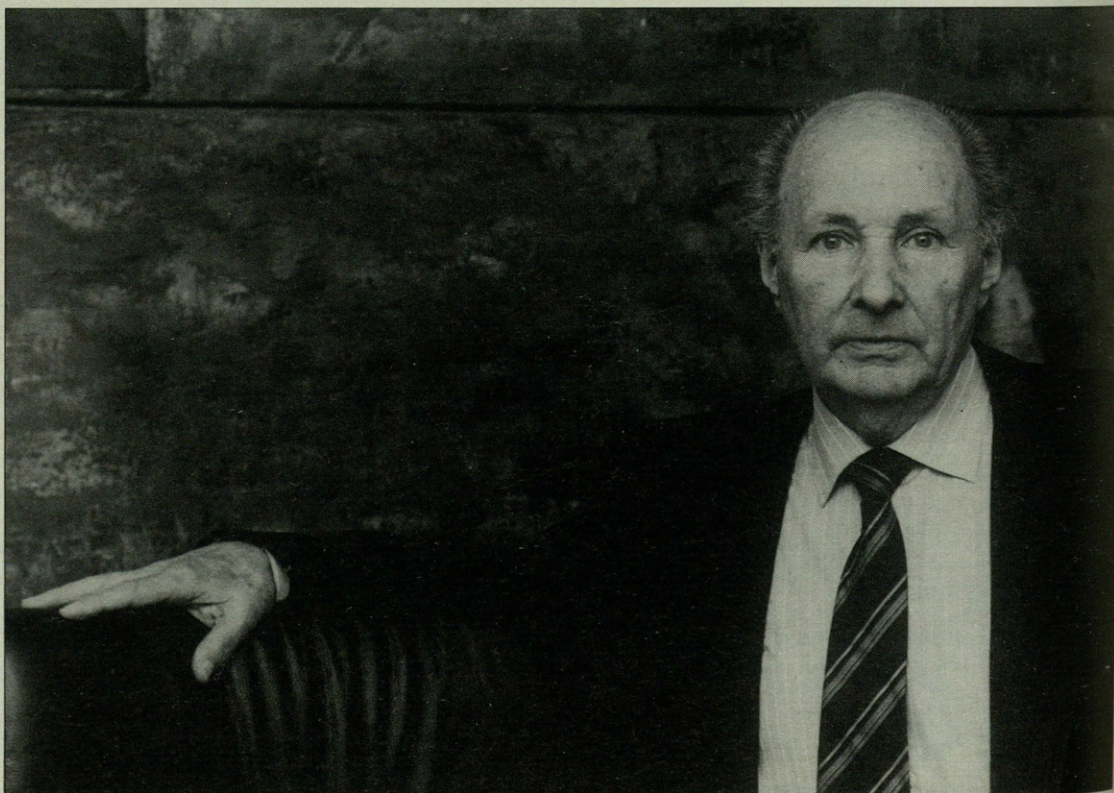
kuntza urbanistikoa, eta hori gezurra da. Gaurko prosistarik onenak ez du idazten Jean Pierre Duvoisinek bezain ondo. Duvoisien edo Jean Barbierren estiloak ikusten badituzu... prosa

hoberik ez dago. Joan den mendeko idazle lapurtar-baxenafarren prosa denen gainetik dago, gaur egunotik ere.

A. *Eta poesia? Ardura handia izan baituzu beti euskal poesiaz.*

J.S.M. Poesiak, ez badu hizkuntzaren erabilera bere apainduraz eta metaforez hornitzen, asko galtzen du, eta hori Gandiaga eta Juan Mari Lekuonaren ondoren ez dago. Merkekeria asko bai, ordea. Irakurri ditut, ha-

Abertzaleen
lehen
eginkizunak
izan beharko
luke euskaraz
ikastea, eta ez
da egiten. Zer
aterako duzu
abertzale ez
direnetatik alde
horretara?
Hizkuntzaren
alorrean
sentimentua
behar da»

la ere, gauza politak: Joxe Agustin Arrieta bera. Ez noa izenetan sartzera, baina.

Hizkuntza tipiek, berez, poesian izan behar dute indarra, sentimenduan. Lizardi, Lauaxeta, Orixe... begiratu behar dira. Oraingo gazteek lehengoa gutxiegi irakurtzen dute, eta erreferentzia galtzeko arriskua dago. Herri batek bere lotura behar du, gerorako mezua lehengoa ezagututa eman. Herri baten iraupena hor dago. Gure idazleak ez ditugu behar den neurrian baliatu. Erromantikoen artean prosa eta poesia izugarria dugu.

A. Bere garaian Arte Ederetako abolikulari izan zinen; trantsizio garaiko Euskal Kontseilu Orokorrean ere izan zenuen kultura mailako ardurarik. Urte guzti hauetako esperientziak, zein unetan dakusazu egungo euskal arte mundua?

J.S.M. Artista askoz gehiago dago, baina merkekeria ere ugari. Hori materia tratatzeko moduan igertzen da, gaizki tratatutako materia sarri ikusten baita. Artistak materia tratatzen ez badaki alferrik da; ez da abstraktu eta figuratibo kontua. Dena den, garai batean baino hobe dago; gehiago ibiltzeaz aterako da selekzio bat.

A. Nabiko beltz planteatzen duzu. Non da butsunea, formakuntzan agian?

J.S.M. Hori ez da unibertsitatean ikasten, akademizismoan ezin da gelditu. Arte sorketa da, eta artistak, sortzeko, orain arte dagoena ezagutu eta handik gora zer egin dezakeen jakin behar du. Hori ez du eskolak ematen, inguruak baizik. Artista batek nahitaezkoa du atzerira joatea, puntan diren es-

kola nagusienak ezagutzea. Gaur Parise ez da garai bateko Meca, gaur New York ezagutu behar da, edo Alemania. Mugimendu berria sortzen ari da arte munduan eta eskola horietan egon behar da.

A. Atzean geratzen ari al gara, beraz?

J.S.M. Kopuruz ez, baina kalitatez bai. Gerra aurrean

oso ondo geunden, baina gerrak hondatu zuen hemengo eskola eta mugimendua... Eduki kontuan Espainian post-inpresionismo mugimenduan aurrengo jarri zen hemengoa. Gerran, ordea, denek ihes egin behar, eta geroztik kromotxoak, paisaiak egiten aritu gara ehun arte atzetik... Gero mugimendu berria sortu zen 60an Oteizaren

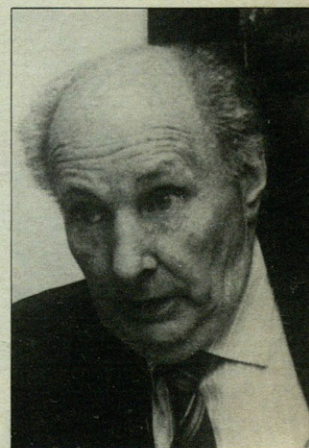
«Administrazioak ombudsman otsana nahi du, baina ombudsman zintzoak herritarrekin egon behar du».

NORTASUN AGIRIA

Eibarren jaio zen 1922ko ekainaren 23an, egun Hondarribian bizi da ● Ezkondua, bi seme ditu ● Hogeitabat liburu idatzia, hamaika hitzaldi eta idatzi egin ditu

entnologia, historia, arte eta literaturaz ● 8.000tik gora alez osaturiko liburutegia da berea ● Joxemiel Barandiaranekin lan egina hura erbestetik itzuli zela ● «Egan» aldizkariaren zuzendaria izan da ● Euskaltzaina

● Mendizale porrokatua, kirol honetako espezialitate guztietan aritua gaztetan ● Pirinioetako hormarik zailenak eskalatu izan ditu, baita Alpeetako Mont Blanc eta Cervino ere ● Espainiako Mendi Federazioaren zilarrezko dominaren jabea ● «Gizona da gauza guztien neurria» esaldia eredutzat du.

«Herri bezala, gure jokabideak ikusita, eta ez dut bakarrik administrazioa esan nahi, joera politikoei eta, pena handia hartu dut. Beti gabiltza zer baino zein lehenago, eta hori txarra da».

inguruan; baina horrek ez du behar bezala aurrera egin ondorengoak sortzen.

Pinturan ere 60ko horiek buelta eman zuten. Badaude pintura onak, baina hortik aurrerago joatea kosta egiten da. Nahiko pikortua ikusten dut dena. Ez du nahitaez herri baten identifikazioa izan behar. Hori lehen neurri batean lortzen zihotan, nahiz eta orain hori

falta den agian. 60ko manifestukoek, bakoitzak bere nortasuna eduki arren, sortu zuten horrelako inpaktu bat.

A. Beber baino gehiagotan esan omen zenien Koldo Mitxelena eta Jorge Oteizari, «batengan bizkuntzalari zientifikoa bezala, besteagan arte sorketaren kontzeptuak errespetatzen» zenuela.

J.S.M. Oteizak alderdi onak ditu kontzeptu plastikoan aldetik, iritziak argi eta garbi ditu zer behar duen aurrerapenak... baina gero, prehistoriaz esaterako, ez daki nondik dabilen. Berak pentsatzen du kromletxak neolitikoak direla, eta Burdin Aro hasierakoak dira... eta hori edozeinekin eztabaidatzeko prest dago, sututa gainera. Hizkuntzaz ari

■ «Euskaltzaindia azkarrago joatea nekeza da, akademia ezin da abiatu abenturetan» ●

denean ere horixe gertatzen da.

A. Hizkuntzaren alorrean, izan ere, tesiak gogor mantendu ditu Oteizak.

J.S.M. Bi adiskide erabat ezberdinak izatea suertatu zait, Mitxelena eta Oteiza. Mitxelena dena zientifikoa zen, eta Oteiza oso subjektibotasunaren munduan sartuta dabilena. Linguistika zientzia baten barruan sartuta dago. Europatik ezer onik hartu badugu greziarrak munduari eman zioten analitiko izate hori izan da, gauzak zehatz-mehatz aztertze gogoia. Mitxelenak bazuen hori.

A. Euskaltzain bezala, Euskaltzaindiaren 75. urteurrena ospatzen ari den honetan, nola ikusten duzu euskara batuaren prozesua? Behar adinako azkartasunez erantzuten ari al zaie Euskaltzaindia eguneroko lanak hainbat alorretan sortzen dituen bizkuntza aldeko egokitzapen beha-

rei?

J.S.M. Euskara batua, eskolen eta idazleen etorkizunari ezezik gure hizkuntzaren bizitzari ere loturik doa. Euskaltzaindiaren aldetik azkarrago joatea nekeza da, akademia ezin da abiatu abenturetan, beste zenbaitek hori egin badute ere. Huts egiteen ondorioak oso larriak dira. Euskaldunak, orokorki, berak ikasi behar du. Euskaltzaindiak, adibidez, sorreratik darabil «txostena» gaztelerazko «informe» gisa, baina Administrazioak «txostena» «memoria» gisa erabiltzen du, eta Euskaltzaindiarentzat «memoria» «oroit-idazkia» da. Txikikeriak, baina jaramon egin beharrekoak, noski.

Batzuetan hizkuntza abe-rastearren ondo ulertu gabeko hitzak gaizki erabiltzen dira. Horrela anarkia sortzen da, erabiltzen den hori jatorra dela ziurtasuna behar da. Batua denborak egingo du.

A. Lehenbaitasunezkoa al da aboskera batuari beltzea?

J.S.M. Ahoskera atzetik etorriko da denborarekin. Urte askoz iraungo du horrek. Irrati eta telebistek egin beharreko lana da hori, idatizkoa ere du hartuz.

A. Eibarko sozialismo historiko euskaldunago bura ezagutu duzu. Denboran aurrera eginez, zer ikusirik ba al du PSE-EEK euskal munduarekiko planteaturiko burbilletarekin?

J.S.M. Eibarko sozialista zaharengan ez nuen jarrera hartzerik ikusi. Toribio Etxeberriak idazten zituen gutunetan garbi adierazten zuen beren arazoa klase borroka zela, ez nazionalismoa, ezta hizkuntza ere. Han libre zen euskaltzale izan ala ez. Baziren euskaltzaleak, bazeuden munduan

hizkuntza bakarria behar zela esaten zutenak ere...

A. Zer ekar dezake balizko aldaketa berri honek?

J.S.M. Borondatea ekin- tzez erakutsi behar da. Ni oso ezkorra naiz alderdie- tako kontu hauetan. Kontu egizu abertzaleen lehen eginkizunak izan beharko- lukeela euskaraz ikastea, eta ez da egiten. Zer aterako duzu abertzale ez direneta- tik alde horretara? Hizkun- tzaren alorrean sentimentua behar da.

A. Zuk utziko duzun Arar- teko postua betetzeko Xabier Markiegiren izena atera da. Hizkuntzaren ildoari jar- rraituz, euskalduna izan behar al du Arartekoak?

■ «Askotan herritarra babesik gabe sentitzen da, Kafkaren «Prozesua»n kontatzen zen bezala» ●

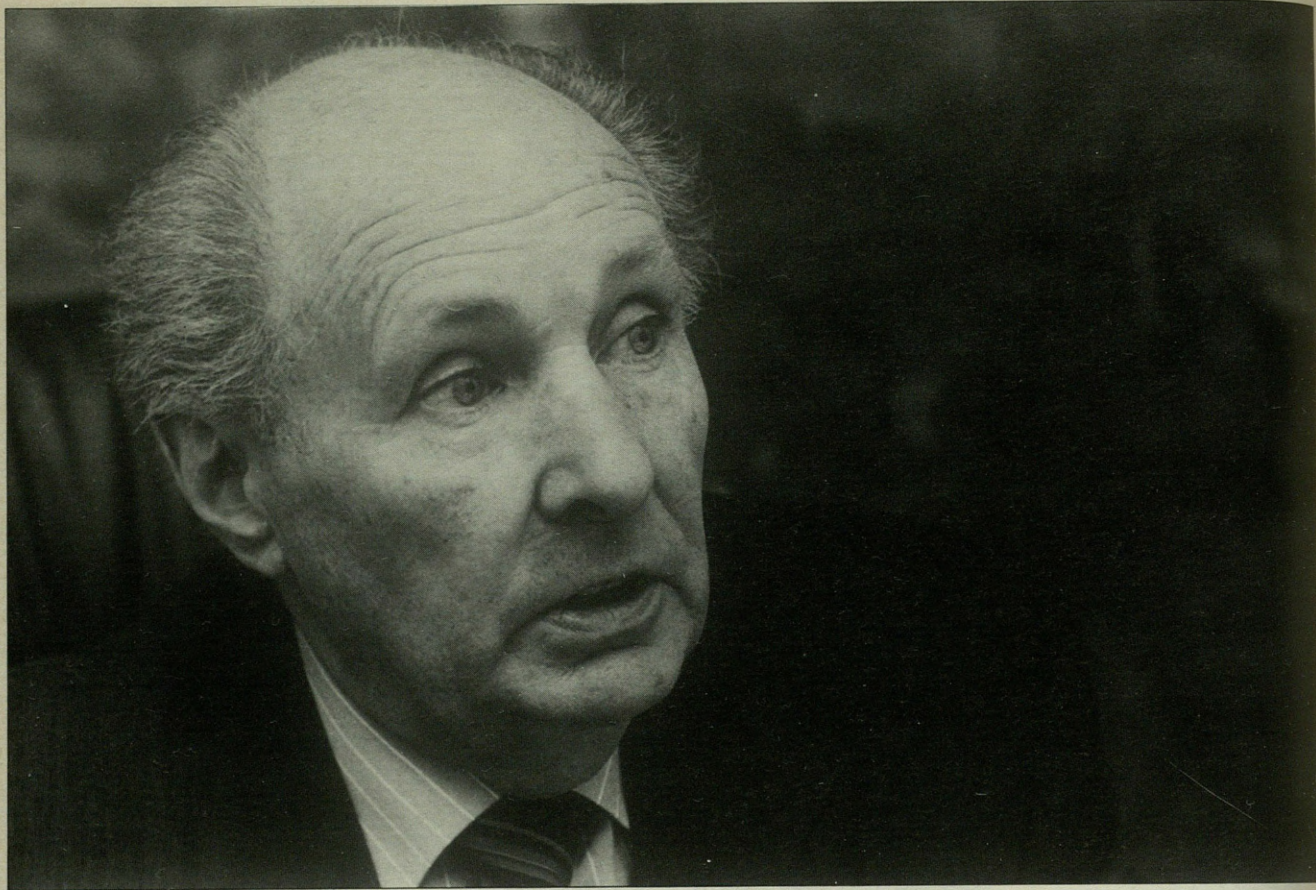
J.S.M. Legeak ez du esa- ten euskaraz jakin behar duen ala ez, ezta erdaraz jakin behar duen ere. Ez da- kit zergatik dagoen lege hori horrela. Katalunian eta Gali- zian bi hizkuntza ofizialak jakin behar ditu. Niri pre- miazkoa izan zait, beharrez- koa. Baina hori Arartekotza betetzen duen pertsona ba- koitzak bere baitatik kon- pondu beharko du. Herri- tarrek eskubidea du kexua hizkuntza batean zein bes- tean aurkezteko. Arartekoak herritarrak hautatzen duen hizkuntzan erantzun beha- rra du, inor baztertu gabe.

A. Zein da ombudsman baten benetako eginkizuna gauregun? Administrazioek ez ote dute bide honetatik herritarren presioa bizkar gainetik kendu nahi izaten?

J.S.M. Ombudsmanak Administrazio publikoaren- tzat gogorra izan behar du, herritarraren alde aspertu gabe jardungo duena. Baina legearen esparru berean, ombudsman bakoitzaren jarrerak zer ikusirik aski du. Administrazioak ombud-

«Hizkuntza ttipiek literaturan nabarmen agertzen dutena poesia da; eta horretan aurrerapen gutxi egin dugu Gandiaga eta Juan Mari Lekuonaren ondotik. Bai ordea, eta aitortu beharrezkoa zait, narratiban. Hala ere, Axular ezezik, joan zen mendeko idazle lapurtar eta baxenafarrak hobe begiratu behar ditugu egungo aurrerapenak neur ditzagun».

«Oteizak alderdi onak ditu kontzeptu plastikoen aldetik, iritziak argi eta garbi ditu zer behar duen aurrerapenak.... baina gero, prehistoriaz esaterako, ez daki nondik dabilen. Berak pentsatzen du kromletxak neolitikoak direla, eta Burdin Aro hasierakoak dira... eta hori edozeinekin eztabaidatzeko prest dago, sututa gainera».

sman otsana nahi du, baina ombudsman zintzoak herri-tarrarekin egon behar du.

Arartekoa demokraziak esperientziaz erakutsi duen parte garrantzitsua da. Demokraziari oreka ematen dio, herritarra babesik gabe ez sentitzeko. Askotan herritarra horrela egokitzen da, Kafkaren «Prozesua»-n kontatzen zen bezala. Kargua utzi eta gero nahiko nuke liburutxo bat egin gauza kafkiar horiez.

A. *Administrazioak Ararteko otsana nahi izaten duela esan duzu.*

J.S.M. Normala da. Guk berez legea betetzen badugu, molestoak izan behar dugu Administrazioarentzat. Otsana izatea arriskua da herritarrarentzat. Independentzia gogorra eskatu behar zaio Arartekoari, politikaz susmorik ez du izan behar inondik.

A. *Nola baloratuko zenuke bost urte hauetan Arartekoak eginiko lana? Administrazioarekin gogorra izan al zara zure jardunean?*

J.S.M. Administrazioak gehienetan ondo funtzionatzen du, baina hutsuneak baditu. Gure txostenean ez dira soilik herritarrek aurkeztutako kexuak jasotzen, baita guk bideratutako ofiziozkoak ere. Nik neure ekintzan erabakia hartu nuen, lehenbiziko urtean hutsuneak non ziren ikusita, bigarren urtean ofiziozko lanak egiten hastea. Zenbait alorretan hobe funtzionatzeko zein aldakuntza egin behar diren proposatzen dugu. Horrelako hiru egin ditugu: EAEko kalabozoez, eroetxez eta zahar-egoitzei buruz.

A. *Administrazioa eta herritarren artean amildegi*

bandia sortzen ari den bonetan, nola moldatu zara bi aldeen erdian?

J.S.M. Esperientzia interesgarria izan da. Baina herri bezala, gure jokabideak ikusita, eta ez dut administrazioa bakarrik esan nahi, joera politikoeekin eta, pena handia hartu dut. Beti gabil-tza zer baino zein lehenago, eta hori txarra da. Toribio Etxeberriaren esaldi hura ekarri nahi dut gogora: «Administrazteko gizonik zintzoena hautatu behar da, eta hautatu ondoren lapurra balitz bezala zaindu». Demokrazia zentzuna hartzeko lan handia egin behar dugu oraindik, ez hainbesteko politizazioaz. Eta hori zuzentzen da bakoitzak bereari kontuak eskatuta, eta ez besteari. Bekataria beti beste taldekoa da hemen.

Alberto Irazu

IRAGARKI HAU HONAKO
HAUEI ESKAINTZEN DIEGU:
BIZITZARI TXINPARTAK ATERATZEN
DIZKIOTENEI, GUTXITAN DASTATU DUTENEI,
BURUSOILEI, OHEAREN ERREGE-ERREGINEI, BEREN
SEME-ALABENGANDIK IKASTEN DUTENEI, HALABEHARREZ
BETI ONENA GUSTATZEN ZAIENEI, ZUKUA EDATEN DUTEN LEHENGUSUEI
ETA EGUNERO BANANA BAT JATEN DUTENEI, HOBERIK AURKITZEKO
BILATU ETA KONPARATU EGITEN DUTENEI, INOIZ EDO BEHIN AUZOKO ANDREARI ESAN
DIOTENEI. ATZO BAINO GEHIAGO BAINA BIHAR BAINO GUTXIAGO MAITE DUTENEI, EDONON ETA EDOZEIN ORDUTAN
DELA FRE. BEREZIAK DIRENEI, BETI GERO ETA ZURIAGO GARBITU NAHI DUTENEI,...

ZUEI, KONTSUMITZAILE
ESKUBIDEDUNOI.

KONTSUMITZAILEA
ZURE ESKUBIDEAK
ZUREKIN JAIO DIRA

Bete daitezela eskatu!

INFORMA ZAITEZ

900 600 500

ZENBAKIAN
DOHAINIK DEITUZ

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

GAUA SUGARRETAN

Eguzkiak egiten du, ekainaren 23tik 24era bitarteko gauean, udako solstizioaren bitartez, urteko egunik luzeena. Baina, pentsa zitekeenaren aurka, ez dira egunez bereziki gauzatzen naturaren fenomeno honen inguruan sortutako erritoak, gauez baizik.

KE artean igarotzen ditugu hemengoek San Juan gauak. Sua baita eguzkiaren parekoena kulturarik zaharretan, gurea barne. Pirinioetako mugaren alde bietan pizten dira suteak gau horretan. herri guztie-

tan, inor gutxi gogoratzen duen arren sute gainetik igaroz larruazalekoak eta beste hainbat gaitz ekiditea zela garai batean ekintza honen helburua. Edota eguzkiak urtebete gehiagoz bere zikloa behar bezala bete zezan hasi zirela garai batean herri desberdinetako biztanleak —sua eskuine-tara zutela beti— sute inguruan birak ematen. Sara da errito hori oraindik gordezten duen herrietako bat.

Baina hau ez da ahaztu dugun esanahi bakarra. Aurtengo San Juan gauean ere Urrestillako herriko plazaren erdian, adarrez biluztutako makal baten enbor bat landatu duten gazteek ez dute gogoan nondik datorren ohitura hau: *«Aldez aurretik koipatutako enborra igo eta goiko partean jarritako zapia eskuratzea da helburua, sari bat lortzeko. Beti izan da horrela»*.

Gazteok, eta antzeko ohitura duten beste herrietakoek (Agurainekoek, adibidez), ez dute gogoan ohitura horrek zuhaitzek ustez gau horretan jasotzen dituzten botere sendagileak dituela iturburu. Tximistak urruntzeko adina indar ere ba omen dute gau horretan bedekinatutako arbolek. Baita San Juan egunean santu honen izenean eraikitako baseliza eta elizetan be-

Su gainetik salto egiteak hurrengo urtera arte gaitzik ez izatea omen dakar.

deinkatutako lore eta landareek ere. On Joxemiel Barandiaranek argi utzi zuen bezala: «*Elizak ekainaren 24ean ospatzen du San Juan eguna, baina egun hau lehendik ere ospatzen zen, antzinatek, festak bitartez, eguzkia gurtzen zuen kultura baten errituen ondorio bezala*».

Sua eta egurra ez dira, ordea, gau honetako protagonista bakarrak. Naturaren beste elementu batek ere, urak, gaitzak sendatzeko ahalmena izaten omen du San Juanetan. Erriberan, Azkainen, Beasainen, Amorebietan... Euskal Herriko bazter guztietan geratzen da horren ondorioz ekainaren 24ean goizez ur bainu bat hartzeko ohitura iturri, erreka edota ihintzez bustitako belardietan.

Baina XX. mende bukatu gaur gaude, eta San Juan gauak beste zentzu bat du egun, Hernaniko San Juan festen talde antolatzaileak argi utzi digun bezala: «*Uda-*

Zugarramurdiko leizean egiten da egun Euskal Herrian ezagutzen den 'akelarre' bakarra, San Juan gauean.

ri basiera ematen dion gaua da, horrek esan nahi duen guztiarekin. Udak festa, beroa eta berrindartzea dakar. Neguak utzi eta udaberrian mantendu diren nagiak astintzeko erabateko bidea».

Hitzok, ongi begiratuta, ez daude antzinako helbu-

rutik hain urrun. Eguzkiaren udako solstizioa, finean, bizitzaren birsorte prozesu baten adierazgarritzat hartzen baitzen antzina. Gu ere, oraindik, prozesu horretan

sartuak gaude nonbait, prozesua noiz hasi zen gogoratzen ez dugun arren.

Amagoia | ban

Akelarrean akerrik ez

ZUGARRAMURDIKO Akelarre-Leze ondoan dagoen belardi batetik hartu zuten *akelarre* izena deabrua eta sorginen arteko bilkurek. Antzinako akelarreak eta egungoak ez dira berdinak, ordea —ofizialki behintzat, jada ez baita onartzen sorginak eta deabruak existitzen direnik eta, are gutxiago, bilkurarik egiten dutenik—. Egun, akelarre hitzak Zugarramurdiko Akelarre-Lezean San Juan gauean egiten den festa dakar burura. Beste inongo festak ez baitu izen hori erabiltzen. Musika, dantza, edariak... Eta gaua aurrera joan ahala, itzalez janzten den leizea sute ikaragarri batek soilik argitzen du. Herriko gazteek, eta beraiekin batu nahi duten guztiek, sute inguruan egiten dute dantza, baita garren gainetik salto egin ere. Aspaldikoa berreskuratu nahian, edota jakinmin eta festa giro hutsez, gero eta gehiago dira gainera Nafarroako herri honetara hurbiltzen direnak, herria gainezka jarritz, sutearen inguruko dantza eta leizean ondoren agertzen diren ttunturroak ikustera. Gero, eta eguna argitu bitartean, akerra agertu ala ez, festa da nagusi.

5. urtebetetze bidean

50. alea kalean!

HONAKOAN:

- ✓ OLABERRIA eta SEGURAKO jaien eranskina
- ✓ San Juan Suak Goierrin
- ✓ Hainbat herrietako kronikak

124 Posta Kutxa - ORDIZIA - ☎ (943) 88 96 12

Hezkuntzaren ekuazio herrenak

IKASLE gaisoak azterketak gora eta behera ari direnak. Erruki ditut! Egun batzuez loa galdu eta memoria ariketak eginez jardutea ez da batere esperientzia atsegina, eta zer esanik ez, selektibitatearen txanda iristen denean; jendea nola ibili den ikustea besterik ez dago, kaka eginda, astronauta hutsak bihurtuta, ingurutik isolatzeko trajea jantzi, hainbat urtetako ikasgaiak 'kaskoan' sartu eta pastilak jan eta jan, ikasketetako etorkizuna bi egunetan jokatzeko dutela ohardun.

Heziketa sistemari hainbat kritika egiten zaizkio, urteak joan eta urteak etorri, baina, zoritxarrez, bestelako ekuaziorik aurkitzen ez den artean, betiko leloa errepikatu beharrean aurkituko gara, alegia, zenbat sufri-

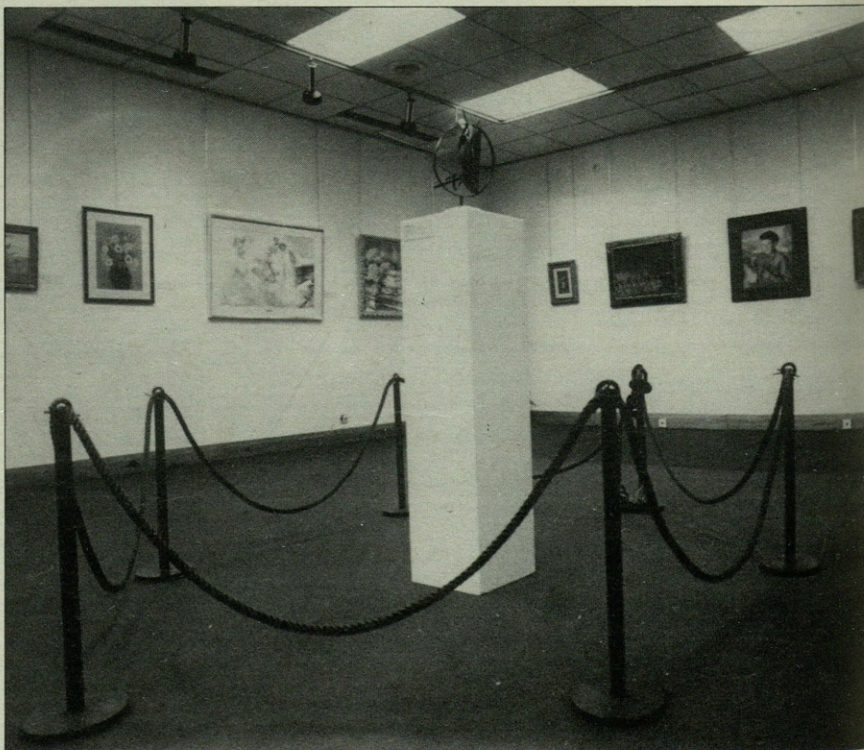
tzen duten gure ikasle gaisoek. Selektibitatearen amesgaiztoari aurre egiteko modurik ez dagoela dirudi, eta erremedioa aurkitzea luzarako kontua izan daitekeela.

Baina, puntu honetara iritsita, ikasle guztiek ez dutela berdin sufritzen esan behar, euskarazko selektibitatea erdarazkoaren aldean korapilatuagoa dator eta. Erdarazkoak, hezkuntza sistema definitzen duen esaldi nagusian sustantiboaren papera betetzen duen moduan, euskarazkoari, sustantiboaren ondokoarena dagokio, atributu gutxiarekin eta kualitate urriez definituta. Selektibitateak ez dio euskararen irakaskuntzari behar bezala erreparatzeko, eta planteatzen duen ekuazioan balio gutxiko elementutzat

jotzen du.

Euskararen aldeko hautua egin dutenak gainera, selektibitatea aprobataz gero, unibertsitateetako ateak jo beharrean aurkitzen dira, halako batean, ikasketak hasi eta bukatu euskaraz egiteko modua aurkitzeko. Aurkitzea hala ere, beste kontu bat da. Beste kontu bat den bezala, alor honetan hainbeste gabezia nabari baitira, arduradunek erakusten duten jarrera. Egon dauden beharrak betetzeko formula asmatzetik urrun dabilta, eta inkognitaren ikurra erakusten zaigu hainbatetan. Inkognitaren azpian noski, euskarari eman beharreko balioa dago. Balio erreala hezkuntza sistemaren ekuazioaren baitan eragina izan dezan eta emaitzetan

Gure Arteak lehiaketako 1994ko sariak banatu dira, eskultura eta argazkia sailetan. Iaz, grabatua eta pinturan eman ziren. Eusko Jaurlaritzak eta EAEko hiru diputazioek babesturik, leku berezia betetzen du antolatzen diren beste lehiaketen artean. Horietarik bat, Artista Berriena, ez da aurtengoan egingo. Kutxaren inizatibak 35. edizioa bete zuen iaz, eta bertan saridun izan zen Nekane Zalduak argi esaten zigun: «Orain badirudi artista berriak bultzatzeko sariketok desagertzekotan direla. Instituzioen politikak ziurrenera joan nahi du. Penagarria litzateke. Honelako gehiagoren beharra dago (sariak txikiagoak izanda ere), eta ez horrenbeste izena hartua dutenei begira leudekeenak». Ez da Artista Berriena oraingoz desagertuko, biurtekoa bihurtu baizik. Datorren otsaila edo martxoan burutuko da. Baina, kezka hor dago...

benetan nabari dadin aurkitzea falta zaie.

IKASTURTE amaieran zintzilik geratu diren inkogniten inguruan askotxo luza gaitezke, ordea. Eskola legeak urtea egin du, eta formulak, hezkuntza munduko konposagaiak —ikastolak bereziki— bere onera ekartzeko ez du balio izan, ikusi denez. Araba Euskarazen ere hori salatu zen hain zuzen, mugaren gainean.

Festan ez ziren sozialista buruzagiak azaldu, bai ordea Jose Antonio Ardanza eta Euskal Autonomia Elkarteko diputatu nagusiak. Ez zen noski,

— Selektibitateak ez dio euskararen irakasuntzari behar bezala erreparatzen, eta planteatzen duen ekuazioan balio gutxiko elementutzat jotzen du ●

kasualitatea gertatu. Errioxan euskararen uza mikazteko saioak, behin eta berriz, salatu dituen Ikastolen Elkartea babesteko prest aritu zen lehendakaria, Legearen ondorioz ukatu zitzaizkien laguntzak modu onean berreskuratzetik ez badago, gobernu-ideak presionatzeko prest.

Jeltzaileek orain artean isileko bideari eutsi badiote ere, kontuan hartzeko mezua zabaldu diete sozialistei Araban. Lehen aldia da antzeko adierazpenak egiten dituztela, non eta mugan, hezkuntzaren alorrean oraino sozialistekin mantendu duten kontsentsuaren mugan.

J.J. Petrikorena

MIN TZOAK MIN TZO

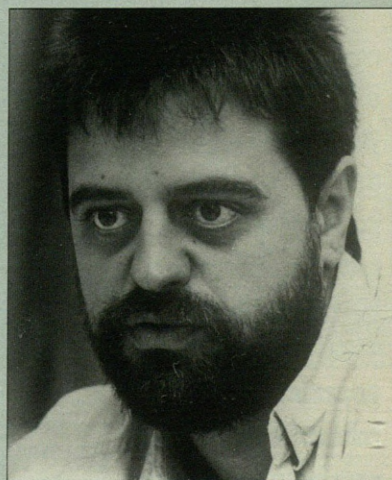
Aparteko 'apartheid'

DUELA zenbait hilabete, Mario Onaindiaren eskutik PSE-EEK eskuraturiko itxura euskaltzalea zela medio, bazirudien euskalgintzak azken hamarkadan ezaguturiko politikagintzaren eragin baldintzatzailea errotiko aldatze atarian zegoela. Euskararena, berriro ere, elementu taktiko apaingarri huts gisa erabiltzearen lekuko berria suertatu zaigu, ordea, Ramon Jauregiren karrera politikoa Madrilen hipoteken menpe geratu izana.

ETA hara non agertzen zai-gun, jadanik etsai duen Danborenearen garaia bereak egin eta Buesaren gailur guztiak txikiturik, Ararteko euskaldunik eskatzea 'apartheid' gauzatzea dela esanez. Belaunaldiak beharko omen dira halakorik eskatzea diskriminatzailea izan ez dadin. UAko Mosqueraren «administrazio autonomikoan euskarari ematen zaion tratamendu bera eman beharko litzaioke europar hizkuntz ofizial guztiei» lelokeriaren tamainakoa.

Euskaldunok administrazioarekin euskaraz komunikatzeko dugun eskubidearen babeslea

beharko lukeena, Arartekoa, eskubide berorren bortxatzailea bilakatzeko da eta hemen inor gutxi asalatu da. Tortura salaketak aurkeztera Intxaurrendoko kuartelera joan beharra balego bezalaxe. Egia esan 088koa ikusiz gero hemen edozein nahasketa da posible baina...

XABIER ALEGRIA

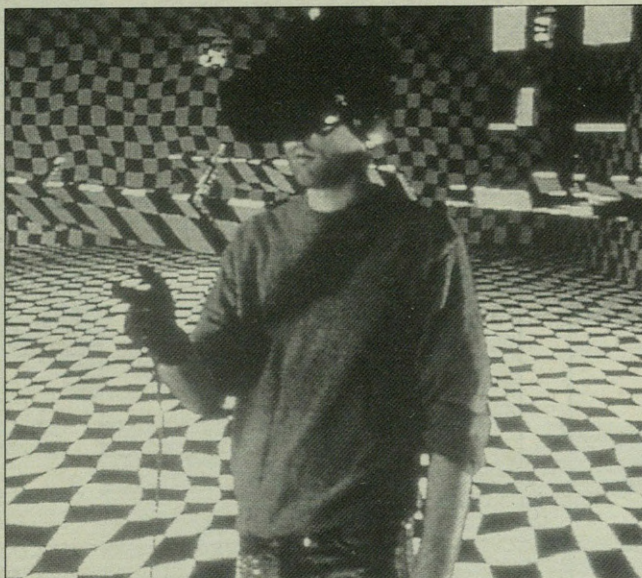
MERITUAK meritu bere Herriko hizkuntzan erabat ezgai denik nola arraio bilaka daiteke gizarte osoaren eskubideen babeslea? Tituluak edozertarako exijitzen den gizarte antolakuntza honetan idazkari analfabetorik ere posible dugu gaur egun, euskaldunon kalterako izaki noski. Oraindik ere, maisutza eskolan gaitasun agiriak oparitzen dira OHOk bukaeran legez agindutakoa betetzeko gai ez den jendeari. «Euskaldunontzat justiziarik ez dago» zioen abertzale batek Estatu frantziarrak iparraldean eginiko razzia polizial baten ondoren. Etxean ere, justizia oso selektiboa da gurekiko. Galdetu bestela EAEn selektibitatea euskaraz egin berri duten 3.523 horiei. Zenbatek jasan beharko du apartheid unibertsitarioa?

Lehen urratsak ematen ari da arte birtuala Euskal Herrian

Errealitate ugaritako etorkizuna

Begi bakoitzarentzat pantaila txiki bat daukan kaskoa jarri, eskularru bat, eta kobazulo batean sartuko gara. Oinez goazela, alde batera begiratu eta estalagtitara luze bat ikusiko dugu. Makurtu egingo gara, harri bat hartu eta harriaren gogortasuna sentituko dugu ukabila ixtean; edo hori irudituko zaigu. Euskal Herrian bereziki lantzen ez den arren, bere lehen urratsak ematen ari da arte birtuala, etorkizuneko arte plastikoa.

Bisualizazio estereoskopikoko kaskoa eta datu-eskularruak dira PC ordenagailuaren pantailaren beste aldera pasatzeko behar diren tresnak.

MUNDU artifizialean murgiltzeko aukera eskaintzen digu arte birtualak ordenagailu grafikoen laguntzaz. Egoera, inguruak, errealitateak sor ditzakegu teknologia informatiko honen bitartez, eta geuk horietan parte hartu. Errealitatea eta imaginazioa bat dira. Bisualizazio estereoskopikoko kaskoa —begi bakoitzarentzat pantaila txiki bat daukana— eta datu-eskularruak dira PC ordenagailuaren pantailaren beste al-

dera pasatzeko behar diren tresnak. Beren bitartez mundu birtualetan koka gaitzeko, beren barruan mugitu, bertan dauden objektuak tokiz aldatu eta eskularruaren bidez eskuarekin hartzen dugun objektua sentitzen dugula irudituko zaigu.

Ikusle izatetik asmatutako hiru dimentsiotako koadro edo animazioko filme bateko protagonista izatera pasatu gaitzeko. Martitzera joan, labirinto batean zehar

ibili edo asmatutako itsaso batean igeri egin dezakegu, marrazo, izurde edo urpekuntzi moduan. Ordenagailuari hiriren bateko parametroak emanez gero ere, asmatutako kaleetan zehar ibili gaitzeko, bertako objektuak eskuarekin ukitu eta tokiz aldatuz.

Hizkuntza berria

Luis Emaldi Gasteizko Irudi eta Teknologia Berrien Zentroko programen arduradunak komentatu digunez, «datu multzo batek ordezkatzeko du errealitatea. Informazioa erabiltzen duzu, ez objektua fisikoki. Koadro bat begiratzeko zaudenean, non zaude? Koadroaren aurrean zaude, baina egon zaitezke XVI. mendean, koadroa egin zen garaian, edo 1994ean», komentatu digu Luis Emaldik, Gasteizko Irudi eta Teknologia Berrien Zentroko programen arduradunak. Bere aburuz, «arte birtualitatea benetako da. Arte garaikidean beti dago errealitatea bererakitzeke abalegina; guztiz egia ez den baina guztiz gezurra ez den errealitatea.

Errealitatea simulatzea da joera bat, eta bizkuntza berriak, irudi berriak edo errealitate berriak sortzea beste bat.

Gure imaginazioak sortutako irudiak euskarri mugiezin —argazkigintza, margogintza— edo mugikor —zinemagintza, bideo-gintza— batez gauzatu baditzaiegu, errealitate birtuala dela medio ikusi, entzun, ukitu eta asmatutako irudietan egon gaitezke. Gaur egun, hegazkinen pilotu profesionalek horrela ikasten dute lehen hegaldia

egin aurretik, arkitektoek egin behar duten eraikuntzak izan ditzakeen akatsak, eta kirurgilari batek ebakuntza egin baino lehen aurrikus ditzake zailtasunak.

Gasteizko Irudi eta Teknologia Berrien Zentroa da saiaketa hauen aitzindaria Euskal Herrian. Iazko uztailan, inguru birtualekin harremanetan jartzeko tresneria informatikoa alokatu eta berrogeita hamar pertsona inguruk dastatu ahal izan zuten arte birtuala. Baina kasu hori saiaketa txikia

besterik ez zen izan, Euskal Herrian oraindik ez baita, berez, lantzen arte birtuala.

Irudi eta Teknologia Berrien Zentroan, Gasteizen dagoen Diseinu Zentroan eta EHUKo Arte Ederretako Fakultatean arte birtualaren oinarria den hiru dimentsiotako grafismoa jorra daiteke esperimentalki; eta Zamudioko parke teknologikoa, Bilboko Edertrack eta Eibarren dagoen beste enpresa pribatu batek baliatzen dute 3D grafismoa lan komertzialak egiteko. Horretarako, Soft Image etxeko *Software* programa eta Psilicon Graphics markako Iris ordenagailua erabiltzen dituzte Arte Ederretako Fakultatean, esate baterako. *Software*-ak 6 milioi pezeta (260.000 libera) inguru balio ditu, eta 1,5 milioi ordenagailuak.

Ordenagailuari parametroak emanez gero, asmatutako gela batean zehar ibil gaitezke, bertako objektuak eskuarekin ukitu eta tokiz aldatuz.

«Arte garaikidean beti dago errealitatea berreraikitze ahalegina; guztiz egia ez den baina guztiz gezurra ez den errealitatea» ●

LUIS EMALDI

Arantxa Lauzirika, Arte Ederretako Fakultateko irakaslea:

«Arte birtuala egitea ez da garestia, garestia erakustea da»

ARGIA. Hiru dimentsiotako ikerketa proiektu batean lanean ari zara. Urria da oraindik erreallitate birtualaren erabilera.

ARANTXA LAUZIRIKA.

Artelanak edo kultur lanak egiteko baino, soilik bideo-jokoak egiteko erabili da orain arte. Diru asko balio dute aparailuek. Egitea ez da garestia, garestia erakustea da. Hiru dimentsiotako animazioa egiten duzunean bezala egiten da, baina makina denbora errealean prozesatuz. Animazioan irudi guztiak batu eta animazioa lortzen duzu, baina erreallitate birtualean denborak erreala izan behar

du. Momentuan 25 irudi segunduko. Arazoa horretan datza: espazio birtual batean mugitzea eta makinak erakustea zuri espazio birtual hori denbora guztian. Makinak denbora guztian prozesatu egin behar du, eta horretarako, makina bat prozesagailu handiarekin behar duzu. Hori da garestia dena.

A. Zeintzuk dira sortzaile baten mugak?

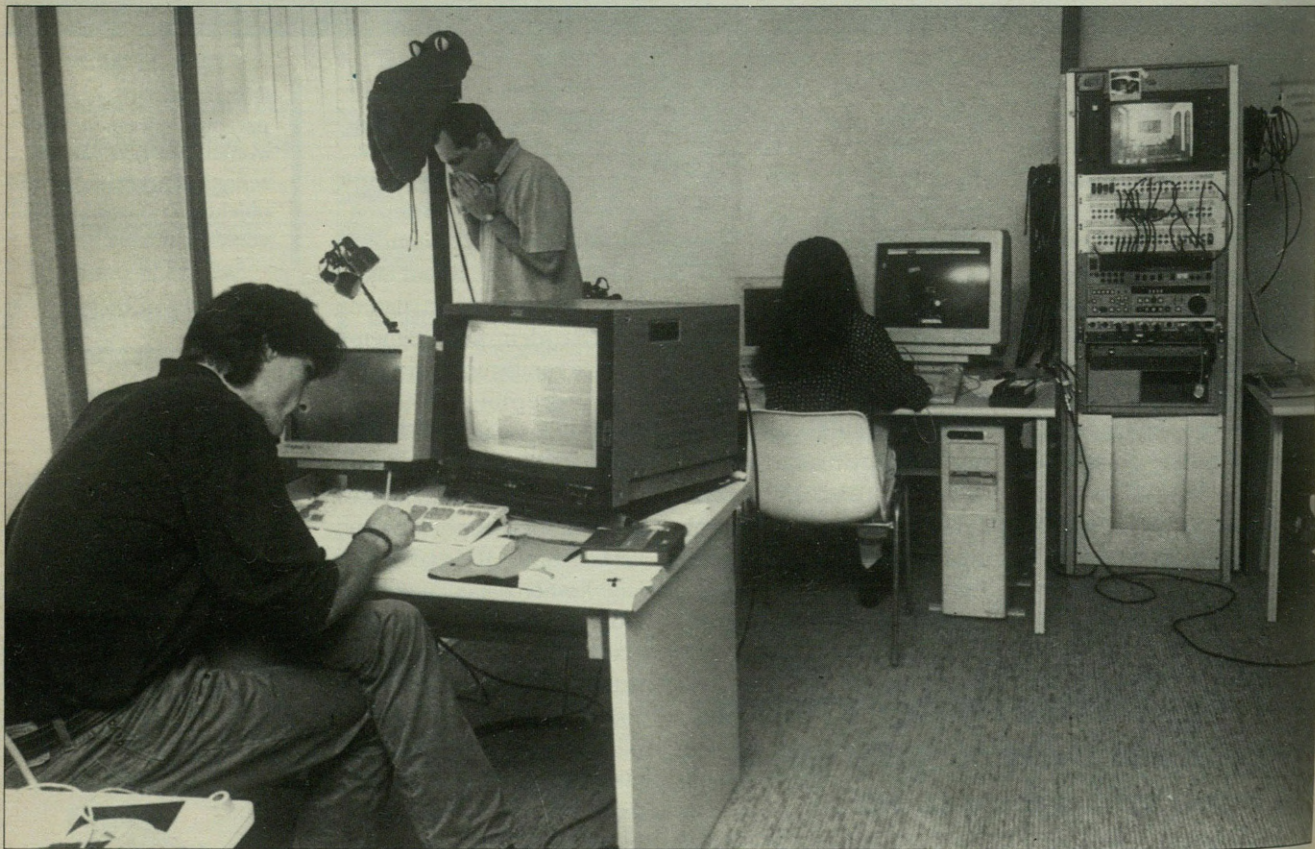
A.L. Prozesagailu oso azkarra behar duzu eta memoria handia. Hasteko, ezin duzu hori lortu, eta lortzen duzunean prozesagailuak ez dira oraindik hain arinak eta memoriek

espazio handia behar du. Orduan ezin dituzu gauza korapilatsuegiak egin. Bost urtetan, hasi zenetik orain arte, aurrerapen handia egin da, baina oraindik oso berria da. Jendeak erreallitate birtualean oinarritutako hainbat filme ikusi eta uste du hori benetakoa dela, baina lan handia egin behar da oraindik.

Gasteizko Irudi eta Teknologia Zentroan 3D grafismoaz diharduten zenbait ikasleekin izan ginen. Ruben Diaz de Corcuera erakuntza bateko maketa hirudimentsiotako programabatez egiten ari zen. «Sor dezakezun edozein gauzaren sentsazio foto-errealista lor dezakezu. Ikuspuntu guztietatik azter dezakezu eraikuntza». Gonzalo Aranzabalek, berriz, zenbait arrain protagonista dituen animazio istorio bat lantzen topatu genuen: «Desafioa da niretzat. Objektu geometrikoekin lan eginez, zerbait bizia egiten saiatzen naiz berez zurrinak diren modeloen bidez».

Pixkanaka garatzen ari da teknologia informatiko berri hau: Sega etxeak erreallitate birtualeko kaskoak dituen jokoak egin baititu Nintendok ere. Komunikatzen

Gasteizko Irudi eta Teknologia Berrien Zentroa da erreallitate birtual saiaketetan aitzindaria Euskal Herrian.

bideen zentzuaren aldaketa ekarriko du teknologia honek Eneka Aranzabal Irudi eta Teknologia Berrien Zentroko infografia tailerreko monitoreak aipatu bezala: «Neurri batean, komunikabide sistemen iraultza da. Horretara jo behar luke. Hegazkinen kostuak merkatzeko asmatu

zuten militar amerikarrek, eta zebaztu gabe daude oraindik zeintzuk izango diren lan eremuak».

Urte bukaerarako Estatu Batuetan aurrirakusten da kable bidezko telebistaz landu ahal izango dela errealitate birtuala. Horrela, ikusleek errealitate birtuala mundu, animazio filme

edo hiru dimentsioko koa droetako protagonista izateko aukera izango dute beste hainbat pertsonarekin konektaturik.

Ikertzen ari dira, halaber, kaskoa eta eskularru ordeztu neurona interfaceez ordenagailuarekin harremanetan jartzea. Etorkizunean, beste hainbat pertsonak ere

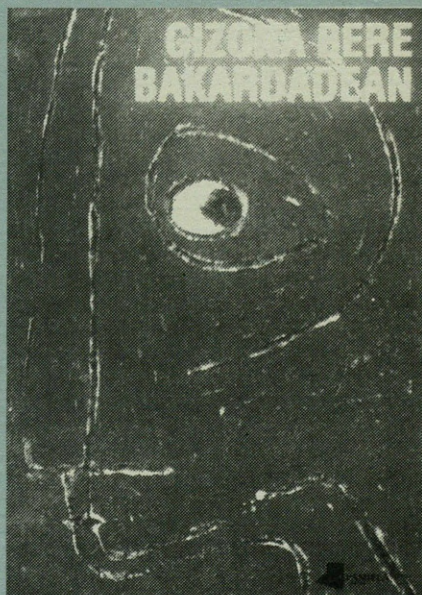
parte hartu ahal izango duten mundu artifizialak pentsamenduaz soilik eraiki ahal izango direla diote adituek. Hori izango da zientzia, gure existentzia eta gure zereginaren mamia arakatzeko dituen arte birtualaren hurrengo urratsa.

Joxi Goikoetxea

EGIN ZAITEZ ORAIN HARPIDEDUN EZ GALDU AUKERA HAU!

Orain harpidedun eginez gero, B.Atxagaren azken liburua ala Txirri, Mirri eta Txiribitonon konpakto berria eskuratu ahal izango duzu. Zeuk aukeratu gustoko duzuna, dagokion laukitxoan X bat jarriaz

"GIZONA BERE BAKARDADEAN"
BERNARDO ATXAGA

"JOLASEAN, ZE ARRAIO!!"
TXIRRI MIRRI ETA TXIRIBITON

KIOSKOAN
BAINO

HARPIDETZA TXARTELA

☎ (943) 37 15 45

FAXA: (943) 36 10 48

IZENA _____

1. DEITURA _____

2. DEITURA _____

HELBIDE _____

TFNOA _____

HERRIA _____

KOD POSTALA _____

HERRIALDEA _____

BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____

SUKURTS. HELBIDEA _____

SUKURTS. ZKA. _____

KONTUAREN ZENBAKIA _____

%20 MERKEAGO

HARPIDETZA SARIAK
(BEZ barne)
Hego Euskal Herria
10.900 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.900 pzta
Beste Atzerriak
14.250 pzta
Airez 22.500 pzta

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2

LASARTE-ORIA 20160

Diru gutxirekin ekiten diote egileek musika bideoklipak egiteari

Irudi ilunak diruaren erruz

Datorren ekainaren 29an hasiko da Gasteizko musika bideoen jaialdiaren 9. edizioa. Aspaldi batean zenbaiten zaletasun bilakatutakoa, irudi eta soinu ezberdinen poderioz, jaialdi interesgarria bihurtu da. Aurten 170 klip aurkeztu dira, eta antolatzaileek azken hamar urteotako produkzioa biltzen duen «Euskal Klip A-tik Z-ra» zikloa antolatu dute. Gu, bitartean, horretan dihardutenek zer ikusten duten entzuten geratu gara.

ASPALDI, Mutrikutik, «*ikusi eta ikasi, eta ondo entzun*» esaten ziguten jada desagertutako Delirium Tremens taldekoek. Gu orain horretan murgilduko

gara, beste batzuek abestutakoari erreparatuz, irudiez hornitua. Aitzakia ona Gasteizko Bideoaldia. Gure inguruan, egiten denaren ispilua bilakatzen da urtero

Arabako hiriburu hotza. Eta burura datozkigu duela hamar bat urte, «Zapa» kalean itzulinguruka, Matxete enparantzaren inguruan: Hertzainak, La Polla Records, Gasteizko «Euskadi Tropikala» fantzinea, Karra Elejalde, Kako Narbona eta Josu Zabala elkarrekin. Gasteizko kale hotz haietan girotu ziren gerorako esperientzia anitz, eta hauen artean bideoklipen inguruko hau. Urteek aurrera egin duten heinean partehartzaileen kopuruak ere gora egin du.

Ez du misterio handiegirik bideoa egiteak; laguntzak aldiz, urri. «*Mezua, ideia ondo pentsatzea da gakoa*», aipatzen du Gasteizko Mendizabala ikastetxean irakasle den Kako Narbonak, berak ere hasierako garai haietan hainbat saiakera egin baitzituen. Bereak ditu Hertzainak, Korroskada edo La Polla

Records aguraindarraren hainbat bideoklip. Orain ikusentzuneakoak irakasten dihardu, baina gertutik jarraitzen ditu bideoak eta musika. «*Euskal Herrian maila asko hobetu*» dela aipatuta ere, oraindik zaletasunak bultzatuta dihardute la gehienek uste du. «*Arte Ederretako jendea, ikasleak aurkezten dira. Maila teknikoa ona da, ez telebista-koka bezain profesionala ordea*».

Egile eta musikariak kezkatu

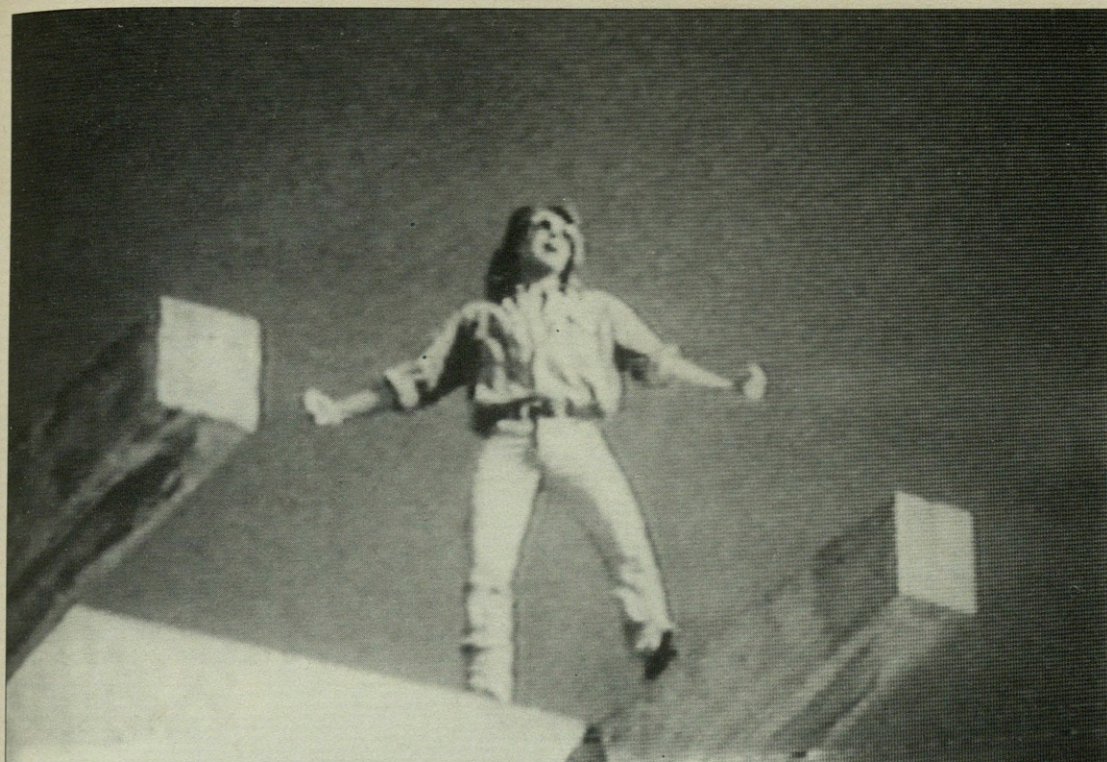
Urte askotan Iker Trebiñoren esanetan, «*ez dago dirurik, merkaturik ere ez eta borregatik ez da gauza handiegirik ikusten*». Jendeak gogo baduela uste du Trebiñok. «*Laguntza gehiago egongo balitz, maila ona izan genezakeen; nik neuk gauzak egiteko gogo itzela daukat*».

Atzera begira jarritz, zen-

GASTEIZKO BIDEO JAIALDIAN AURKEZTUTAKO EUSKAL HERRIKO BIDEOKLIP KOPURUA

PRODUKZIO URTEA	EUSKARAZ EGINDAKOAK	KOPURU OSOA
1982	1	1
1983	1	5
1984	-	-
1985	5	17
1986	1	10
1987	5	13
1988	3	10
1989	4	21
1990	10	21
1991	10	22
1992	18	40
1993	2	21
1994	16	70

Carlos Minervak aurtengo Gasteizko Bideoaldian aurkeztu duen kliparen irudi bat. Guztira, 170 lanek parte hartuko dute 9. edizioan.

bait gauza gogoko ditu eibartarrak, Manolo Gilek egindako lanak batipat. Dani Kalparsorok Ruper Ordorikarekin Brooklynen grabatutako «Agurraren lezioa» atsegin du. Izan ere, Ruper Ordorikaren bigarren klip horrek, Euskal Herriko mugez gain arrakasta izan zuten, Espainiako Canal Plusen ikusteko aukera izan zuten askok, eta denbora askotxo iraun zuen delako telebista pribatuan.

Orain arte bi lan egin izan ditu Ruper Ordorikak era honetara. Lehen, «Ez da posible», Gasteizen burutu zen, eta areto batean egin zen lan handiena. Handik milaka kilometrora «Agurraren lezioa» kalean. Egunsentia eta ilunabarreko argi bereziaz baliatuta, argiarekin jokatu. Hala ere, Ruper Ordorikak ez du argiegi ikusten begi txikiaren ingurutik sor daitekeena: «Oso eszeptikoa naiz guzti bonekin, oso esperientzia polita bada ere, nekez egin daiteke gauza askorik. Dis-

Manolo Gil: «Gogaituta nago telebistek gure lanak nola erabiltzen dituzten ikustez»

ARGIA. *Juanma Bajo Ulloak Barricadaren bideoklip bat egin berri du. Gero eta garrantzitsuago bilakatzen ari al dira produktu hauek?*

MANOLO GIL. Izen handiak bilatzen dira, eta kasu horretan, Juanma Bajo Ulloaren izenak berez saltzen du. Oso ona iruditzen zait lan hori, baina telebistek klip baten 20-30 segundu eskatzen dituzte oro har, musika programa batean zatiak soilik emititzen direlako. Bideo horren 20-30 segunduk ez dute adierazten 3 minutuko zinema na-

rrazio horren mamia.

A. *Aurreko urteetan 7-8 bideoklip aurkeztu zenuen Gasteizen eta aurtun, berriz, 3 besterik ez.*

M.G. Disko industriak 2-3 milioi pezetako inbertsioa egin behar du, eta telebistaz emititzeko soilik balio du klipak. Telebistek gero eta gutxiago lantzen dituzte musika programak, eta orduan konpainiek ez dute produktu hauetan inbertitzen. Errentagarriagoa da beraientzat diru hori musika aldizkarietan inbertitzea publizitate gisa. Gogaituta nago telebistek gure lanak nola erabil-

tzen dituzten ikustez. Musikaz baliatzen dira, sortzen ditugun irudien zatiez, baina ez daukate bideoklipa lantzeko programa berezirik, eta gaur egun kalitate handiko lanak egiten dira hemen.

koaren ingurua dagoen bezala ikusita, bideoklipetan oso zaila ikusten dut».

Argi dakusagu, musika ikusi eta entzuteko aukerak urri direla gurean, gauzak

egiten baldin badira ere, diru eskasia izaten da horretarako oztopo nabarmena. Telebistak ere ez dio sortzen denari asko laguntzen eta ikusleok ez dugu

horrelako irudirik dastatzeko aukerarik. Horrek kezkatzen ditu musikari eta egileak.

Patxi Gaztelumendi

Ekainaren 27an joko du Donostian Tatsuya Yoshidak

Bat-bateko proposamen ausartak, instrumentu-gizonaren saiaketak

Donostiako Koldo Mitxelena Kulturuneak Tatsuya Yoshidaren emanaldia eskainiko du «Zabalmusik» zikloaren barruan. Zenbait musika tresna jotzen ditu batera musikariak inprobisazioa landuz, eta bera da gaur egun egilerik berritzaileena Japoniako musika mundu alternatiboaren barruan.

PROPOSAMEN berritzaile eta ausartak landu asmoz, Musika Berrien Jaialdiaren bultzatzailea den Syntorama eragileak antolatu du «Zabalmusik» zikloa. Horrela, Donostiako Koldo Mitxelena Kulturuneko areto nagusian ehun entzule

inguru izan ditzaketen emanaldiak dastatu ahal izango dira. Maiatzean eskaini zuen lehenengoa The 13th Tribe Alemaniako hirukoteak, eta bigarrena astelehenean izango da Tatsuya Yoshidaren eskutik.

Japoniako musika mundu alternatiboko musikagilerik berritzaileena da bateriajole japoniarra. 1987tik aurrera bakarka jotzen hasi zen hainbat zinta lagun izanik, baina 1991n kaset aparailua alde batera utzi, eta bateria, ahotsa, baxua, teklatuak eta gitarrez bera bakarrik arduratzea erabaki zuen.

Talde ugaritako kide

Geroztik, musika tresna guzti horiek erabiltzen ditu zuzenean, bat baino gehiago aldi berean, eta bere zuzeneko emanaldietan bat-batekotasuna eta musika saiaketak dira nagusi.

1982an hasi zen areto txikitik jotzen, eta garai horretan sortu zuen Ruins taldea, ahotsa, bateria eta kantuen hitzak idazteaz arduratuz, eta Ruinsek musika esperi-

Bat-batekotasuna eta musika saiaketak dira nagusi Tatsuya Yoshidaren emanaldietan.

Ahotsa, baxua, teklatuak eta gitarrak erabiltzen ditu zuzenean Tatsuya Yoshidak, bat baino gehiago aldi berean.

mentala, *free jazz* eta soinu zaratatsua nahasten zituen emaitza koloretsua eta konplexua lortzeko. Ruins ezagunak dira Japoniatik kanpo, munduan zehar hiru bira egin baitituzte honez-kero.

Ruinsen jotzeaz gain, talde ugariarekin jo eta diskoak

grabatu izan ditu bere ibilbidean zehar partaide edo laguntzaile gisa —YBO2, High Rise, Zeni Geva, Dis-setting Table, Gerogerigegege, Vasilisk, John Zorn's Torture Garden...—, eta bateriajole eta kantari gisa zenbait bat-bateko saiotan Fred Frith, Catherine Ja-

niaux, Tenko, Keiji Haino, Kazutoki Umezu eta Yoshide Otomorekin, esate baterako.

Une honetan, hiru taldeetan jotzen du Yoshidak: Ruins, Koenji-Hyakkei eta Tairiku-Otoko vs Sammyaku-Onna taldeetan. Azken biek musika aurrerakorra

lantzen dute, eta Taiiku-Otoko vs Sammyaku-Onnak dantza nahasten du musikarekin, baina hiru proiektuetan erabat murgilduta dago Yoshida, berak sortzen baititu taldeon doinu gehienak.

Joxi Goikoetxea

VIAJES OVERLAND

- ✓ ...60 helmuga baino gehiago bost kontinentetan...
- ✓ Eska ezazu gure katalogoa
- ✓ MULTIABENTURA BEREZIA

San Mames etorbidea, 32
Pd. del Campo, 37
Tel: (94) 443 74 65 / 443 36 54
Fax: (34-4) 421 56 10
48010 BILBO

Sollube kalea, 12
Tel: (94) 457 16 11 / 457 15 11
Fax: (34-4) 457 14 10
48960 GALDAKAO-BIZKAIA

KUBA 15 egun	77.900
TUNEZ 15 egun	129.000
KENYA 15 egun	239.500
MAURITANIA 15 egun	219.500
JORDANIA 15 egun	164.000
INDIA 14 egun	195.000
TANZANIA 15 egun	289.500
MAIEN IBILBIDEA 15 egun	243.900
TURKIA 15 egun	129.000
UGANDA 15 egun	309.000
THAILANDIA 15 egun	191.000
ZIMBABWE 15 egun	319.500

MUNDU OSORAKO AIREZKO TARIFAK "ON LINE" SISTEMAN

EKAINAK

24

■ **BELTZEZ
TALDEA ZUZENEAN**

BI kantaldi egingo ditu asteburuan Beltzez taldeak. Ostiralean Uhartre Hiriko Zaldunena osatutako joko du, eta larunbatean Aretxabaletako gaztetxean. Bi emanaldi hauetan argitaratu berri duen diskoko kantuak joko ditu Beltzez boskoteak.

■ **LEHIAKETAK
URRETXU ETA ZUMARRAGAN**

ZABALIK daude Urretxu eta Zumarragako Udalek antolatu dituzten sariketarako izenemateak. **Bertso-paper, narratiba, poesia, pintura, argazki edo komiki lehiaketan** parte hartu nahi dutenek irailaren 23a baino lehen aurkeztu behar dituzte lanak.

EKAINAK

26

■ **ERAKUSKETAK
IRUÑEA ETA BILBON**

EKAINAREN 26ra arte egongo dira zabalik hiru erakusketa Iruñea eta Bilbon. Iruñeko Nafarroako Museoan, **Alfredo Diaz de Ceriok 1969tik aurrera egindako 64 obra** ikusi ahal izango dira. Bere ibilbidean zehar zenbait arlo landu arren —marraskia, pintura, eskultura eta poesia—, teknika ezberdinez margotutako koadroak eta keramikaz egindako eskulturak eraman ditu Iruñera.

Bilbon, XIX. eta XX. mendeetako Euskal Herriko eta Espainiako pinturaren modernotasuna erakutsi asmoz, zenbait margo bildu ditu Arte Ederretako Museoaren BBK aretoak; eta Euskal Museoan hainbat mapa, aztarna, jantzi, tresna eta argibide izango ditu Euskal Herriko historia, etnografia eta arkeologia ezagutu nahi dituenak.

B E G I B E L A R R I

A R T E A

Itsasoaren zakarra

BI forma artistiko produktu bakar batean ikustea nahi baino gutxiagotan ikus daitekeen konbinaketa da. Areago, bi forma artistiko horiek pintura eta literatura direnean. Ohizko erakusketa aretoek, elkartzekotan, beste diziplinetara jo ohi baitute.

«Itsasoa eta itsas jendea»n, berriz, biak uztartuak agertzen dira. Mundu artistikoa eta literarioa errealitate bakar baten adierazpide gertatzen dira, eta aldi berean, proiektzio historiko baten arabera antolatuta daude, erakusgai dauden antelanak XX. mende hasierakoak direlako. Hauekin batera azaltzen diren testuak, bestalde, erakusketa honetarako bereziki idatzitakoak dira.

Eta ez nolanahikoak gainera! Besteak beste, Aurelia Arkotxa, Felipe Juaristi, Mariasun Landa, Julio Medem, Flavia Company, Inazio Mujika Iraola edo Arantxa Urretabizkaia. Eta

gaiaren hari nagusia —itsasoa—, berriz, denengan berdintsu garatua, denek antzeko mundu ikuskera bati erreferentzia egingo bailioketen.

Izan ere, errepresentazio guztietan badago tematikatik bertatik sortutako ezaugarri komunik, etengabe tratamendu plastikoan agertuko dena: itsasoaren zakarra, gogorra, bere ingurune eta jendearengan. Barne izaera aldagaitza bailitzan. Eta honela, abangoardismoaren eta tradiziozko balio estetiko desberdinek, aldi berean, ezaugarri horri erantzun go diote. Idatzitako pasarteak ere oihartzun beraren lekuko dira, Mariasun Landarena kasu: «Herriko kanpaiak entzuten ez diren lekuan bizi beharko haiz, umeen oihu eta algareiz bizkarra emanaz. Txalupa arinak bezala nabigatu beharko duk, itsasoaren barrunbe beldurgarriak zirikatu gabe, haizearen morroi, zeru aldakorri so:

«ITSASOA ETA ITSAS JENDEA»
PINTURA ETA LITERATURA

ERAKUSKETA. PINTOREAK: AURELIO ARTETA, ALBERTO ARRUE, ASCENSIO MARTIARENA, JESUS OLASAGASTI, JULIAN DE TELLAEIXE, IGNACIO UGARTE ETA VALENTIN ZUBIAURRE. DONOSTIAKO OKENDO KULTUR ETXEA. EKAINAREN 30A BITARTE

gizondu haiz. Mugarik gabeko begiradan bi arraitxo urdinak jolasean, haurtzaroko aldegitan utzitako jostailu bakarrak». Horixe itsasoaren handia!

PATXI SARRIEGI

■ GILLENEAREN ARGAZKIAK ANDOAINEN

DUELA urtebete Marokkon zehar egindako lanek osatzen dute Ander Gillenea «Euskaldunon Egunkaria»-ko argazkilariak Andoaingo Txuri-Beltz tabernan antolatu duen erakusketa. Paisaiez gain, bertako gizartea islatzen dute zuri-beltzeko argazkiok, **Marokkoko ohitura eta bizimoduari errepatuz** gehienbat.

■ GETXOKO ARTISTA GAZTEEN LANAK

HILAREN 30era arte ikus daitezke Algortako Kultur Etxeko Erakustaretoan Getxoko artisten ikasleen obrak. **Antzazaleak** izeneko artista taldeak ikastaroetan gazteei eskatutako azken **olio, akuarela, marrazki, grabatu, keramika eta esmalte** lanek osatzen dute bilduma.

■ «DEVORAME»REN 10. URTEBETETZEA

GAZTEEI zuzendurik, «El Diario Vasco» egunkariak argitaratzen duen «Devorame» gehigarriak jai bat antolatu du uztailaren 1erako hamargarren urtemuga bete duela eta. Donostiako Anoetako Top dantzalekuan, **Beti Mugan**, Australian Blonde eta El Inquilino Comunista taldeek joko dute gaueko 9etan, eta ondoren, dantza-jai izango da Sirope-Parafunk taldearen eskutik.

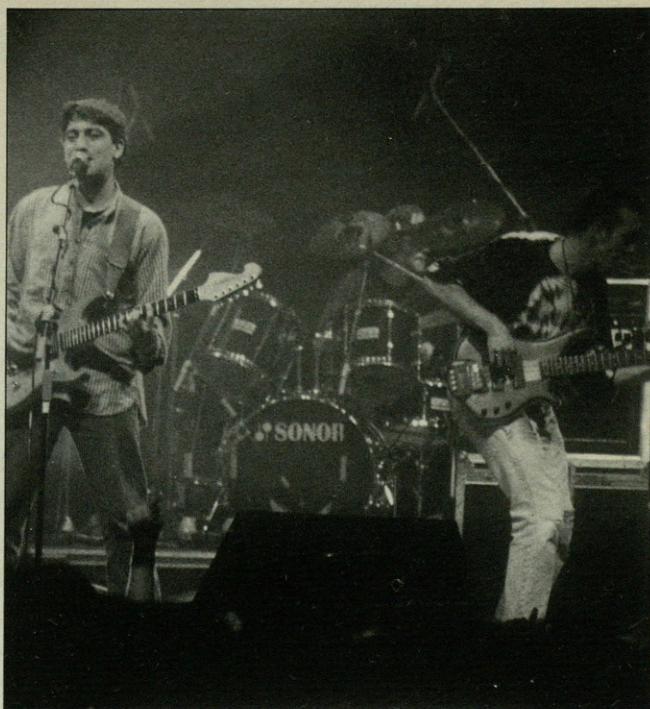
■ ERAKUSKETA ARMAIRU BATEAN

UZTAILAREN 1era arte ikus daiteke Donostiako Martutene auzunean «Marianen armairuan» erakusketa. **Iñigo Royo, Mikel Bergara, Xabier Arribas, Kintxo Fernandez, Unai San Martin** eta **Josu Sarasuak** zenbait margo, eskultura eta argazki bildu baitituzte Marian Larzabalen armairuan (Comunidad del Pilar 14, 3.ezk).

■ LAKAREN OBRAK SAN TELMON

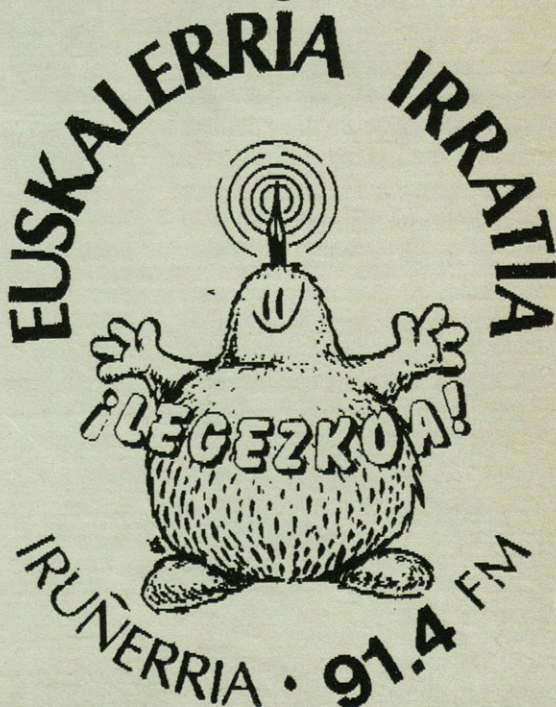
UZTAILAREN 3ra arte erakutsiko du Donostiako San Telmo Museoak Xabier Lakaren «**Ez ukatu ez sinetsi**» erakusketa. Ikuslearenganaino heltzeko aukeraz duen eszeptizismoa islatu asmoz, sasoi ezberdinetan egindako eskulturak bildu ditu Lakak hiru aretotan banaturik.

Lehenengo aretoan iaz eta aurtien egindako burdinezko 16 obra daude, bigarrengoan aluminiozko piezak, eta azken aretoko hiru eskulturen erreferentzia etxea da.

SOROTAN BELE taldeak berriro ere ekingo dio zuzenean jotzeari, ekainaren 30ean arituko baita Brankan taldearekin batera Bilboko Errekaldeberri auzunean. Mikel Errazkin Suitzan dago izandako garuneko odol jarioaz sendatzen, eta beharbada laster izango da taldeko gainerako kideekin kantu berriak jotzen. Bigarren diskoa udazkenerako argitaratzea espero dute Sorotan Belekoe. (Argazkia: Ander Gillenea).

Iruñerriko euskaldunen zerbitzuan.
5. urtean Irratiago,
zer gerta hura konta

L I B U R U A K

«ERREGEAK ZERGATIK DIRA ERREGE?». GIANNI RODARI. MARRAZKILARIA: EMANUELE LUZZATI. ITZULTZAILEA: JUAN KRUIZ IGERABIDE. EREIN.

ZERGATIEN liburua da liburu honen bigarren izenburua. Jakina da umeek nolako ohitura duten helduei gauzen zergatien gaineko

galderak egiten. Beraz, zure seme-alaben hamaika zegatiri erantzuna aurkitu nahi badiozu, badakizu nora jo ■

«SARGORI». PELLO LIZARRALDE. PAMIELA. 101 or.

HAMAR ataletan banatzen da Zumarragako idazlearen laugarren lan hau. Sargoriak sortzen duen itolarri eta

egon ezinak kutsatzen ditu narrazioak eta euren artean batasuna sortzen. Literatur giroa bilatzen du eta irudi bidez aurkitzen da kontakizunen artean lotura egiteko modua.

Benetan egituraketa dotorea erakusten du egileak lan honen tajuketan. Erre irakurtzerakoan, sargoriak blai utz ez zaitzan! ■

B E G I B E L A R R I

D I S K O A K

Magia naturala

DISKO sentzilloa eta gozoa, atera bezala grabatutakoa kasik, baina ximplekeriatan erori gabe; hau da, behar diren notak eta ez gehiago daudela, ez dela inolaz ere «korrientea».

Imanolek doinu berri gehienak egiten hartu du parte, eta batzuk erabat bereak dira. Panderistaren eraginak eta gustoez ez dute inoiz hainbeste erabaki. Atseginez dabilkigu Imanol; disko honetan bere nahiak erabat bete dituelakoan gaude; eta antzematen da: komentzimendu osoz dihardu disko guztian barrena. Izan ere lagun aproposa bilatu du *Zabaletan*.

Zabaletaren eskola eta gustoa: ez dago soinu zakarrik. Soinu txikia gozatu egiten du kudentziak oso egoki erabiliz. Efekto eta adonu xarmagarri borobiltzen ditu doinuak. Bere eskua nabarmena da piezak moldatzean edota sortzean.

Izan liteke berbera-talde baten errepertorioa, baina ez; badago zerbait gehiago: eskola, belarria, aurreko esperientzia (Zabaleta Kepa Junkerarekin, Imanol Martinekin).

Ez eskatu Zabaletari digitazioko de-

«GAUEKO ERRONDEA». ZABALETA ETA IMANOL. ELKAR.

mostraziorik, ez da hori bere bidea; ez dizu alperrikako betelanik egingo; patxarako terreno batean bidetxiurra hartu eta tarteka-tarteka lore txiki, politak utziko dizkigu bide bazterretan. Musikaren bidez, jakina.

Eta musikak ezezik, hitzak ere bat datoz giro honetan. Patziku Perurenarenak dira letra gehienak, eta orohar letra guztien lirika eta euskara potente eta jatorra begibistakoa da. Naturarekiko erreferentziak jositako ahapaldiak, loreak nonahi, gure mendi eta zokoetako pixtia, animalia eta txori-hegaztiak «tiritrit» menditik «ziu»

handik, bizitzaren joanetorriak baikor, maitekiro eta izugarrikeriarik gabe hartzeko gonbidapen garbia. Azken finean, maitasun naturala. Eta dena magia da; ez dakit zergatik, baina hor magia dago.

Disko hau sintesia garbia da euskal erromeria eta gaurko trikitiko eta musikako joeren artean. Gehiago ez ditut esango: entzun ezazu.

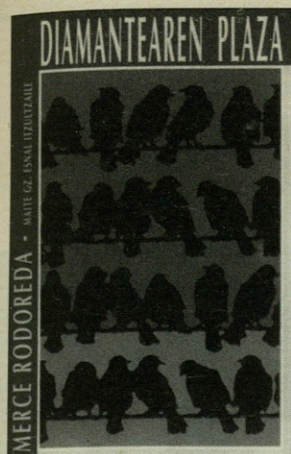
Aurreko batean Flaco Jimenez entzutera joan ginen. Trikitilariz gainezka zegoen Victoria Eugenia teatroa. Lehen ere euskaldunen belarriak ondo Mexikozaleak dira. Esan liteke *rancherak* eta *corridoak* euskal folkloreko pieza egin direla; alegia, gure dantza doinuen pauso azkar eta zorrotzak, han giro eguzkitsu eta tragiko-axolakabez borobildu eta lasatu ditugula.

Eta zer dela kontu hauek, Zabaleta eta Imanolen diskoaz hitz egiteko? Zerorrek egin gonbarazioak.

A, eta zera: goza zaitez Salbaren pieza jotzen dutenean Larrinaga-Georrii soinuaren «negar» bizia entzuten.

MIELANJEL HARANA

«DIAMANTEEN PLAZA».

MERCE REDOREDA.

ITZULTZAILEA: MAITE

GONZALEZ ESNAL. ELKAR 258

or.

EUSKARATUA izan da azkenik literatura katalanaren ibilbidean mugari izan den eleberri ezagun eta eder hau. 1960an idatzia, Colometa izeneko emakume gaztea du protagonista eta bere historia gertutik kontatzen digu, ezbeharrez betea eta oso zigortua, hunkigarria egiten zaio irakurleari, sentimenturik sakonenak modu xehe eta xumean ematen baitzaizkigu. Benetan aholkatzen dugu uda partean lagun izatea ■

«EUSKALDUNGOA

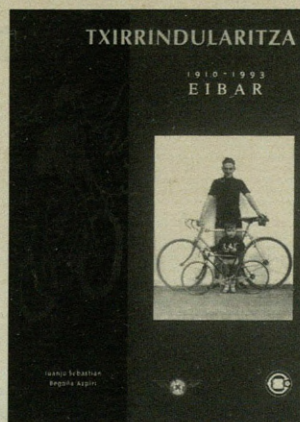
ERROIZTURIK». JOSE MARIA

LARREA MUXIKA. PAMELA.

182 or.

SAN Migelen sorturiko kriti-

kari honek lan honen bidez bere laugarren liburukia kaleratzen du. Aurretik Nafarroako idazleak, Miranderen lan kritikoak eta misterio istorioak landu zituen eta honakoan, euskal eremua gaur egun erdalduntzeko arrazoiak bilatzen ditu: horrenbeste inbasio eta eraso jasan eta euskarak atzera egin ez eta nola daitekeen bizi dugun egoera honetara iristea. Fenomeno horrekin batera, beharraren mintzamoldea, nazioaren adiera berria eta kaltegarriak izan zaizkigun jarrerak arakatzten ditu: nagusitasunaren asmoak, gutiespenaren sorteroa, eta abar ■

«TXIRRINDULARITZA.

1910-1993. EIBAR». JUANJO

SEBASTIAN ETA BEGOÑA

AZPIRI. EIBARKO KLUB

ZIKLISTA ETA KLUB

DEPORTIBOA. 448 or.

BENETAN dotorea eta txukuna Eibarko txirrindularitzaz eginiko liburua. Informazio iturri ugari erabili dituzte egileek eta dokumentazio interesgarri anitz metatu —bai testu eta sailkapen aldetik eta bai argazkien aldetik—. Kolaboratzaile ezagunek parte hartu dute eta, oso emaitza interesgarria da txirrindularitzan horrenbesteko tradizioa duen herri honen inguruan bildua.

Eta, bidez batez, ea beste kirol elkarte asko konturatzen diren horrelako liburak euskara hutsean idazterik dagoela, maila eta interesa galdu gabe! ■

D I S K O A K

«PAREAK BAI».

JOKALDI. ELKAR.

MUS terminologia erabiltzen dute taldekideek beren bigarren diskoaren izenburua ere izendatzeko. «Enbido»-ren atzetik, garbi dago zertan datzan euren

proposamena: jokorako bidea, dantzarako eta atsedetik ez emateko. Hamar urte beteberriak dituztenean plazaz plaza ibiliz, oso mugitua da eskaintzen diguten bigarren lan hau ■

«HERRIKOAK».

AKELARRE. ELKAR.

NORK ez du ezagutzen Euskal Herrian zehar hamaika bider bazterrak harrotzen ibilia den talde iraunkor hau? Bada urtetan disko-grafia luze batean eta ohol-tzatik ere proposaturiko kanta ezagunen popurri lu-

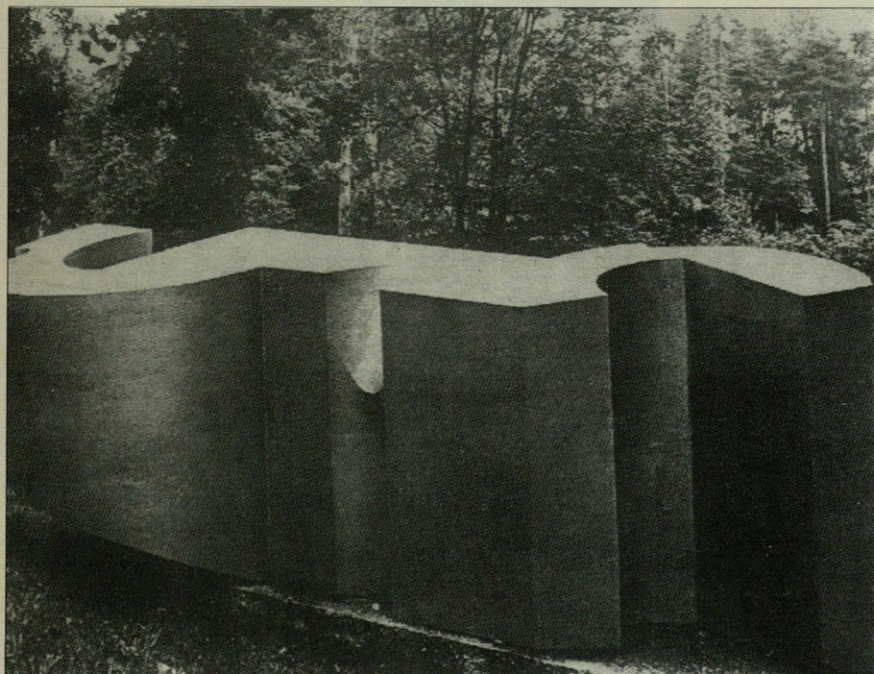
ze eta ezaguna eskaintzen digute oraingoan. Bilduma, taldearen hamargarren diskoa, bost sokadantzek eta bost balsek osatzen dute, euskal hitzez eta leku ezberdinetako doinuez jantzi-rik ■

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

T E I L A K

■ «LAUTADA» PROIEKTUA

JESUS Maria Alegriak burutu duen «Lautada» proiektuaren arabera, Arabako Asparrena bailaran zazpi eskultura ipiniko dira, Anbotoko Mariren bideari jarraiki. Eskulturak Gorbea, Anboto, Albertia, Aurrategi, Artia, Malkorra, Pinpil, Aitzgorri, Aratz, Umandia eta Arbarain mendietan kokatuko dituzte. Honez gain, Historia Museoa irekiko da Agurainen eta burdinari zuzendutako beste bat Araian. 30 artistaren partehartzeaz burutuko da proiektua. Besteak beste, Nestor Basterretxea, J.A. Sistiaga, Carmelo Ortiz de Elgea, Juan Mieg, Jose Luis Zumeta, Daniel Txopitea, Paco San Miguel, Legorburu, Santxotena, Bellido, Lafuente, Castillejo, Fernando Illana, Sagastizabal, Santos Inurrieta, Iñaki Cerrajería, Iñigo Ormazabal eta Hernandez Landazabalek eskainiko dituzte lanak.

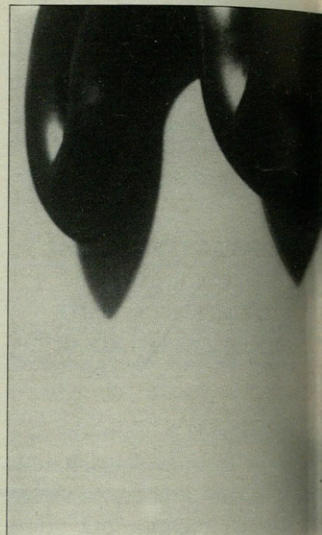
■ AEKEGUNA TAFALLAN

URTERO antolatzen den AEKeguna Tafallan egingo da aurten, urriaren 16an. Zazpigarren edizio honetarako antolaketa lanak martxan ditu dagoneko Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak.

■ EUSKARA LAN MUNDUAN

ELA, CCOO, ESK, LAB eta EILAS sindikatuak «Euskara zure lantokian ere» kanpaina aurkeztu dute Gasteizen, duela urtebete sinatutako akordioari jarraiki. Hauek dira kanpainaren ardatzak: langileak informatzea eta euskalduntzeko erabakia hartzen dutenei bidea erraztea, lan hitzarmenetan euskararen tokia aldarrikatzea, lan alorrean presentzia eta erabilpena sustatzea eta guzti honen segimendurako batzordea osatzea.

F E R R A N A K E R R A N

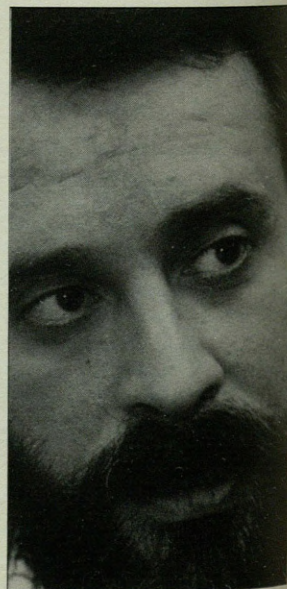

«Onartu gabeko jeinu mordoak dago gure artean».

Xabier Laka, eskultorea.
El Correo, 94-VI-13.

«Nafarroako ikastetxe guztietan eskaintzen da erdarazko irakaskuntza, ez ordea euskarazkoa. D eredukoek beti borrokan aritu behar dute zerbait lortzeko».

Iñaki Cabases, EAko Nafarroako parlamentaria.
Egunkaria, 94-VI-16.

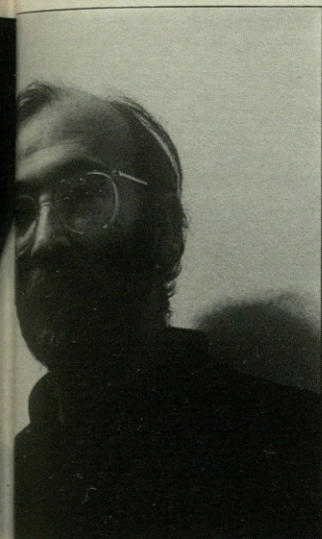

TXUTXU - MUTXUKA

JOSE MARI SATRUSTEGIREN PROPOSAMENA EUSKALTZAINDIAN

Nafarroan eztabaidatu den Euskara Legearen inguruan HBk mantendutako jarrera (aldaketarako bozketan abstentzioaren alde egin zuen) salatzeke proposamena luzatu berri dio Jose Mari Satrustegik Euskaltzaindiari, ohizko batzar batean. Alde eta aurkako iritziak entzun ziren eztabaidan, eta bozketarako orduan aldeko jarrerak irabazi zuen. Baina, oso tarte txikiagatik izan zenez, salaketa ez kaleratzeko erabakia hartu zuen akademiak.

NOR - NORI - NORK

«Kirolari esker euskara zerbait etxekoa eta intimoa izatea lortzen dugu. Badakigu futbola edo saskibaloiarekin ez dutela euskaraz hitz egiten ikasiko, baina psikologikoki oso garrantzizkoa da burbiltasun hori lortzea».

Iñaki Zarraoa, EITBko zuzendari orokorra. ETBko aldizkaria. 1994eko ekaina.

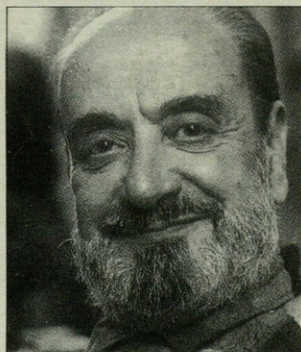
«Gure Artea moduko EAEko arte lehiaketak bide oso txarretik doaz; itxuraz, feria bateko zozketa modukoak biburtzeko zorian daudela esan daiteke».

Enrique Portocarrero, kazetaria. El Correo, 94-VI-16.

MIKEL LABOA

hiru kantu zahar eta zazpi berri biltzen dituen «14. Ez Dok Amairu» diskoaz aurkeztu zaigu. Hamairugarrena du honakoa, baina 13 zenbakiarekin hautsi eta Oteizaren lema zaharrari eutsi dio, Oskorrik azken lanarekin ez bezala. Lehen kantuak grabatu zituenetik 30 urte bete diren honetan, Mikel Laboaren ezarriak bero-bero dirau, «Baga-biga-higa-tik «Lekeitio»-ra ●

ALFONSO SASTRE

eta Ur taldeari, iaz Espainiako antzerki sari nazionala jaso zutenei, eta Maskaradari, iaz Azpeitiko Euskal Antzerki Topaketeten irabazleari, omenaldia luzatuko die Elorrioko Arriola kultur aretoak, ekainaren 24ean. Kataluniako La Fura Dels Baus antzeztaldea arituko da koordinazio lanetan. Antzerkia eta kultura munduko hainbat jenderen laguntza jaso du ekitaldiak ●

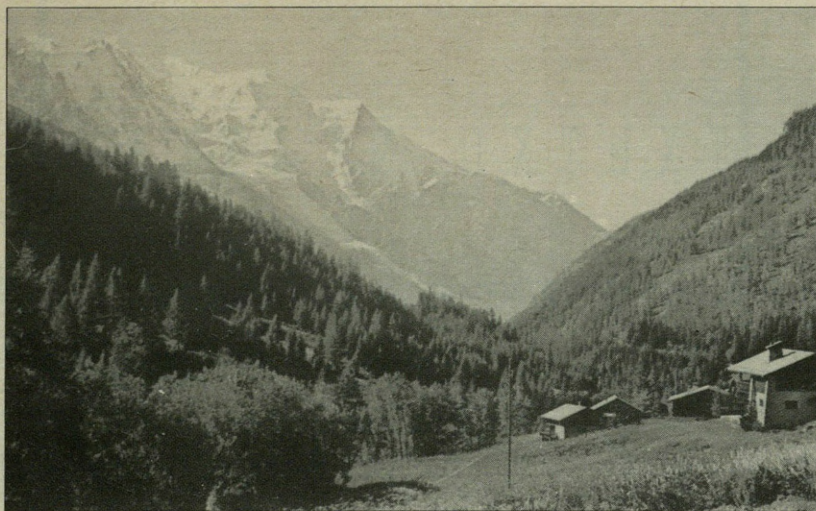

FERMIN IRAOLAGOITIAK

zuzentzen duen Euskal Editoreen Elkarteak batzar nagusia egin berri du. Bertan, urteko memoria aztertzeaz gain, zuzendaritza batzordearen txosten bat aurkeztu zen, non babes bereziko elkarteek pribatuen aldean jasotzen ari diren tratua «desorekatua eta distorsionatzailea» dela dioten. Honen aurrean, liburugintzan berdintasun eta babeserako neurriak aldarrikatu dituzte ●

Mont Blanc,
bere 4.807
metrorekin, ez
da jada,
adituen ustez,
Europako
gailurrik
garaiena.
Elbrus mendi
kaukasiarrak
kendu dio
nagusitasuna.

Zein ote Europako gailurra?

MUNDUKO bost kontinen-
teetako gailurrik altuenak
egin asmoz martxan jarri
diren espedizioak gero eta
ugariagoak dira. Everest
(Asia, 8.848 m), Akonkagua
(Amerika, 6.959 m), Kili-
manjaro (Afrika, 5.095m),
Mont Blanc (Europa, 4.807

m) eta Carstensen (Ozeania,
4.884 m) izan dira, orain arte,
helburu nagusiak. Baina
azken aldian gero eta zai-
lagoa da ezartzea zein ote
diren lortu beharreko gai-
lurrak.

Horren adibidetzat har-
daiteke duela hamar bat urte

Dick Bass eta Frank Wells
milioidunei gertatutakoa.
Mota honetako espedizio
bat burutu nahi izan zute-
nean, ez zuten batere argi
zein zen Europako gailurrik
altuena. Betidanik aipatu
izan den Mont Blanc ala Asia
barrukoak bezala hartzen

diren errepublika kaukasia-
retako mendikateko gailu-
rra: Elbrus mendia, 5.642
metrokoa.

GEOGRAFOEN esku utzi
zuten eztabaida, eta eran-
tzuna zehatza izan zen:
Kaukason dagoen Elbrus
mendia da, 5.642 metrokoa,
Europako garaiena. Europa
eta Asia banatzen dituen ur
marratik 11 kilometrora da-
go mendikate kaukasiarra,
eta bere glaziar guztiak ipar
aldera doaz, hau da, Euro-
para. Horrela, 1868an D.W.
Freshfield, C.C. Tucker eta
A.W. Moorek lehen aldiz
lortu zuten garaien bilakatu
zen Europako gailurra.

Amaitu berria den iker-
keta batek, orain arte Asia-
kotzat hartu den Kaukasoko
Elbrus gailurra Europa bar-
ruan ezarri du, duela hamar
urteko ondorioa baieztatuz.
Ikusi behar zer dioten men-
dizaleek ■

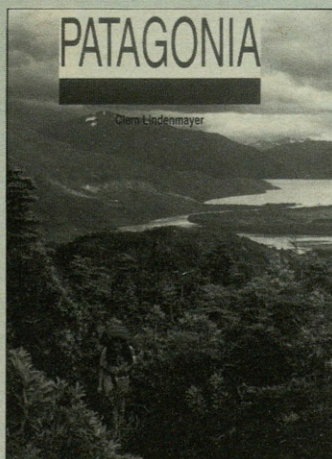
GIDALIBURU BAT

Patagoniako sugarra

PATAGONIAKO in-
guruneek gure
trekkingzaleen artean
izandako arrak-
asta ikusirik, Clem
Lindemayerren li-
buru batekin dator-
kigu Sua. Kike de
Pablo euskal men-
dizale ezaguna ar-
duratu da gaztela-
niazko itzulpenaz.

Patagoniari bu-
ruzko dato ugariz
hornitua dator libu-
rura: geografia, popula-
zioa, hizkuntzak, mendi
taldeak, landaretza, ani-
malia...

Bestalde, ibilbide eta

mendi igoerei dago-
kieez, Argentina eta Txile-
ko hegoaldeko eremu
hau bost zatitan banatu
du egileak.

... ETA BI

Excursions El priorat

LIBURU honekin Sua argi-
taletxeak katalanez argita-
ratzeari ekin dio. Euskal He-
rritik jende ugari abiatzen da
Kataluniara, bertako ingu-
runeez goatzera. Orain-
goan, Jesus Avila Granados
kazetariak Tarragonako
hegoaldean kokatutako
gune eder honetan egin ahal
diren 20 ibilbide eskaintzen
dizkigu. Ulldemolins, Al-
barcatik abiatu eta Roca
Corbateraraino, Margalete-
tik San Salvadorrera, Cartuja
de Sacala Dei... Gune apro-
posa, El Priorateko hau, bi-
dezidor eta herrisketan ze-
har, katalan herrietako er-

**Argazki zein mapen laguntza
duzu liburuan.**

dialdeko zona honen tradi-
zioa eta historian murgil-
tzeko. Liburuan daukazku
akanpaleku, pentsio edota
mendi aterbee bidezko
gura beste datu ■

MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

SABEL FINA

HURA OTORDUA!

ANDONI
AIZPURU

Eguraldiaren berri-emailea

Sukaldeko hego haizeak

Eguraldiaren berri ematen bezain trebea dugu sukaldean; berdin kanpoan sargoria egon ala elurra egin. Barometroak badu eraginik. Hego haizeak jotzen duenean, arbolatik hartutako gerezi freskoak atsegin ei ditu gabiriarrak, eta zaparrada suertatzen denean, berriz, marrubiak. Bada-go, baina, tenporek zorrotz ala agindu arren, jan ezin duenik: zainzuriak eta piperrak kasu. Eta baita, tenporen agindurik gabe, edozein unetan jango lituzkeenak: urdaiazpikoa eta arroz esnea esaterako. Ez dugu jatun makala Andoni, sarri gertatzen zaio «gaur ere gehiegi jan dut» aitortu beharra. Eta ez da harritzekoa, etxe ondoko baratza berdurekin hamaika nahasketa egiteko gauza baita. Eguraldiak aldaketa franko eragiten ditu bere sukaldean. Gabiriako Ostatur, babarrun eta odolkiak beti dira ateri.

Ostoretan bildutako amuarrainak

OSAGAIAK

LAU LAGUNENTZAT

Kilo erdi ostore izoztu ● amuarrain ● tipula bat ● 150 gr bacon ● 2 baratxuri ale ● limoi bat ● oliba olioia ● irina ● gatza ● arrautza bat

PRESTATZEKO ERA

LEHENIK, ostorea behar bezala izogetzen utzi. Bitartean, amuarrainak garbitu, irinetan pasatu, eta olio ugaritan frijituz goritu. Gero, azala kendu eta solomoak osorik atera.

Amuarrainak frijitzeko

erabili duzun oliotan, bacona eta baratxuria (aldeztu aurretik zatitua) goritu. Zarlagina sutatik atera, eta limoi ur pixka bat gehitu. Utzi epeltzen, eta amuarrain solomoak salda honekin busti.

Ostorea xafra fin bat egin arte zanpatu behar da, ondoren zatitzeko. Labea 200 gradutan jarri. Osote zati bakoitzaren gainean, amuarrain baten solomoak jarri, eta saltsan zeuden bacona eta baratxuri pixka bat bota. Beste errektangulo batez estali arraina. 15 minutuz labean sartu ondoren, prest duzu jateko ■

Platera pausoz pauso.

BARATZAKO BOTIKA

Aingeruen pattarra

BA al zenekien ginebra, Benedictine pattarra, Charreuse-a, bermuta... mendiko aingeru-belar fruituz zen sustraiz gozatutako saldak direla? Ba al zenekien belar honen kimuak gozokiak eta pastelak gozatzeko erabiltzen direla? Ba al zenekien zuk zeuk ere mota honetako pattar eta gozokiak egin ditzaitezula?

PATTARRA egiteko, anisa hartu eta aingeru-belar fruitu zein sustraiak gehitu, kamamila ale batzuz, eta aste biz nahasketa ongi itxita leku freskoan uztea nahikoa duzu.

Landare honen hostoak erabili behar dituzu gozokia egiteko. Azukrez zein eztiz egosten utzi, eta ikusiko duzu zein postre goxoa etxe-koentzat. Azkenik, hauxe duzu landare hau biltzeko garairik onena ■

Leku heze eta ospeletan topatuko duzu aingeru-belarra. Kimuak ekaina bitartean biltzen dira, eta fruituak uda amaieran.

Atsedeen etxea

- ✗ Zeure burua zaintzeko eta harremanetarako lekua
- ✗ Elikadura bejetala
- ✗ Desintoxikazioa
- ✗ Iharduera psikofisikoak

Koordinatzaile:
Eneko Landaburu
Antonio Palomar

Molinos de Ocon (Errioxa) - Tel: (941) 43 81 82

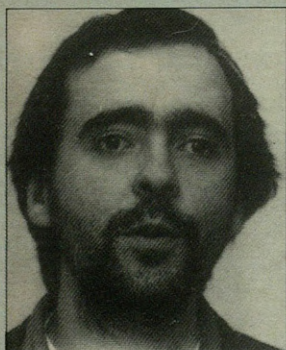

BATA ZURIA ERANTZITA

PATXI ANGULO

ZETIAZ-Elhuyar-eko kidea

Hipotesi okerretik edozein ondorio

Logikan ongi dakite hipotesi okerretatik edozein ondorio atera daitekeela. Ez da horrela gertatzen, dirudienez, politikan. Frogatu berri dute ez dela Logika, ez eta Matematika ere, politikarien armarik onena. Goazen harira.

Urbina-Maltzaga ardatzean zer egin behar den aztertzeke, IGPAk sortu zituzten, bertan 303 lagunek proiektu desberdinak aztertu ondoren 76 galderei erantzun behar zieten. Erantzun horietatik bost ondorio aipatzen dira bereziki:

- a) ezer ez egitearen alde % 1,32;
- b) egungo errepidea hobetzearen alde % 38,94;
- c) gaitasun handiko bide azkarra egitearen alde % 15,51;
- d) bi proiektuak (b eta c) egitearen alde % 41,25;
- e) ez daki/ez du erantzun % 2,97.

Prozesua nola eraman den aztertutik ondoren zenbait oker ikusi dut:

1. okerra: Lehendabizi esan behar da c kasuan ez zirela eman datu guztiak. Hau da, ez zen aipatu inolako izango den bide azkarra (autobidea, autopista, peajea...). Beraz, c aukera zen gaitasun handiko bide azkar «ezezaguna». Hortaz, aukera guztiak ez zeuden altuera berean balantzan.

2. okerra: d aukerak b eta c aukerak ditu barnean, hots, aukera guztiak ez dira baztertzailak (imaginatzen duzu hauteskundeetan bi alderdi aukeratzetik izango bazenu?). Horrez gain, honelako galdetarak bururatzen zaizkit: zein burutuko da lehenik? badago dirurik biak batera egiteko? lehenago bide berria eginez gero egungo bidea

konponduko lukete, inor gutxi erabili arren? b, c eta d aukerak, berriro ere, ez daude orekan.

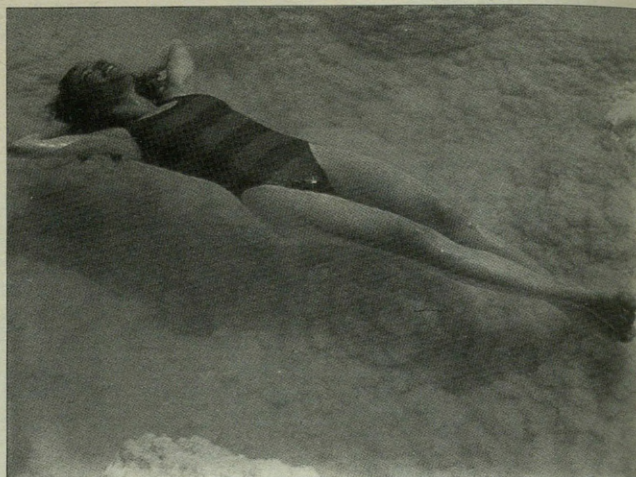
Bi oker horietatik abiatuta, hasieran esan dudana bezala, edozein ondorio atera daiteke. Horren frogak egunkarietan irakur daitezkeen balorazioak ditugu. Alde guztiak irabazi dute. Baina, aipatzekoak iruditzen zaizkit Administrazioaren aldetik irakurri ditudan balorazioak. Aipatzekoak diot egiten duten balorazioetan beste bi oker egiten dituztelako, nire iritzirako.

3. okerra: diotenez IGPAk bide azkarraren alde azaldu dira c eta d aukeren artean % 56,76 baitaude. Ordea, ez dituzte batzen b eta d aukeretako portzentaiak, % 80,19 egungo bidea berritzearen alde dagoela esateko. Hau da, egungo bidea konpontzeak adostasun askoz handiagoa lortu du.

4. okerra: aurreko ondorioan aurki dezakegu. Zer Matematikako formula erabili dute aurreko ondorioa lortzeko? Nola batu daitezke bi aukera desberdinen portzentaiak? Inork batuko al lituzke sagarrak eta torlojuak? Horren parekoa litzateke esatea EAK irabazi dituela azken hauteskundeak EAJren botuekin batera gehiengo lortu duelako.

Neuk ere 5. okerra egin nezake honela: d aukeratu zutenak bitan banatu (% 20,625 eta % 20,625) eta erdi bakoitza b eta c aukeretakoe-kin batuz, b egungo bidea hobetzearen aldekoak % 59,565 direla eta c bide azkarraren aldekoak % 36,135 direla lortuko nuke. Are gehiago, bide azkarra nahi duten guztiak bilduz gero (% 59,565 + % 1,32 + % 2,97) % 63,855 atera liteke. Bide azkarraren alde, aldez, % 36,145 bakarrik daude. Ondorio ederra, ezta?

Hau da nire hausnarketa: zenbaitek uste du Matematika bere mesederako erabil dezakeela. Matematika, zerbait izatekotan, planteamenduetan zehatza eta garbia da, eta ezin dira kontzeptuak eta zenbakiak edonola nahasi. Hori izan da hemen gertatu dena. Egia eta errealitatea ezkutatuta nahi dena ez dago honelako egoera nahasiak sortzea bezalakorik. Zergatik ez dira eman datu guztiak erabakitzeke orduan? Zergatik bildu dira b eta c aukerak beste batean (d)? Norbaitek atera dezake ondorio garbirik hortik? Benetan, esan daiteke zer nahi duen jendeak?...

Agur, lodiera arazoa, kaixo, pilula miragarri

POTOLOA baldin bazaude, irakurle, lasai, duela bi urte ikerlari suediarrek aurkeztu zuten pilula miragarria laster merkaturatuko baita, euren ikerketen aurrerakada ikusita.

Suediako ospitale garraztsuenetan 30 kilotik gorako gainpisua duten pertsona lodiekin egin diren esperimentuen arabera, pilulak ez du bigarren mailako kalterik eragiten, eta odol zirkulazioa errazten du. Hartu duten guztiak galdu dute pisua gainera. Pilula honen osagarri nagusia «Orlistat» izeneko sustantzia da,

eta gorputzean sartzen ditugun koipe desberdinak asimilatzeke guztiok ditugun enzimen lana eteten du. Beraz, pilula hau hartuz gero, irentsitako jakirik koipe-suenak ere ez gaitu lodituko, koipea gorputzean ez baita geratuko.

Botiken Mundu Federazioak pilula hau onartu zain dago Roche multinazionala, berak erosi baititu salmentarako eskubideak. Behingoz, benetan zientifikoki probatutako produktu bat izango duzu merkatuan pisu arazoak izan eta konpondu nahi baldin baduzu ■

• Ogitartekoak

• Entsaladak

• Gazta

• Txerriki eta

• Pate aukera zabala

BERRI ONA

Gizon «organikoak»

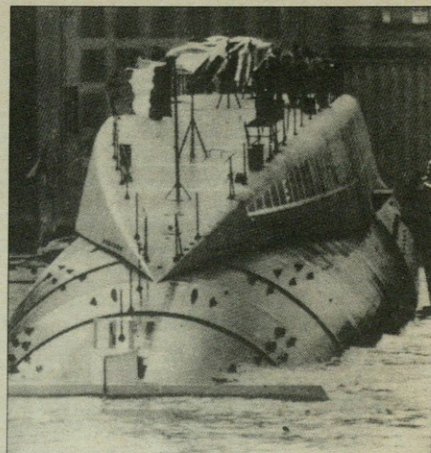
Jaki organikoak (kimikoki ez tratatuak) jaten dituzten baserritarrek Mendebaldeko gizonen batez besteko espermatozoide kopurua bikoizten dute.

JAIOtze tasaren jaitsierak kezkatua du Mendebaldea. Agintari desberdinak hasiak dira laguntza ofizialak eskaintzen, baina laguntza ofizialak baino askoz ere sistema eraginkorragoa asmatu dutela dirudi Danimarkan. «The Lancet» aldizkariak argitaratu berri duenaren arabera, euren lurrak ongarri eta zomoroen aurkako produktu kimikoak erabiltzen ez dituzten 16 nekazari danimarkarren haziari egindako proba baten arabera, Mendebaldeko gizonen batez besteko hazi kopurua bikoizten dute baserritar «organiko» hauek.

BERRI TXARRA

Plutoniozko arrainak

1989KO apirilaren 7an Norvegiako uretan hondoratu zen Komso-molets urpekuntzi errusiarrean zeuden misil nuklearraren plutonio erradiazioa espero baino askoz lehenago zabalduko da uretan, azken ikerketen arabera. Adituen esanetara, erradiazioa dato-

urren urtean bertan has daiteke, eta Norvegiako agintariak erabat kezkatuak agertu dira, inguru horietako planctona ere kutsatu baitaiteke. Hori gertatuko

balitz, Norvegiatik gure etxeetara heltzen diren arrainak (arenkea, bakailaoa...) ere kutsa daitezke, gu izanik katearen azken begi kutsatua ■

ETXE ZULOAN

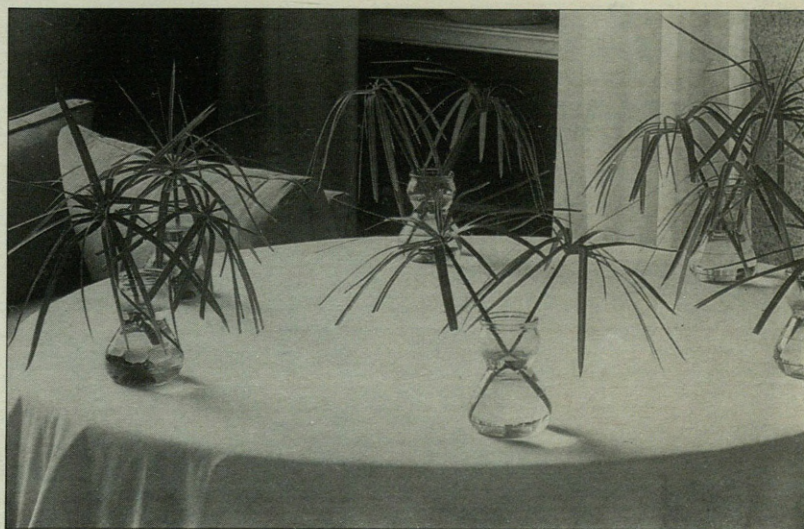
● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ●

GARBIKETA

Hulea garbitzeko erak

JOAN den astean, etxean dituzun marmolak nola zaindu agertu genizun, baina etxe askotan marmola beharrean hulea askoz ugariagoa dela jakinik, aste honetan material hau nola zaindu dezakezun agertuko dizugu.

HULEA (plastifikatutako oihala, mahai zein altzari desberdinen gainak babesteko erabiltzen dena) ongi garbitzeko erarik aproposena binagreta saltsa pixka batez edota arrautza zuringo irabiatuz igurtzitzea da. Garbitzeaz gain, gainera, distiraterako diozu.

Hulea garbi eta distiratsu mantentzeko, binagreta saltsaz edota arrautza zuringo irabiatuz bustitako zapi batez igurtzitzea duzu onena.

Etxean duzun hulea berria ez baldin bada, ozpinarekin nahastutako urez garbitu noizbehinka, edota ur epeletan urtutako kolaz. **EDOZEIN** lapiko beroz huleari markaren bat egin baldin badiozu, olio alkanfo-

ratuz bustitako zapi batez igurtzi, eta joan egingo zaizu. Hurrengoan, ez ahaztu estalkiren bat jartzea ontzi beroren bat jarri baino lehen. Marka beroak eragina beharrean boligrafoz egina baldin bada, nahastu ezazu

alkohola ozpin zuriarekin, erdi bana, eta igurtzi ezazu mantxa horrekin. Joan egingo da berehala.

Mantxa arruntak, oso nabarmenak ez direnean, limoi urez igurtziz kenduko dituzu ■

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA ●

IKUSI BAIETZ

● Ekainaren 27tik uztailaren 3ra, astelehenetik igandera beraz, **Munduko Futbol Txapelketaren** laburpenak eskainiko zaizkigu. Honezaz gain, asteartean, **Brasil eta Suediaren** arteko partidua. **Wimbledon Tenis Txapelketaren** berri ere jasoko dugu, zuzenean, astelehenetik igandera, 15.40etatik aurrera. Eta guzti hau gutxi balitz, larunbatetik aurrera (21.00etan), **Tourraren** laburpenak.

● «Superbat Kluba»-ren baitan ikusgai izango da **«Jetman»**, marrazki bizi-dunen telesaila. Espaziooko etsai bat Lurrera iritsiko da

eta bertan hegaz egiteko gaitasuna duen gazte talde baten aurka borrokatu beharko du. 18.30etan.

● Euskal zine berriaren zikloaren barnean, **«Off-eko maitasuna»**, Koldo Izagirrerren filmea pantailaratuko da. Ana, bere bizitzaz erabaki nahi duen neska gaztea da, nahiz eta gartzelan dagoen bere mutilaren gogoia beti presente izan. Antzezleak: Monica Molina, Patxi Biskert eta Fernando Guillen. Ostiralean, 22.35etan.

● Larunbatean, Alfred Hitchcock-ek istorio eta misterio bitxiak erakutsiko ditu **«Alfred Hitchcocken ordua»** saioan. 23.35etan.

TXORI BATEK ESAN DIGU

EHUK Donostian antolatuko dituen Uda Ikastaroen barruan, «Nola egin milioi erdi lagunentzako telebista» izen-burupeko ikastaroa egingo da, uztailaren 28, 29 eta 30ean. ETBren inguruan landuko da mamia. Uztailaren 28an, Euskal Telebistaren komunikazio ahalmenaz arituko dira Anjel Lertxundi, Bernardo Atxaga, Juan Gartzia, Jesus Eguskitza eta Ainguru Epaltza. Uztailaren 29an, telebista txikien egoera aztertuko dute atzerriko telebistako hainbat ordezkariak. Uztailaren 30ean, elebitasunaren interferentzia izango da, Angel Amigo, Josetxo Lizartza, Allande Boutin eta Jose Inazio Ansorenak jorratuko duten gaia.

*Multisol Betaurrekoak.
Bere prezioak bakarrik txundituko zaizu.*

Horrelakoak dira Multisol berriak:
Erakargarriak, gazteak, puntakoak ...;
zure modukoak. Aukeratu, ipini eta
goza itzazu.

Zinkunegi Optika

MULTIOPTICAS

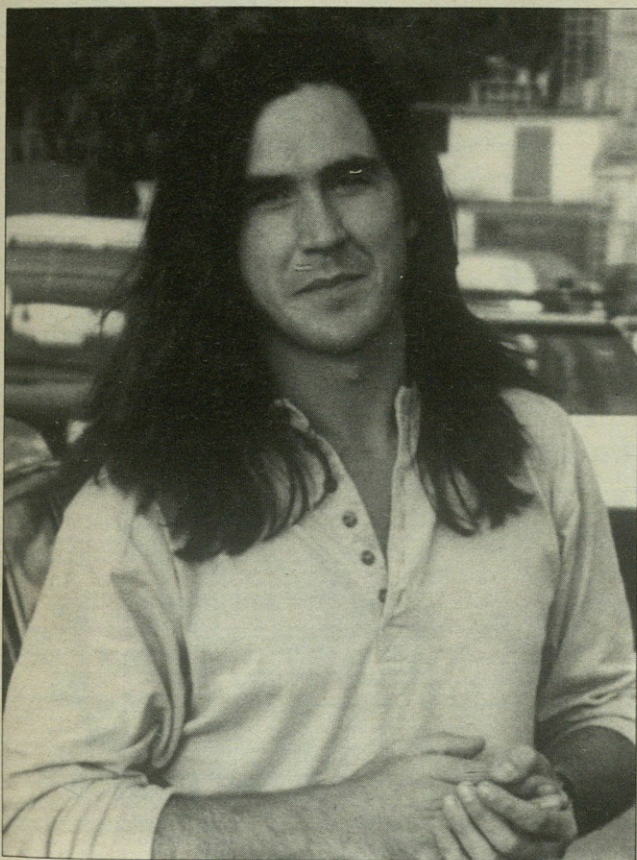
Beti Zuri Begira Vd.

Hernani, 4 - DONOSTI

Iñaki Beraetxe: «ETBrako euskaraz bikoizten diren saioak erdarazkoak baino gutxiago zaintzen dira»

Donostiar hau gauza askogatik ezagutu dezakezu. Iazko udan La Tojako iriatik aurkeztu zuen saiotik hasita, egun «22-ra» saioan betetzen duen apustu bitartekari laneraino. Baina irudia baino gehiago, bere ahotsa dugu ezaguna ETBren jarraitzaileok, ha-
maikatxo pertsonaiari eskaini izan baitio.

ARGIA. La Tojatik frontoi batera etorri zara. Zer esan nahi du apustu honek?

IÑAKI BERAETXE. Batez ere desberdina dela. Hau kasualitatez etorri zait. Proiektu bezala ez zen oso erakargarria, baina giro hori gustukoa nuenez, lana hartzea erabaki nuen. La Tojako oso desberdina zen.

A. «22-ra»ko ikusleek tranparik egiten al dute?

«Telebistan gertatzen dena ikusiko balute ikusleek, ez lukete sinetsiko.

Euskaldunok galtzen ari gara erdararen aurrean».

I.B. 10.000 pezeta ematen zaizkio bakoitzari, eta askotan iruditzen zait erdia gorri eta beste erdia urdina jokatzeko dutela. Ez da apostulari asko ikusten. Baina ongi pasatzen dugu, giroa polita baita oso.

A. *Telebista itxuraren mundua da. Zuk itxura hori eman izan duzu, baina inor gutxi daki zure abotsa dela telebistan gebien agertzen zaiguna.*

I.B. Egia esan, hori da nire ogibidea, bikoizketa. Baina azken aldian nahiko geldirik gaude. Kontuan hartu behar da ETB-1ean 8 filme besterik ez direla eskaintzen hileko, ETB-2n astero 16 direnean. Serieak ere errepikatu egin dituzte, eta ez dago ia lanik.

A. *Horren arrazoa?*

I.B. Euskaldunok beti erdal-dunen azpitik gaude mundu honetan. Telebista mailan, jendeak egia jakingo balu ez luke sinetsiko. Galtzen ari garela uste dut. Euskarak badu kontsiderazioa, baina erdarak baino gutxiago. Euskaraz ETBrako bikoizten diren saioak erdarazkoak baino askoz gutxiago zaintzen dira.

A. *«Magnum» al da zure pertsonaiarik nagusiena?*

I.B. Nagusienetako bat. Baina «Kukuaren Habian» filmerako egin nuen lana dut gustukoen, Jack Nicholsoni ahotsa jarritz.

A. *Kaskarrena?*

I.B. Askotan, ahotsa behar-tzeko casting-ak jarri dizkide, baina aukeratu izan nautenez, egin ditut.

A. *Inoiz geratu al zara abotsik gabe?*

I.B. Ez, eta arraroa da, zaintzen dudana kontuan hartuta.

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Ordainez

H auteskunde tarte kroniko hauetan, denak hartzen du kutsu electorala. Aspergarria dela pentsatzeaz gain, argigarria ere badela uste dut. Edozeri hartu dakioke proselitismo usaina. Albistegi, ezta baida-saio eta elkarrizketa askoren atzean alderdikerien susmoa ikusi daitekela pentsatzea ez da txarra. Pertsona konkretu batzuek eginiko produktuak dira telebistakoak eta hori nabaria da. Eta hala behar du izan gainera. Zabalatasun telebisiboa, aldiz, moeta guztietako kutsua agertzean datza. Alderdikeriak, bueno balle, baina guztienak ala inorenak ez (eta azken hau ezinezkoa da). Kopurua portzentualki neur daiteke eta hor dugu ETBk duela gutxi legebiltzarrari igorritako txostena. Tratamendua aldiz neurgaitzagoa da. Hauteskunde kanpainetan, legeak horrela aginduta, alderdi bakoitzari tokia ematen zaio, esan gura duena esan dezan. Kanpainaldietan, albistegiek ere bide bera segitzen dute. Baina, hortik aurrera, elezioak pasatu eta gero, alderdi guztiek ez dute tratamendu bera ezagutuko. Atera aterako dituzte pantailan, baina ez beti nahi dutena esanez, kontextu ego-kian edo formalki gura bezala.

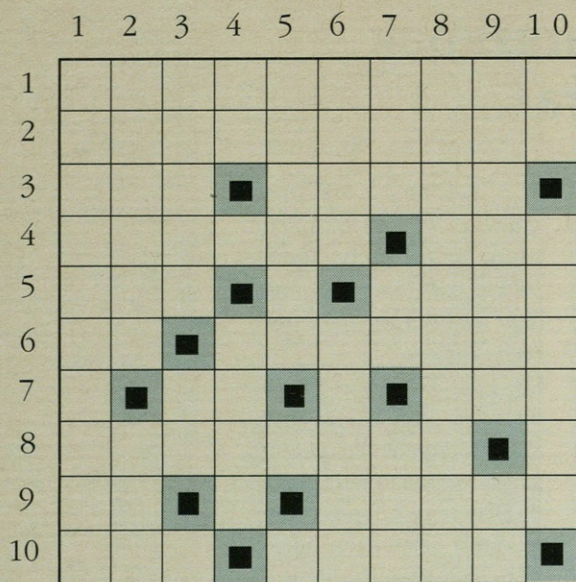
EDORTA ARANA

AMAGOIA IBAN

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Auzokidea. 2.- Atabal jolea. 3.- Gipuzkoan, zain. Gudu jarraia. 4.- Adorea. Nafarroako ibaia. 5.- Emakume izena. Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. Ikasi aditzaren infinitiboa. 6.- Musika nota. Gazte multzo. 7.- Zero. Jipoitu. Bat. Jatorri atzizkia. 8.- Euskal Herriko herrialdea. Iodoaren sinbolo kimikoa. 9.- Dago. Azkenekoa. Barrea. 10.- Nahastura trinko. Neba.

GOITIK BEHERA: 1.- Bazkaloste. 2.- Galdera. Suitzako ibaia. 3.- Afrikako estatua. Bi kontsonante. Bokala. 4.- Alderantziz, bat eta bat. Lehenengoa. Joaki gara. 5.- Zati. Röntgenen sinbolo kimikoa. Bokala. 6.- Bihia. Eztena. 7.- Su. Idi, hitz elkarketan. Oratu aditzaren infinitiboa. 8.- Urrea bilatzen duen pertsona. 9.- Ipar Amerikako ur-jauzi ezaguna. Kasik. 10.- Bokal bikoitza. Mesopotamia Garaiko inperio zaharra.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Ariketak
Emakumea
Karateka
Tantaiak

7 letra

Bateria
Bekaina
Haritza
Mutilak

4 letra

Aina
Akta
Amak
Auto
Azak
Azao
Azti
Baba
Begi
Beta
Ekai
Gazi

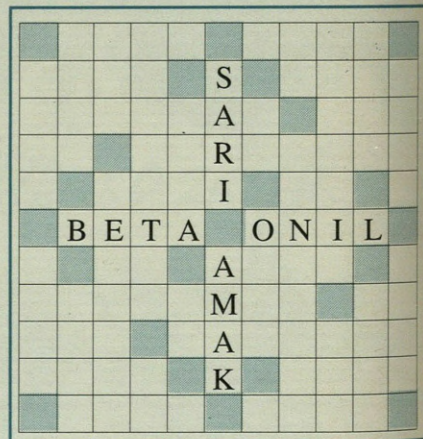
Ibar
Iman
Irak
Izar
Izua
Laga
Maiz
Oker
Onil
Sari
Sega
Zati

3 letra

Bat
Gai
Tar
Tua

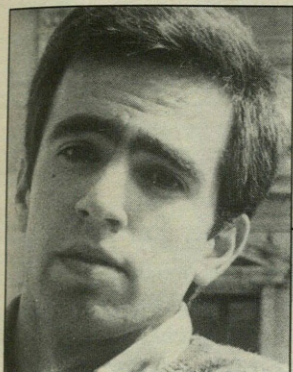
2 letra

Aa
Ag
Ar
At
Az
Ka
Ka
Uh

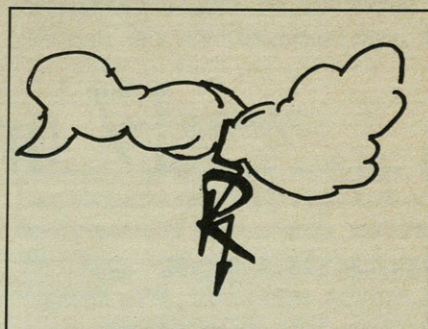
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, gipuzkoar poeta gazte baten izena ágeriko zaizu.

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12				

			Ohore haiei!		Postu		Nekeza		Zur preziatu	
			Belardia		Landu direnak		(Ipar.) Inguruan			
Paratua			Errenteriko bertsolari ospetsuena							
Pantzin antzeko			Ote ar							
Ahantzia			Dotore jarri				Boroa		Ohandze	
Erbioa			Azpian		Joaki naiz		Hidrogenoa		Harrera	
150			Sufrea		Zein unetan		Atzizki handigarria		1	
Musika nota			Egile atzizkia		Euskal aurritzia		500			
Euskararen bultzagile			Kriptona		Euskal fonema		Musika nota			
Herrestan					Italiako irratitelebista ofiziala					

—Hieroglifiko—

Zer gertatu zaio zuhaitzari?

Aurreko asteko soluzioak

	L	U	Z	I	E	N	
	E	T	X	E	Z	A	H
			R	R	E	T	A

Gurutzgrama

● B ● B ● A ●
Z I Z E I L U
● T ● A ● H A R R A K
T X E R P O L A R I A
● I R R A T I ● I T ●
A P O A ● Z A I G U K
● I M ● L E K O A ● I
O R E N ● R ● I R I N
● O N D A R E R O A T
A I A ● Z E R O I ● O
● A K I ● A I N A R A

EZKER ESKUINa 1. Moteltasun. 2. Erasoko. Ra. 3.
Nekatu. Otz. 4. Dio. Upelak. 5. In. Arabera. 6. Zaina.
Oso. 7. A. Makal. Ag. 8. Ia. 1. Zinka. 9. Errata. E. R. 10.

Ataka. Zuri.

GOTIK BEHERA: 1. Mendizalea. 2. Orcina. Art. 3.
Tako. IM. rA. 4. Esa. Anatak. 5. Loturak. Ia. 6. Taupa.
Aza. 7. Ak. Eboli. Z. 8. S. Oles. Neu. 9. Urtaoro. R.
10. Nauka. Gari.

Hieroglifikoa: Bizi zarete

Kate hitzak

E	T	Z	I	A	S	E	A
O	R	E	N	I	A	D	I
L	O	R	P	E	N	A	O
D	A	A	D	O	K	I	N
E	A	B	A	R	R	O	E
I	R	U	N	S	B	A	R
M	A	R	S	O	K	A	E
E	S	K	U	R	A	T	O
A	I	A	I	K	A	R	I
K	A	T	U	E	L	E	U
M	U	T	U	L	E	K	A

Bosteko ttipiak

A 1. Zegama. 2. Gares. 3. Harana.

4. Mendi. 5. Lasaia.

B 1. Zumaia. 2. Mintz. 3. Jantzi.

4. Itzal, 5. Bazilo.

Bosteko ttipiak

Zenbaki bakoitzeko hitz bat eta bera

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Bizkaiko herria
2. Zutoin
3. Bainu jantzi mota
4. Pl. musika tresna
5. Zati

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Bizkaiko herria
2. Elurretako ugaztuna
3. Gorputzaren jario
4. Adin bereko
5. Joniako

17 urte t'erdi apurtzen

IRAKURLEOK seguraski badakizuenez, aurtengo ekainaren 28an gaur egungo Gay Mugimenduari 25. urteurrena ospatzen da. Hirugarren belaunaldia esaten zaio oraingo mugimenduari, joan den mendearen amaieran (batez ere Alemanian eta Britainia Handian) gay erakundeak engoitik bazirelako, lehenengo talde hauek nazien heldue-rearekin batera desagertu egin zirelarik, edo, hobe esanda, desagertarazi zituztelarik.

50eko hamarkadan (Europa eta Ameriketara) hasi ziren berriro gay taldeak antolatzen, baina 1969ko ekainaren 28an ordura arteko Gay Mugimenduak aldaketa itzela eza-gutu zuen bere baitan, borrokalariago bilakatuz. Jakina denez, egun horretan lehen aldiz New York-eko gay *ghetto*-an zeuden emakume eta gizon-zeko gayek aurre egin zioten Poliziari, honek egin ohi zituen sareka-detariko batean, eta istiluek hainbat egun iraun zuten. Berehala mugimendua ia mundu osora zabaltzen hasi zen.

Euskal Herrira, berriz, Franco hil arte ez zen iritsi hedapena eta, 1976an lehen pausuak eman baziren ere, 1977ko hasiera arte ez zen ofizialki eratuia izan lehen gay euskal erakunde-a, EHGA hain zuzen ere. 17 urte t'erdi daramagu, beraz, homosexualitatearen askapenaren aldeko borrokan.

DENBORA tarte honetan aldakuntza nabariak bizi izan ditugu

IMANOL ALVAREZ

EHGAMeko kidea

bai gizarte mailan baita legerian ere. Euskal gizartea duela hamazazpi urte baino dexente toleranteagoa da sexu arazoetan, zalantzarik gabe, eta harreman homosexualak ezein legek ez zigortzeaz gain laster barru esparrurik gehienetan berdintasun legala lortuko dela dirudi.

Hala ere, ezin gara oraindik erabat pozik egon —bai itxaropentsu, ordea—, asko falta baitzaigu gure azken helburua lortzeko, hots sexuaren alorrean guztiz askea den gizartea erdiestea. Gure eredu-zko gizarte horretan giza sexualitatearen aniztasuna onartu izan beharko luke, ezinbestez, eta, ondorioz, inork ez luke inor baztertuko, ezta inori eraso edo iseka egin ere sexu jokaeragatik.

Gaurko euskal gizartean, aldiz, 'homosexualak' onartu egiten dira,

baina beti zeure familia edo laguntalde edo alderdikoa ez den bitartean; 'Oso ondo daude', bai, baina hor nonbait, badaezpada ere, bestela kutsatu egingo naute, agian, edo norbaitek pentsa lezake ni ere 'mari-koi' edo 'kamioilaria' naizela. Are gutxiago onartzen da, hortaz, denok sexualitate plurala duguneko lelo hori, kasurik gehienetan bederen.

ITXAROPENTSU egon bagaude, baina kezkatutik ere bai, zeren eta gehienak tolerante samarrak badiren arren, neofaxismoa berpizten ari baita antza. Azken hauteskunde-entzaintzak nahikoa ez balira ere, horrela adierazi dute azken bo-lada honetan gero eta ugariagoak di-ren gayon kontrako erasoaldi fisi-koek ere. Duela zenbait hilabete Iruñean eta Donostian gertatu baziren, lehengo asteen jazo da Bilbon daki-gun azkena: ageriko gaya den gazte bat bi ezezagunek labainkadez josia utzi zuten 'gay eta batasunero' iza-teagatik.

Errealitate bikoitz honen aurrean, dei bikoitza ere egiten diogu euskal gizarte-ari, gehienbat beraien homo-sexualitatea konstzienteki bizi dute-nei, gerta daitezkeen mota guztietako erasoak sala ditzaten eta gizakiaren sexualitate anitzaren osagarria bes-terik ez den jokaera homosexuala izkutatu ez dezaten, honelaxe —eta ez beste inola— lor baikenetzake gorago aipaturiko xedea.

Anima zaitetz, ba! Beti esan ohi du-gunez: ez da hain zaila eta.

Munduko Futbol Txapelketaren Historiari buruzko bilduma zoragarri bat **PELE**k aurkeztuta:

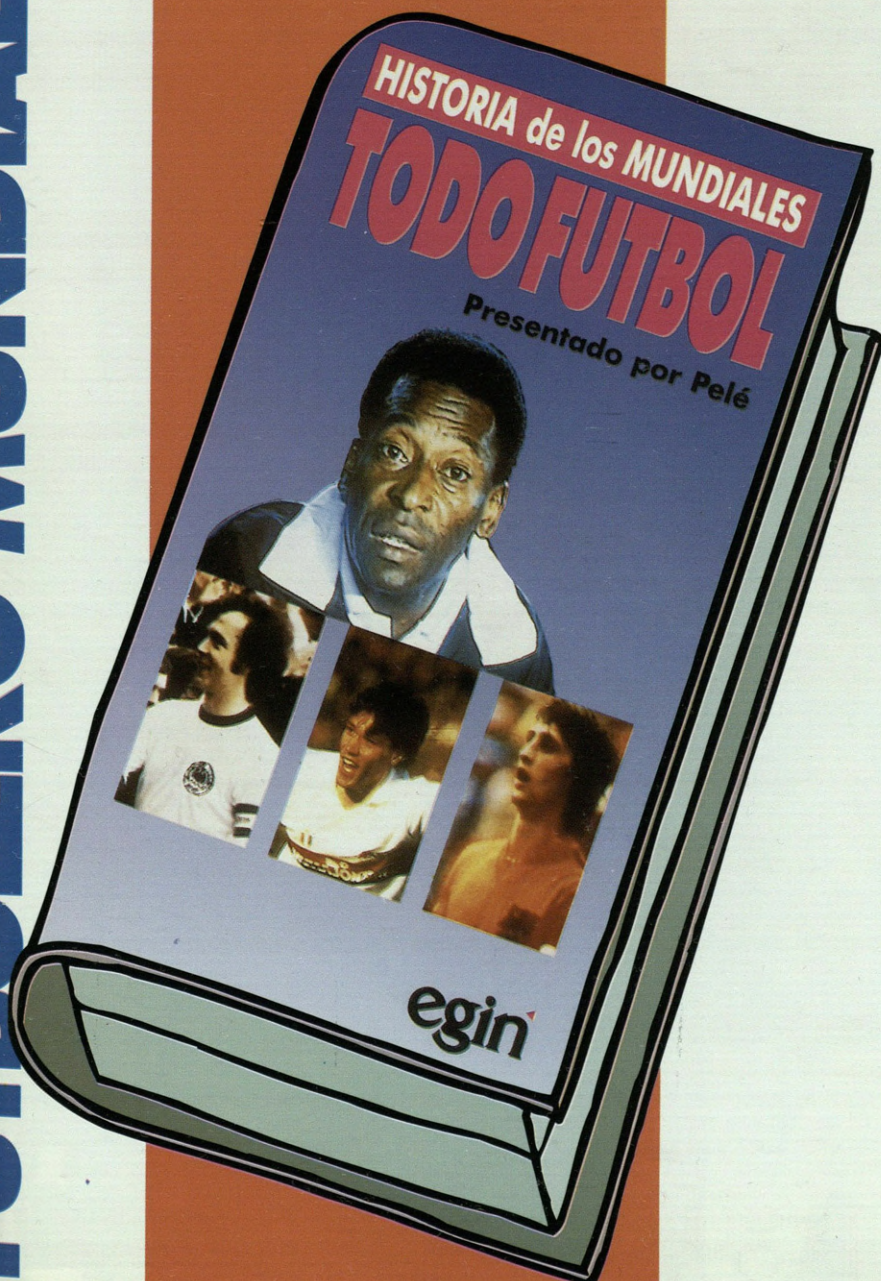
4 BIDEO

PUBLIKATUGABEAK

BAKOITZAK 2000 PEZETA BAKARRIN BALIO DU. ORAIN 500 PEZETA LARUNBATETAN, EKAINAREN 18an ETA 25ean ETA UZTAILAREN 2an ETA 9an.

4 LARUNBAT 4 BIDEO

Astero, igandetik ostirala bitartean, larunbatean entregatuko dizugun bideoaren karatula sartuko dugu **EGIN**en. **Asteko 6 karatula berdin** bitartez itzazu eta entrega zeure kioskoan **500** peztarekin eta eraman ezazu zeurekin mundialetako bideoa.

1 EKAINAK 18

Futbolaren antologia mundiala eskaintzen du lehenbiziko bideoan Txapelketa Mundialetak momenturik ikusgarrienekin

EGIN+500 PTA

2 EKAINAK 25

Futbolaren historian mito izan diren jokalariei datoz bigarren bideoan: Planika, Greaves, Best, Rivera, Gento, Cruyff, Platini... Eta gainera, Bobby Charlton fenomenoaz berri eta imagina asko, baita Diego Armando Maradona izar distiratsuen batutapean potentzia futbolistiko bihurtu den Argentinaz ere.

EGIN+6 KARATULA+500 PTA

3 UZTAILAK 2

Hirugarren bideoan arbitroaren egiteko jokatzen da. Futbolaren historian nabarmend diren arbitroak agertzen dira, futbol sailean izan diren tragediak arraberritzen eta zenba klub ezagun eta famatu aurkezten.

EGIN+6 KARATULA+500 PTA

4 UZTAILAK 9

Laugarren bideoa, oso-osorik, Pelé, futboleko izar distiratsu izan denaz ari da. Ber mugimendu eta akzio magikoak. Ber milagarren gola nola sartu zuen ikusten da baita 1970. urteko Txapelketaren finala ere bere luze-laburrean. 1981. urtean Mend Honetako Atletak izendatu zutenei arrazo ematen die bideo honek

EGIN+6 KARATULA+500 PTA

se-
i-
n-
a-
l-
e-

ON

EUSKADI

Garaia

FM